

ਕੁਕ/ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਕੈਨਸਰ ਸਿਟੀ (ਮਿਜ਼ੋਰੀ ਸਟੇਟ) ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਨੂੰ ਕੁਕ/ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 816-806-6065

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ



AMANTEL.COM

\$25 ਵਿਚ 3000 ਮਿੰਟ (50 ਘੰਟੇ)

ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ

24/7
Customer
Service

ਟੌਲ ਫਰੀ
ਨੰਬਰ 'ਤੇ
ਕਾਲ ਕਰੋ

ਇਹ ਆਫਰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਕੂਪਨ ਕੋਡ ਸਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿਚ ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੇਚ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ।

vaisakhi
Coupon Code

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ
1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

GS CPA, INC.

ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੋੜਾਂ ਲਈ

Gurpreet Singh, CPA, MBA

Certified Public Accountant

5450 Lafayette Road, Suite#3,

Indianapolis, IN 46254

Ph: 317-248-4802

Fax: 317-800-7947

e-mail: info@gscpainc.com Website: www.gscpainc.com

Thirteenth Year in Publication

ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 13, Issue 37, September 15, 2012

20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਤਰਾ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਫਿਕਰਮੰਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਕਰਵਾਣ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅਫਸਰ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉਠਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਧ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਫੜਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਉਲੀਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਚੋਟੀ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਮਾਓਵਾਦੀ) ਦੇ ਪੋਲਿਟ ਬਿਊਰੋ ਮੈਂਬਰ ਕੋਬਾਦ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਣਾਈ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੋਬਾਦ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ

ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਇਹ ਸੂਹ ਕੱਢ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ



ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਿਹਚਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਦਾ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਬਹੁਤ ਪੀਡਾ ਹੈ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ

ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਦਸੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਦੂਬੇ ਫਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਝਾਰਖੰਡ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚੋਟੀ ਦਾ ਆਗੂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ 2010 ਨੂੰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ, 16 ਮਈ 2010 ਨੂੰ ਸੰਜੀਵ ਮਿੱਟੂ, 3 ਮਈ 2011 ਨੂੰ ਹਰਭਿੰਦਰ ਜਲਾਲ (ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ) ਅਤੇ ਹੁਣ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਉਰਫ ਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਕੇ.ਡੀ. ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਤੋਂ ਫਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪਿਲਾਫ ਵੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੀ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇਸੇ ਰਣਨੀਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਉਂਜ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਨਵੀਂ ਵੀਜ਼ਾ ਸੰਧੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਪਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿੱਲੀ ਵਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਵੀਜ਼ਾ ਨਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਲਾਹੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਮੂਹਕ ਸੈਲਾਨੀ ਤੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਵੀਜ਼ਾ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਵੀਜ਼ੇ ਤੇ 65 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਛੜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਵਾਰੇ ਕਰਨ 'ਚ ਸੌਖ ਰਹੇਗੀ, ਉਥੇ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਆ-ਜਾ ਸਕਣਗੇ ਤੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਸ.ਐਮ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਮਲਿਕ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਨੇ 38 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਜ਼ਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਥਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਨਵਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀਜ਼ਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਕਰੇਗਾ। ਗ਼ੈਰ-ਮਿਆਰੀ ਵੀਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਨਵੇਂ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਤੋਂ 45 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਨਵੇਂ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ

ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 65 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ, 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਉੱਘੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਿਜ਼ਟਰ ਵੀਜ਼ਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਗਲ ਐਂਟਰੀ (ਇਕ ਵਾਰ ਦਾਖਲਾ) ਵੀਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਮਿੱਤਰਾਂ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ

ਨੂੰ ਮਿਲਣ, ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਤਹਿਤ ਸਿੰਗਲ ਵੀਜ਼ਾ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਤੇ ਪੰਜ ਸਥਾਨਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਨਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ-2 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜ ਸਥਾਨਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਵਿਜ਼ਟਰ ਵੀਜ਼ਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਾਂ (65 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ) ਨੂੰ ਮਲਟੀਪਲ ਐਂਟਰੀ ਨਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਤਕ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਕ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਨਵਾਂ ਸੈਲਾਨੀ ਵੀਜ਼ਾ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 10 ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 50 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀਜ਼ਾ 30 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਬਿੱਲ ਪਾਸ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ (ਬਿਊਰੋ): ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜੈਰੀ ਬਰਾਉਨ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਦੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਿੱਲਾਂ ਉਪਰ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਉਤੇ ਦਸਤਖਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਨ ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਬਿੱਲ ਏ ਬੀ 1964 ਹੈ ਜੋ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਪਰ ਨਸਲੀ ਭੇਦ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗਾ। ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕੰਮਾਂ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ,

ਉਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਹਿਜਾਬ ਤੇ ਜਰਮੁਲਕੇ ਪਹਿਨਣ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਸਰਾ ਬਿੱਲ ਐਸ ਬੀ 1540 ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਛੇਵੀਂ ਕਲਾਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਪਹਿਰਾਵੇ ਅਤੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵੋਮੈਨ ਮਿਰਾਕੋ ਯਮਾਡਾ, ਸੈਨੇਟਰ ਲੌਨੀ ਹੈਨਕੋਕ ਅਤੇ ਸੈਨੇਟਰ ਡੈਰਲ ਸਟਾਈਨਬਰਗ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦਰਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ,

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 4 'ਤੇ)

Estd. 1975

World Wide
www.fly2world.com
Travel

AIR TRAVEL • CRUISES • VACATIONS

DETROIT
734 525 7304

TOLL FREE
866 66 INDIA

CHICAGO
312 224 8800

DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR AIRWAYS 314 815-71 AIR INDIA Continental Airlines Lufthansa American Airlines

ਪੂਰਾ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਮੇਲਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਲੋਂ ਇਥੇ 2 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਬਸੀ ਵੁਡਜ਼ ਫਾਰੈਸਟ ਪ੍ਰਿਜਰਵ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਾਲਾਨਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਕਲੱਬ ਦੀ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਜੇਤੂ ਰਹੀ ਅਤੇ 5100 ਡਾਲਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਇਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ। ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਕਿੰਗਜ਼ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੀ ਟੀਮ ਰਹੀ ਜੋ 4100 ਡਾਲਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਇਨਾਮ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣੀ। ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ।

ਕਬੱਡੀ ਐਂਡਰ-21 ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ 23 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 29 ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਇਨਾਮ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣੀ। ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਢਾਬਾ ਇੰਡੀਆਨਐਪੋਲਿਸ ਵਾਲੇ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਇੰਡੀਆਨਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਡਿਟਰਾਇਟ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵੀ ਭਿੱਤੀਆਂ।

ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਲਾਈਟ ਆਊਟ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ

ਨੇ ਚੰਗੇ ਜੱਫੇ ਲਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਡਾਂਟੇ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਤਗਤੇ ਜਫੇ ਲਾ ਕੇ ਹੈਟਟ੍ਰਿਕ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭੇਡ ਅਕਸਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੇ ਰੇਡਰ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਉਰਫ ਮੌਲੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਜੀ ਡਾਂਟੇ ਦੇ ਹੱਥ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਕਦੇ ਮੌਲੇ ਦੇ ਹੱਥ। ਇਸ ਟੀਮ

ਰਿਹਾ। ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਟੀਮ ਦੇ ਸਾਢੇ 19 ਤੇ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੇ 15 ਅੰਕ ਸਨ।

ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਲਾਈਟ ਆਊਟ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਨੂੰ 3-1 ਦੇ ਸੈਟ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਲਾਈਟ ਆਊਟ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਹਰਸ਼ਲ ਧਕਤ ਨੇ ਵਧੀਆ ਖੇਡ ਦਿਖਾਈ। ਇਸ ਟੀਮ ਵਿਚ ਅਮੈਰਿਕਨ ਗੋਰੇ ਵੀ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਟੋਨੀ ਸੰਘੇਤਾ ਨੇ ਚੰਗੀ ਖੇਡ ਦਿਖਾਈ।

ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਰੈਫਰੀ ਨਾਮੀ ਸਾਬਕਾ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸੋਨੀ ਸਨੇਤ (ਕੈਨੇਡਾ) ਅਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਸੰਦੀਪ ਸਹੋਤਾ ਸਨ। ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ ਅਤੇ ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੋਮਲ ਨੇ ਵੀ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਰੈਫਰੀ ਵਜੋਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਘਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਰੈਫਰੀ ਵਜੋਂ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੂਡ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਲਾਲੀ ਨਿੱਜਰ, ਬਿੱਟੂ ਬਾਜਵਾ ਤੇ ਰਵੀ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਏ ਇਕਬਾਲ ਗਾਲਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਟੋਟਕੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਚਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਦੂਣਾ-ਤੀਣਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਉਸ ਕਿਹਾ, 'ਵੇਖ ਪਟਾਕੇ ਪੈਦੇ ਕਬੱਡੀ ਦੇ, ਜੋਸ਼ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਖੇਡ ਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਾ ਭੇਡ ਏ।'

ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਹਨ, ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ ਹੋਏ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਘੇ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਬਲਜੀਤ ਮਾਲਵਾ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਲੱਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਘੰਟਾ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟੀ। ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ 'ਹੱਥ ਜੇਤੂ ਕਰਾਂ ਅਰਜੇਈ, ਮੈਨੂੰ ਭੁਲਣਹਾਰੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਮਾਲਕਾ...' ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ 'ਉਹ ਮੌਜਾਂ ਭੁਲਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬਾਪੂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਰੀਆਂ', 'ਨੀ ਕੁਤੀਓਂ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬਣਾਂ...', 'ਆਓ ਬਣੀਏ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ' ਤੇ 'ਮੁੰਦਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਰੱਖੀ ਸਾਂਭ ਕੇ' ਆਦਿ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਸਰੋਤੇ ਖੁਸ਼ ਕੀਤੇ।



ਬਲਜੀਤ ਮਾਲਵਾ



ਸਿੰਘ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਨੂੰ 3-1 ਦੇ ਸੈਟ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਥਾਂ ਰਹੀ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਰਹੀ। ਵਾਲੀਬਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀ ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਰੰਭ ਸਵੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵ੍ਰੀਟਨ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਮੇਲੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਵਿਚ ਕੁਲ ਚਾਰ ਟੀਮਾਂ ਭਿੱਤੀਆਂ-ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਇੰਡੀਆਨਾ, ਹਰਜੀਤ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਟੋਰਾਂਟੋ (ਕੈਨੇਡਾ), ਕਿੰਗਜ਼ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ।

ਦਿਖਾ ਕੇ ਇਹ ਜਤਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਨਾਮੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਚ ਹੋਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰੇਡਰ ਤੇ ਸਟਾਪਰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਟੱਕਰਦੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰੇਡਰ



ਅੰਕ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜਦਿਆਂ ਪੱਟਾਂ 'ਤੇ ਥਾਪੀ ਮਾਰਦਾ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਦੇ।

ਅਖੀਰ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਕਲੱਬ ਕਿੰਗਜ਼ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ 30 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਢੇ ਤੇਤੀ ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਮਾਤ ਦੇਣ ਤੇ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ

'ਬੇ-ਪਰਦੇ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਛਡ ਦਿਓ ਨੀ ਕੁਤੀਓਂ, ਗਿੱਧੇ ਵਿਚੋਂ ਡਿਸਕੋ ਕੱਢ ਦਿਓ ਨੀ ਕੁਤੀਓਂ' ਸੁਣਾ ਕੇ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਪੱਟੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੱਤ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਫਰਮਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਬਿੰਦਰਖੀਏ ਦਾ ਗਾਇਆ ਗੀਤ 'ਦੁਪਟਾ ਤੇਰਾ ਸੱਤ ਰੰਗ ਦਾ'

ਗਾ ਕੇ ਵਿਛੜੇ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। 'ਆਹ ਲੈ ਫੜ੍ਹ ਲੈ ਗੱਡੀ ਦੀ ਚਾਬੀ, ਨੀ

ਜਸਕਰਨ ਵਿੱਲੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਦਫਿੰਦਰ ਸਿੰਘ



ਜੱਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸ਼ਰਾਬੀ' ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਵੀ ਬਿਰਕਾਈਆਂ। ਮਸਤੀ 'ਚ ਆਏ ਇਕ ਸ਼ੌਂਕੀਆ ਕਲਾਕਾਰ ਤਾਰਾ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੇ ਵੀ ਬਿਨਾ ਸਾਜ-ਬਾਜ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਰੋਤੇ ਖੁਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਰਾਇਲ ਸਵੀਟਸ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਮਾਣਕ), ਅਰੋਮਾ ਕੁਜ਼ੀਨ (ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝਾਵਰ), ਪਾਣੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੂਡ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੇ ਸੁਧੀਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਖਾਣੇ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਸਨ-ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ (ਆਸ਼ੀਆਨਾ ਬੈਂਕ੍ਰਪਟਿਟ ਹਾਲ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰਾ

ਧਾਲੀਵਾਲ, ਹਰਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੱਧੂ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਅਰੋੜਾ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਵਿੱਲੋਂ ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ ਪਹੁੰਚੇ।

ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਲੱਬ ਦੇ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ-ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖੰਗੂੜਾ (ਪ੍ਰਧਾਨ), ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, ਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਨੀਪਾਲ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ, ਦੀਪਾ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਪੀਟਾ ਸਹੋਤਾ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ,



ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸ਼ਿਕਾਗੋ)।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਅਜੀਤ (ਜੈ) ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ ਸਨ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਮੇਲੇ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਲਈ ਡਿਟਰਾਇਟ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੋਂ ਕਰਨ ਗਿੱਲ ਤੇ ਕਰਨਬੀਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਬੱਡੀ ਐਂਡਰ-21 ਦੀ ਟੀਮ ਅਤੇ ਸਾਬੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੈਲਮਜੂ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੋਂ ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਕਰਾਉਨ ਪੁਆਇੰਟ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੱਟੜਾ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੱਟੜਾ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੱਗ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇੰਡੀਆਨਐਪੋਲਿਸ ਤੋਂ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਾਲੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਲਾਮ ਲਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਓਹਾਇਓ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੇਲਾ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਕਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਮਰਾ ਆਪਣੀ ਐਂਡਰ-21 ਟੀਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਬਾਗੇ ਬਾਗ ਸਨ। ਟੀਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜੂਰੇਨ ਟੇਲਰ, ਖੁਸ਼ਵਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ, ਕੈਵਿਨ ਨਾਗਰਾ, ਸ਼ਿਵਾ ਭਰਮੋਤਾ, ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਤੇ

ਲਾਲੀ ਨਿੱਜਰ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਬੱਬੀ ਬਾਨ, ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੰਗੀ, ਚਮਨ ਲਾਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਿੰਦਰ



ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ ਇਕਬਾਲ ਗਾਲਿਬ

ਵਾਲੀਆ, ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ ਅਤੇ ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਵਰਤਿਆਂ ਤੋਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੇਲੇ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ।

ਤਸਵੀਰਾਂ: ਏਸ਼ੀਅਨ ਮੀਡੀਆ

ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਫਾ 14, 15 ਅਤੇ 18 ਉੱਤੇ ਦੇਖੋ



ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਮਿੱਟ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ

ਸ਼ਾਰਲੈਟ: ਦਸੰਬਰ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਤੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮਿੱਟ ਰੋਮਨੀ ਵਿਚਾਲੇ ਟੱਕਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਰਸਮੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿੱਟ ਤੋਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਤਕੜੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੌਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਦੋਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਟੱਕਰ ਹੈ, ਪਰ ਓਬਾਮਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮਿੱਟ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਹੈ। ਡੈਮੋਕਰੇਟਾਂ ਦੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਲੀਡ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਿਲ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਲਈ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਰਲੈਟ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹਾਲਾਤ

ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਓਬਾਮਾ ਫਿਰ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ



ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ

ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਸ਼ਾਂਤ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਲਈ ਸੋਚਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਓਬਾਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ

ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਮਨੀ ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਚਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੇੜੀ ਡੋਬ ਦੇਵੇਗਾ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਕੌਮੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਮਨੀ ਦਾ ਚੋਣ ਵਿਚ ਪੱਤਾ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣ। ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੱਧ ਵਰਗ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਰੋਮਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਾਟੇ ਦੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਘਾਟਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਤੇ ਉਰਜਾ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਮੁਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਲ ਕਾਇਦਾ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਓਸਾਮਾ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਡਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋਏ ਬਿਡਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਜੰਗ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਦੱਸਣ ਕਿ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੰਗ ਕਿਵੇਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਧੀਆਂ ਮਾਲੀਆ ਤੇ ਸਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਵੀ ਸੀ। 2008 ਦੀ ਚੋਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 14 ਤੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਸਨ। ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬੋਲਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਮਾਲੀਆ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉੱਚੀ-ਲੰਮੀ ਹੈ ਤੇ ਟੈਨਿਸ ਖਿਡਾਰਨ ਹੈ।

ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੌਕਾ ਹੋਰ ਦਿਓ: ਬਿਲ ਕਲਿੰਟਨ

ਸ਼ਾਰਲੈਟ: ਸਾਬਕਾ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਿਲ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਮੌਕੇ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੌਕਾ ਹੋਣ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਪਬਲਿਕਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਖਿਲਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਲਈ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸਾਲ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਪਣੇ 48 ਮਿੰਟ ਦੇ ਲੰਬੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਦੋ ਵਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਹੇ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣ ਲਈ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਨਰਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਿਖਦੇ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਸੁਲਹਾਂ ਦੇ ਅਰਮਾਨ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਆਗੂ ਹਨ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ, ਸਿਰਜਨਾਤਮਿਕਤਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਕਲਿੰਟਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਹਿਲੇਰੀ ਕਲਿੰਟਨ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਓਬਾਮਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੱਸਿਆ।



ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਓਬਾਮਾ: ਮਿਸ਼ੇਲ

ਸ਼ਾਰਲੈਟ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਮਿਸ਼ੇਲ ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤੇ ਅੱਜ ਵਿਆਹ ਦੇ 23 ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਿਸ਼ੇਲ ਨੇ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਉਹ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਕਈ ਮੋਟੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਸਟੀਲ ਪਲਾਂਟ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਮਿਸ਼ੇਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਲਈ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋ ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੀ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਧੀਆਂ ਜੰਮੀਆਂ ਤਾਂ ਓਬਾਮਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉੱਠ-ਉੱਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਇਕੱਠੇ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਥੇ ਇਕ ਪਿਤਾ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਸੁਆਲ ਦਾ ਬੜੇ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਅੱਜ ਵੀ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਖਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਫਿਕਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਜੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ

ਮਿਲਵਾਕੀ (ਬਿਊਰੋ): ਬੀਤੀ 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਰਫਿਰ ਨਸਲੀ ਜਨੂੰਨੀ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਗੋਲੀ ਵਿਚ ਜੁਖਮੀ ਹੋਏ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਵੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਹ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਇਸ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਜੁਖਮੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਰਘਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਬਰ ਏਜੰਸੀ ਏ ਪੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੋਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ।



Pramodh Singh (Preet)
Senior Loan Officer | NMLS #215526
Cell: (847) 814-8825

Illinois Residential Mortgage Licensee. Programs available to qualified borrowers. Rates and programs subject to change without notice. Underwriting terms and conditions apply.



Save Thousands Now!!
REFINANCE & PURCHASE LOANS
Conventional, FHA, VA, USDA, Jumbo and HARP Loan Programs

3701 Grand Ave. • Suite E • Gurnee, IL 60031
Phone: (847) 775-2180 • Fax: (866) 286-8036
Email: pramodh.singh@thedmcc.com
www.diamondresidential.com



ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ-ਡੀ ਜੇ ਮਾਵੀ

DJ MAVI

Professional entertainment
for all occasions

DJ, M.C, Laser Lights, Large Sound Systems

We also offer

Dhol Players, Bhangra Dancers, and LCDs
Ohio, Indiana, Kentucky, Michigan, West Virginia,
Tennessee, Illinois

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ, ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨਾਂ,
ਸਵੀਟ-16, ਮਹਿੰਦੀ-ਸੰਗੀਤ, ਜਾਗੋ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ...



ਦਲਬੀਰ ਮਾਵੀ

We will make your event memorable for years to come
10 years of experience** Top of the line equipment**
More than 75,000 Songs** Up to 10,000 Watts of Sound**

ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਛੋਟਾ, ਡੀ ਜੇ ਮਾਵੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

ਫੋਨ: 513-885-1679

Deejaymavi@yahoo.com WWW.DJMAVI.NET

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਵੇਚਣ/ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

Ph: (734) 612-9984

Either Buying or Selling a
Home in Michigan
"Always Go with the Winner"

**COLDWELL
BANKER**

44644 Ann Arbor Road Plymouth, MI 48170

Email: KarnGill@Hotmail.com

Website: www.KarnGill.com



ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ
ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

- ✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼
- ✓ ਘਰੋਂ, ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ
- ✓ ਇਕ ਮਿੰਟ ਗੱਲ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਦੇ ਪੈਸੇ

- ✓ ਮਿੰਟ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਤਿਆਂ ਹੀ
- ਖਤਮ ਹੋਣਗੇ

ਸਾਨੂੰ ਗਾਹਕ ਭੇਜੋ ਤੇ
ਫਰੀ ਮਿੰਟ ਲਵੋ!

ਇਕੋ ਡੀਲ ਤੇ ਦੋ ਨੰਬਰ
ਕੱਠੇ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ
ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

Limited Time Offer. Restrictions & Fees Apply.

800-914-1013 • 408-726-6103

ਰਾਜ ਸਿਆਨ ਨੇ ਵੀ ਲਾਈ ਹਾਫ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇਥੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਈ 16ਵੀਂ ਸਾਲਾਨਾ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਹਾਫ ਮੈਰਾਥਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਵੀ ਦੌੜੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਿਟਰਾਇਟ ਤੋਂ ਉਘੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ

ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਮੈਰਾਥਨ 'ਹੋਪ ਆਰ ਵੂਲਜ਼' ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕੱਤਰ ਹੋਇਆ ਪੈਸਾ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ



ਮੈਰਾਥਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜ ਸਿਆਨ (ਖੱਬੇ ਦੋਵੇਂ) ਸੁਖਰਾਜ ਬਸਾਤੀ (ਲਾਲ ਸ਼ਰਟ), ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਪਤਨੀ ਨਾਲ

ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਾਜ ਸਿਆਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਉਘੀ ਹਸਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਡਾ. ਸੁਖਰਾਜ ਬਸਾਤੀ ਵੀ

ਓਕ ਕਰੀਕ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦਾ ਵੀਡੀਓ ਜਾਰੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਮਾਈਕਲ ਪੇਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵੀਡੀਓ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਪੇਜ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਛੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ 'ਚ ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪੇਜ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਓਕ ਕਰੀਕ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੈਮ ਲੇਂਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ 21 ਸਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਬ੍ਰਾਇਨ ਮਰਫੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੇਜ ਹਮਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਮਰਫੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੇਂਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਮਰਫੀ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋਕਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲੈਂਦਾ।

ਲਈ ਖੋਜ ਉਪਰ ਖਰਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੈਰਾਥਨ ਲੋਕ ਫਰੰਟ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਜੈਕਸਨ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਪਹੁੰਚੇ। 48 ਸਾਲਾ ਰਾਜ ਸਿਆਨ ਨੇ 13.1 ਮੀਲ ਦਾ ਇਹ ਫਾਸਲਾ 2 ਘੰਟੇ 9 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਆਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਟ ਉੱਤੇ 'ਪ੍ਰਾਊਡ ਟੂ ਬੀ ਅਮੈਰੀਕਨ ਸਿੱਖ' ਲਿਖਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਰਾਥਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਗੋਰੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚੇਚੀ ਹੌਲੀ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਨੇ ਤਾਂ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਕਾਂਡ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਰਾਜ ਸਿਆਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹਫਤੇ ਵਿਚ 5 ਤੋਂ 6 ਵਾਰ ਕਰੀਬ ਛੇ ਮੀਲ ਦੀ ਦੌੜ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਡਿਟਰਾਇਟ ਵਿਚ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਰਹੀ ਫਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਮੈਰਾਥਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੌੜ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਸਿਆਨ ਦੇ ਬੇਟੇ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਨੀ ਅਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੈਰੀ ਨੇ ਵੀ 'ਪ੍ਰਾਊਡ ਟੂ ਬੀ ਅਮੈਰੀਕਨ ਸਿੱਖ' ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਦੌੜ ਦੇ ਪੰਜ ਮੀਲ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

Visit us on the web:
punjabtimesusa.com
Ph: 847-359-0746

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ 'ਚ ਤੀਆਂ 15 ਨੂੰ

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ):

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਚੌਥਾ ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਆਉਂਦੀ 15 ਸਤੰਬਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਫੋਰਟ ਲਿਬਰਟੀ ਪਾਰਕ (6869 ਵੈਨ ਗੋਰਡਨ ਰੋਡ) ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮੇਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਟਿਕਟ ਜਾਂ ਪਾਰਕਿੰਗ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਵੀ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣ-ਫੱਥ ਕੇ ਆਈਆਂ ਦੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਡੀ ਜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਡੀ ਜੇ ਮਾਵੀ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਰਾਣੀ ਬਿਨੇਪਾਲ 513-237-3522 ਜਾਂ ਅਮਨਦੀਪ ਸੇਖੋਂ 513-923-0736 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਬਿੱਲ ਪਾਸ

ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਤੇ ਇੰਟਰਫੇਬ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ



ਗਵਰਨਰ ਜੈਰੀ ਬਰਾਊਨ ਬਿਲਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਨਿਭਾਈ।

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਗਵਰਨਰ ਹਾਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਘੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹੋਏ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗਵਰਨਰ ਜੈਰੀ ਬਰਾਊਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ

ਡਿਸ਼ ਨੈਟਵਰਕ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਚੈਨਲ ਗੈਟ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਬਿਊਰੋ): ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨੈਟਵਰਕ ਡਿਸ਼ ਨੈਟਵਰਕ ਵਲੋਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਚੈਨਲ 'ਗੈਟ ਪੰਜਾਬੀ' ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚੈਨਲ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਮਾਂ, ਰਸੋਈ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲੜੀਵਾਰ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਚੈਨਲ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਖ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ।

ਡਿਸ਼ ਨੈਟਵਰਕ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੈਟ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਹੀਂ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਤੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਬਣਾਇਆ, ਅੱਗ ਦੇ ਕਲੀਰੇ, ਸਾਂਝ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੜੀਵਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਡਿਸ਼ ਨੈਟਵਰਕ ਉੱਤੇ ਚੈਨਲ 738 ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਡਿਸ਼ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੈਕ 24.99 ਡਾਲਰ ਮਾਸਿਕ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ 1-888-723-0195 ਉੱਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ www.DISHPunjabiTV.com ਉੱਤੇ ਕਲਿਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡਿਸ਼ ਨੈਟਵਰਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਪਣੀ ਅਧੀਨ ਕੰਪਨੀ ਡਿਸ਼ ਨੈਟਵਰਕ ਐਲ ਐਲ ਸੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰੀਬ 1.14 ਕਰੋੜ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਟੀ ਵੀ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਚਿੱਕੀ ਗਿੱਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ 22 ਨੂੰ

ਗਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਜ਼, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ (ਬਿਊਰੋ): ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚਿੱਕੀ ਗਿੱਲ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਲਈ ਇਕ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਸਥਾਨਕ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦੀ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮੀ 7 ਵਜੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਡਾਕਟਰ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਦੇ ਘਰ (6774 ਓਲਡ ਬਾਰਬੀ ਟਰੇਲ, ਐਡਾ) ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ



ਚਿੱਕੀ ਗਿੱਲ

ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਾਉਣਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਇਕ ਨਿੱਗਰ ਕਦਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਚਿੱਕੀ ਗਿੱਲ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਵਿਚ ਡਾ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਜੂਨ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਚਿੱਕੀ ਗਿੱਲ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਲਈ 16 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਚੋਣ ਫੰਡ ਵਜੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

15 ਲੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣੀ ਵੋਟ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ 'ਚ 15 ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ 18 ਤੋਂ 29 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 20 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 5 ਕੁ ਲੱਖ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਤਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ।



ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ

ਫੋਨ 832-225-5354 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ
www.channpardesi.com **ਰਾਹੀਂ 24 ਘੰਟੇ 7 ਦਿਨ ਸੁਣੋ**

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓਂ, ਫੋਨ: 815-557-4991
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਫੋਨ: 219-670-4579

Thakar S. Basati

Proudly Presents

Palatine: 5 Bedroom, 5 Bath, 3 Car garage, Full finished basement with entry to garage. House located in award winning Fremd High School \$995,000.

West Dundee: 1404 Grand Pointe Blvd, Open House 1pm to 4pm, Sept. 16th, 12, Built in 2005, 4 Bedrooms, 2.1 Baths, Unfinished Basement, 2 Car Attached Garage. 3400 Square Feet. Kitchen with Island and food Pantry. Plenty of Day light. \$364,900.

Restaurant for Lease: Fully equipped operational restaurant located in a Gas Station, seating 40 people, American and Indian client, Rent \$2500+ utilities, Security \$5000.

Carry Out Restaurant: Northwest Suburbs near 2 main roads. Over 5 years old. 1500 square foot. Rent \$1800 inc CAM & Taxes. Asking \$59,000.

Gas Station for Lease: Remodeled with 1500 sq.ft store in downtown posh area, station used to do 100+K gas/Diesel/Race, \$50K inside sales, Lease \$11,000 Triple net.

Popular Grove: Vacant lot in Gated community with huge Lake, Marina, Golf Course, many parks, swimming pool, YMCA, Resort living with low taxes, Owner financing possible. Only \$35,000.

Interest rates still very low, Banks have started loaning money, Prices still low.

Best time to buy. Great DEALS abound



ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ
ਬੈਂਕ ਲੋਨ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹਨ
ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਸਤੀਆਂ
ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਹੀ ਮੌਕਾ

All American Realty Inc.

Ph: 847-736-6092

Fax 847-670-0707, TSBasati@gmail.com



Sky Entertainment
Photo-Video-DJ

Rated best in customer satisfaction
It's all about your special day



10 years of experience Specializing in Weddings, Mehndi, Receptions, Birthday, Graduation parties and others special occasions.

Most reputed in Punjabi community.

ਵਿਆਹ, ਮੇਹੰਦੀ, ਰਿਸੇਪਸ਼ਨ, ਜਨਮਦਿਨ, ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ੧੦ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦਾ ਤਜੁਰਬਾ।

We serve all areas in and around Michigan including Ohio, Indiana and Illinois.

Contact: **Gagan**
Cell: **734.674.1854**

Email: info@skymademyememories.com
Web: www.skymademyememories.com

ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਸੁਣੋ



ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ
www.radiock.com 'ਤੇ

ਬੇਬੇਰੀਆ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ
ਹਫਤੇ ਦੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ, 24 ਘੰਟੇ

Wifi Radio ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ

ਧਾਰਮਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਤਾਜ਼ਾ ਖਬਰਾਂ, ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ,
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਤੇ ਫਰੀਮਾਂਟ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ

> Preet Fabric, Fremont > Kash Fabrics, Hayward
> Sidhartha International, Fremont
> Shalimar, Union City > Mann Grocery Market, Yuba City

ਰੇਡੀਓ ਤੁਸੀਂ ਫੋਨ

832-551-5038

510-972-0442

'ਤੇ ਵੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ

Khalsa Radio

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 24/7/365
ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੁਣੋ 702-489-0222

"Independent Voice"

www.khalsaradio.org

Info@khalsaradio.org

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 510-900-3600

Radio CK, PO Box 296, Fremont, CA 94537

ਮੰਟੇ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਆ ਕੇ ਜਾਣੀ ਅੱਬਾ ਦੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ

ਸਮਰਾਲਾ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਉਰਦੂ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਸਮਾਦਤ ਹਸਨ ਮੰਟੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬੇਟੀਆਂ ਬੀਬੀ ਨੁਸਰਤ ਜਲਾਲ, ਨੁਹਾਜ਼ਤ ਤੇ ਨਿਗਾਹਤ ਪਟੇਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਇਧਰਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਪਿੰਡ ਪਪੜੋਂਦੀ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਬਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਬਾ ਏਨੇ ਮਕਬੂਲ ਲੇਖਕ ਸਨ।

ਮੰਟੇ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੰਟੇ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੰਟੇ ਦੀ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਜਨਮੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਧੀ ਨਿਗਾਹਤ ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ 66 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਹੋਈ, ਉਹ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਬਾ ਬਾਰੇ ਧੁੰਦਲਾ ਹੀ ਚੇਤੇ ਹੈ। ਮੰਟੇ ਦੀ 42 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ 1955 ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮੰਟੇ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਧੀ ਨੁਜ਼ਹਤ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਮਸਾਂ 7 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ 3 ਪੁੱਤ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਲਿਖਣ-ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਨੇ ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਤਾਂ ਪੁੱਜ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੰਟੇ ਦੀ ਤੀਜੀ ਧੀ ਨੁਸਰਤ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਚਿਤਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਪਰ ਹੁਣ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਹ ਕਮੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਟੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨੋਂ ਬੇਟੀਆਂ ਤੇ ਦਾਮਾਦ ਅਸਰਤ ਫਾਰੂਕ, ਪ੍ਰੋ. ਰਾਵੀਆ, ਪ੍ਰੋ. ਤਾਹਿਰਾ, ਇਕਬਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਰਸੀਦ ਅਜਮਦ ਦਾ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ ਸਮਰਾਲਾ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਸਮਰਾਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ

ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਮਦਰਦਵੀਰ ਨੌਸਹਿਰਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਦਤ ਹਸਨ ਮੰਟੇ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਮਾਹੌਲ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪਾਤਰ ਸਿੱਖ ਪਿੰਡ-ਭੂਮੀ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੰਟੇ ਦੀ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀ 'ਟੋਭਾ ਟੋਕ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਸਿੱਖ ਪਾਤਰ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR



JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.

For Emergency
Call anytime at

847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545
London \$250

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ,

ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659



ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

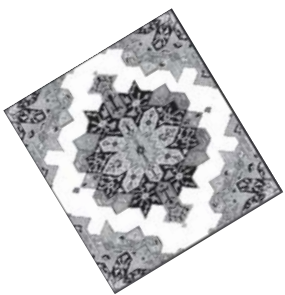
ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ
ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ
ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ
ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ
ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ
ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ



ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਫਲੋਰ, ਕਿਚਨ ਕੈਬਨਿਟ
ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰ ਉਪਲਬਧ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ



ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ
ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in
Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਐਵਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ

ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ



ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?
ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ?

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂੰ

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਡਿਫੈਂਸ

- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ (10 ਸਾਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੇਸ)
- ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

NEW YORK
T 718.672.8000
75-20 ASTORIA BLVD, SUITE 170
JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11370
* ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

CALIFORNIA
T 510.796.9000
39180 LIBERTY STREET, SUITE 118
FREMONT, CA 94538

Punjab Times

Established in 2000
13th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editor:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Corrpondents

Detroit, MI

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 90 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 400 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ
ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ
ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ
ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in
the articles published in the
columns of Punjab Times are
that of their writers, and it is
not implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਤਰਾ

ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਹਿਜ਼ ਮਾਰ-ਮਰਾਈ ਨਾਲੋਂ
ਰਣਨੀਤਕ ਲੜਾਈ ਵੱਧ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਲਗਾਤਾਰ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਖੁਫੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਕਿਆਸ-ਅਰਾਈਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ
ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ
ਸੂਹੀਆ ਏਜੰਸੀ 'ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ'
(ਆਈ.ਬੀ.) ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਿਹਚਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ
ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਖਾੜਕੂ ਧੜੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ
ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਗੜਬੜ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ
ਤਾਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ
ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ
ਮਿਲ ਰਹੀ ਮਦਦ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਗੁਆਂਢੀ
ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸੂਬਾਈ ਪੁਲਿਸ

ਮੁਖੀਆਂ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ
ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ 47ਵੀਂ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ
ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ।

ਉਧਰ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਮੇਧ
ਸੈਣੀ ਨੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ
ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ
ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਮੁੜ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਉਭਾਰੀ ਜਾਵੇ, ਪਰ
ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ
ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੈਟਵਰਕ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਖਾੜਕੂ ਵੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ
ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਕੋਈ
ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ
ਚੋਖੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੋਲਾ ਘੁਟਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ
ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗੱਠਜੋੜ (ਯੂ.ਪੀ.ਏ.)
ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ
ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ
ਗੱਠਜੋੜ (ਐਨ.ਡੀ.ਏ.) ਨੇ ਜਨਤਾ ਦੇ 117
ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਜਾਈ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ
ਦੇ ਅੜਿੱਕੇ ਕਰ ਕੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਸਮਾਗਮ
ਵਿਚ ਕਈ ਅਹਿਮ ਬਿੱਲ ਵੀ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਹਿ
ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲਾ
ਬਿੱਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬਾ
ਕੈਂਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਕੀਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ
ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਿਵਾਦਾਂ
'ਚ ਘਿਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ
ਦੌਰਾਨ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਨਾਲ-
ਨਾਲ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਮੁਜਰਮ ਹੋ

ਨਿਬੜੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਨੇ 13
ਦਿਨ ਤਕ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ
ਦਿੱਤੀ। ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚੱਲਣ 'ਤੇ ਇਕ
ਮਿੰਟ ਦਾ ਖਰਚਾ ਢਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ।
ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਔਸਤਨ
ਛੇ ਘੰਟੇ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ
ਖਰਚਾ ਨੌਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੇ
ਮੌਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ 13 ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਾਜ ਠੱਪ
ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਕੁੱਲ 117
ਕਰੋੜ ਦਾ ਖਰਚਾ ਆਇਆ ਹੈ।

ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਔਠ ਅਗਸਤ
ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਉਪਰਲੇ ਸਦਨ ਵਿਚ
ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕੇ। 19 ਦਿਨਾਂ ਦੇ
ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾਲ ਦੌਰਾਨ 399 ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ

11 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ
ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ 30 ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਾਸ
ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਚਾਰ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਹੋਏ ਤੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਸੈਸ਼ਨ
ਦੀਆਂ ਤੈਅ 20 ਬੈਠਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਖੀਰ ਦੀਆਂ 13
ਬੈਠਕਾਂ ਕੋਲਾ ਵੰਡ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ
ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ
ਹੰਗਾਮੇ ਕਾਰਨ ਬੇਕਾਰ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ।

15ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਇਹ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ
ਖਰਾਬ ਸੈਸ਼ਨ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2010
ਦਾ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਸੈਸ਼ਨ ਸਭ ਤੋਂ ਖਰਾਬ ਰਿਹਾ ਸੀ
ਜੋ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੰਯੁਕਤ
ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ
ਦੀ ਮੰਗ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ
ਸਭਾ ਦੇ ਸਭਾਪਤੀ ਹਾਮਿਦ ਅੰਸਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਉਸ ਕੰਮ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜੋ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।
ਅੰਸਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਕੀਤਾ ਕਿ
ਸਦਨ ਦੇ 62 ਘੰਟੇ ਬਰਬਾਦ ਗਏ। ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ

ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ
ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ
ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬੀ.ਕੇ.ਆਈ. ਦੀਆਂ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਜ਼ਾ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ
ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚਲੇ ਬੱਬਰ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸੀਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।
ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਬੱਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 100 ਕਰੋੜ
ਰੁਪਏ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਖਾੜਕੂਆਂ
ਵੱਲੋਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੁੜ ਉਭਾਰ ਦੇ
ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ
ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖਾਸ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰ
ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਹੋ ਪਾਏ ਜਦੋਂਕਿ 20 ਦਿਨ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾਲ ਸਿਰਫ ਇਕ ਦਿਨ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਉਧਰ, ਸੰਸਦ ਦਾ ਮੌਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਚੱਲੇ-
ਰੱਧੇ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਰਤੀ
ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹੇ
ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਹੁਣ ਲੜਾਈ
ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ
ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ
ਭਾਜਪਾ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਠੱਪ ਕਰਕੇ
ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਢਾਹ ਲਾ ਰਹੀ
ਹੈ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਕੈਂਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ
ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ
ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦਾ
ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ
ਅਸਤੀਫੇ ਤਕ ਸੰਸਦ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦੇਣਗੇ।
ਖੁੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ
ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ 'ਮੈਚ ਫਿਕਸਿੰਗ'
ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਨਹੀਂ
ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ 7 ਵਰ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਵੱਟੇ 4662 ਕਰੋੜ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ
ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ 2004 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਨ ਤੇ ਹੋਰ
ਸਰੋਤਾਂ ਰਾਹੀਂ 4662 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੱਟੇ ਹਨ।
ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 2008 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ
ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ 994 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ
ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ
23 ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਬਾਰੇ
ਜਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ
ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਬਲੈਕ ਬਾਕਸ ਹੈ।
ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰੋਤ
ਸਿਆਸੀ ਫੰਡ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਫੰਡ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖ
ਕੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ
ਆਰ.ਟੀ. ਆਈ. ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ
ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਚੋਣ
ਟਰੱਸਟਾਂ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ 2004-
05 ਤੇ 2010-11 ਦੌਰਾਨ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ
ਨੂੰ ਮੋਟਾ ਚੰਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਚੰਦੇ ਬਦਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਜਾਇਜ਼-ਨਾਜਾਜ਼ਿ
ਕੰਮ ਲਏ ਹੋਣਗੇ।

ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫਾਰ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ
ਰਿਫਾਰਮਜ਼ ਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਾਚ ਵੱਲੋਂ
2004 ਤੋਂ 2011 ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ
ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਰਿਟਰਨਾਂ
ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ
ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ
ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ 2004 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ
ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਆਮਦਨ 2004
ਵਿਚ 222 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਜੋ 2011 ਵਿਚ
ਵਧਕੇ 307 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ
ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ
ਆਮਦਨ 'ਕੂਪਨ' ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ
ਇਹ ਪਾਰਟੀ 2004 ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ
ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ
14.42 ਫੀਸਦੀ ਯੋਗਦਾਨ ਮਿਲਿਆ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ 7 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ
994 ਕਰੋੜ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ 81.47 ਫੀਸਦੀ
ਰਾਸ਼ੀ ਦਾਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਹੋਈ। ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਇਹ
ਦਾਨ ਰਾਸ਼ੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ
ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਟਰਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਨਵੀਂ ਵੀਜ਼ਾ ਸੰਧੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਪਾਈ

ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ
ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਣੀ
ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ।
ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੈਲਾਨੀ ਵੀਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ
ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ
ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਵਪਾਰੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ
(ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰੁਪਏ) ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ
ਸਾਲਾਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ
(ਪਾਕਿ) ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ
ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਹ ਪੰਜ
ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਚਾਰ
ਐਂਟਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਉੱਦਮੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50 ਲੱਖ
ਰੁਪਏ (ਪਾਕਿ) ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ
ਕਾਰੋਬਾਰ 30 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ,
ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਮਲਟੀਪਲ ਐਂਟਰੀ
ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ ਤਹਿਤ ਉਹ
10 ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ
ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਵੀਜ਼ੇ

ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰੀ
ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ
ਸਮਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਵਿਚ 30 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ
ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਪੰਜ
ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

ਦੇਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ
ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਤੀਰਥ ਵੀਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਇਸ ਨੂੰ 1974 ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ
ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ
ਇਸ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਅਨੁਸਾਰ
ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ
ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 45 ਦਿਨ
ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਵੀਜ਼ਾ ਯਾਤਰਾ
ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ
ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਐਂਟਰੀ
ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ 15 ਦਿਨ ਰੁਕਿਆ
ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿਚ ਵਾਧਾ
ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਵੇਂ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ 65 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ
ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਟਾਰੀ-ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ
ਉੱਪਰ 45 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ
ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿਚ ਵਾਧਾ
ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੀਜ਼ੇ
ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ
ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਧਾਰਾਏ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਹੈਪੀ ਹੀਰ
ਸੰਨੀ ਧੂੜ
ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੱਪੀ

Matrimonials**ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ**

Suitable match wanted for US born Jatt sikh girl, 35year, 5'-6", working as financial manager with a reputed company in Chicago area. Family well settled in US. E-mail bio @ mgs2808@yahoo.com

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Sikh parents seek match for handsome US educated son, MBA, MS, BS, Engineering, 28/5'-11". Employed with a highly reputed company. Email: photo/bio: sps1083@gmail.com

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੇ, 21 ਸਾਲ, 6 ਫੁਟ ਲਈ ਯੋਗ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਜੋ ਲੜਕੇ ਦੇ ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੇ 24 ਸਾਲਾ (6 ਫੁਟ) ਭਰਾ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾ ਸਕਣ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਫੋਨ: 408-694-8554

US citizen or green card holder girl sought for US green card holder Rajput boy 29, 5'-11". Call: 318-348-7448 or 661-229-6823 (Cell)

Sikh parents seek pretty, tall, professionally qualified match for US citizen clean-shaven boy 26, 5' 11", Master degree, working as financial analyst with a reputed Company. Contact: kpsingh263@gmail.com

Wanted suitable professional match for US citizen Jatt Sikh boy, 39, 5'-7" MD, good practice, innocent divorcee, issueless. Respectable family. Email bio-data & recent photo @ ssg77429@gmail.com

Public Notice**Change of Name**

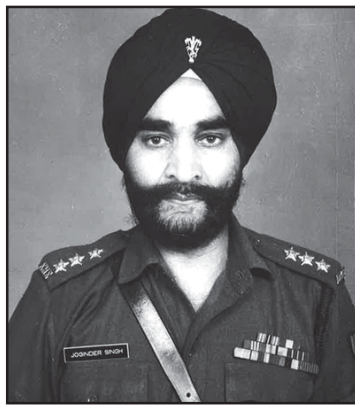
I, Sukhjot son of Kehar resident of VPO Barwa, Distt. SBS Nagar, Punjab, India, presently residing at 728 Harvest Meadow Way, Whiteland, IN 46184, USA, hereby solemnly declare that I have changed my name to Sukhjot Singh. All concerned please note.

ਕੈਪਟਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰੀਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਡੁੱਧਾ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੈਪਟਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੰਘੀ 8 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਹ 84 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਵੰਡ ਪਿਛੋਂ ਪਿਰੋਵਾ (ਹਰਿਆਣਾ) ਆ ਵੱਸੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ 32 ਵਰ੍ਹੇ ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਕੈਪਟਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਵਜ਼ੀਰ ਕੌਰ, ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਿੱਕ ਸਿੰਘ, ਧੀਆਂ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ (ਸੁਪਤਨੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿਰੋਵਾ) ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ (ਸੁਪਤਨੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਹਰਰਿਆਂ-ਪੋਤਰਿਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ ਦੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ 10

ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
ਕੈਪਟਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਅੰਤਿਮ



ਕੈਪਟਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 847-606-3664 ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰਬਜੀਤ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾਯਾਫ਼ਤਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਵਾਇਸ ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਬਜੀਤ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖਾਲਿਦ ਚਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਰਹਿਮ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

Khalsa USA Inc.**ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ**

ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਲਈ ਪੱਕੇ ਰੂਟ ਲੋਡ ਚੱਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਾਗਜ਼ ਪੂਰੇ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਭੁਗਤਾਨ

Dry and Reefer loads**ਕਾਲ ਕਰੋ: 847-477-9968**

or email: khalsausa55@gmail.com

We Specialize in Insuring small Businesses

Advance Insurance Consultants Inc.
Business Insurance Specialists

1783 S. Washington St., ST#101B, Naperville, IL 60565

>We specialize in Insuring computer consultants, Gas Stations, Restaurants, Hotels/Motels, Physicians offices, Workers Comp, etc.
>We will do a complete analysis of your current policy & apply maximum credits and discounts to get you the best rates with "A" rated company.

Call Tanvir Ahmad or Tariq S. Bhatti, Ph: 630-718-9492

Wanted Owner Operators

ਸਟਾਕਟਨ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲੋਡ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਾਹੋ, ਲੋਡ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇਲ ਲਈ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਕੌਮ ਚੈਕ ਲਓ ਹਰ ਗੇੜੇ ਕਾਗਜ਼ ਦਿਓ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲਓ



ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 209-479-0242**Desi Bazar**

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Navdeep S. Jhaj

Member, American
Immigration Lawyers
Association

Immigration Law Attorney**General Legal Practice**

>Estate Planning >Personal Injury
>Bankruptcy

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

- ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ■ ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ ■ ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622

Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277

email: navjhaj@me.com

**Sistar Mortgage**

Minimizing Cost, Maximizing Investment

www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer

Residential & Commercial Loans

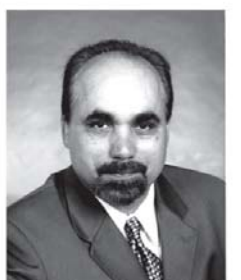
(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

*Refinance up to 125% value of the house.

Loans
Available
In
Most
States!



> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & *Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ: ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਲੜਾਈ 'ਭੂਆ ਭਤੀਜੀ ਲੜੀਆਂ' ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ

ਲੜਾਈ ਸਿਰਫ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਨਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲੱਖਣੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਹੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਠ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰਾਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਛਿੱਟੇ ਮੂੰਹ। ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੋਂ ਗਲੀ-ਗਲੀ ਤੱਕ ਦੀ ਲੜਾਈ 'ਭੂਆ-ਭਤੀਜੀ ਲੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ' ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੋਈ ਤੀਸਰੀ ਟਿਕਾਉ ਧਿਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨੌਟੰਕੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਇਸ ਵਾਰੀ ਦਾ ਮੌਨਸੂਨ ਰੁੱਤ ਅਜਲਾਸ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਅਸਲੋਂ ਘਟਿਆ ਨਾਟਕ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੈਸ਼ਨ ਮੁੱਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ, ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੇ ਸਿਰ ਥੱਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੱਚਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਖੜੇ ਪੈਰ ਭਾਜੀ ਮੋਤ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਕਸੂਰ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਧਿਰ ਦਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ਗਲੀ-ਗਲੀ ਵਿਚ ਪੁਚਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਗਲੀ-ਗਲੀ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਝਣਗੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇਕ ਬੋਲੀ ਹੈ, 'ਭੂਆ ਭਤੀਜੀ ਲੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ'। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਇਹ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੇਡਣਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਨੀ-ਦੋਹਤੀ ਅੰਦਰੋਂ ਰਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਿਸ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਰਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਢਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਖਰਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦਾ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਦਾ ਲੇਖਾ ਲਾ ਕੇ ਐਸਤ ਛੇ ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨ ਕੰਮ ਠੱਪ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਚਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਠੱਪ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਖਰਚਾ ਇੱਕ ਸੌ ਸਤਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਚਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਦਰਜ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਤਰੱਕੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀਮਪੁਰੀ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਰੇਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ ਹੱਥੋਪਾਈ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਯੂ ਪੀ ਵਾਲੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬਣਾ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਸਨ।

ਲੋਕ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਨੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬੋਲੇ-ਚੋਲੇ-ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਅਤਿਕੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕੀ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਨਾਨੀ-ਦੋਹਤੀ ਵਾਂਗ ਰਲੀਆਂ ਦੇਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਸੌ ਜਵਾਬ ਗਿਣਾ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਤੰਦ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲੀ? ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸੋਚਣਗੇ ਤਾਂ ਕਈ ਸੂਤਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣਗੇ।

ਤਾਜ਼ਾ ਮਾਮਲਾ ਕੋਲੇ ਦੇ ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਵੱਧ ਖਾਧਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਲੀਡਰ ਵੀ ਸੁੱਕੇ ਸੰਘ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਕੋਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਬਲਾਕ ਜੇ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਖਾਸ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਅਜੇ ਸੰਚੇਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਕਿਸੇ ਚਹੇਤੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਦੋਤਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਕੋਲਾ ਬਲਾਕ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਹੇਤੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਤ ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲੇ ਅੜ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਅਤਿਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਭੋਪਾਲ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚਹੇਤੇ ਪੀ ਸੀ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕੋਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਬਲਾਕ

ਉਦੋਂ ਅਲਾਟ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਗੁਪਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਕੋਲਾ ਬਲਾਕ ਡੀ ਐਮ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਜਗਤ ਰਕਸ਼ਕ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੇ ਦੇ ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਕਾਲੀ ਵੰਡ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ ਪੀ ਨਵੀਨ ਜਿੰਦਲ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ ਉਤੇ ਜਿਹੜੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਗੱਫਾ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਮਰੇਡ ਜੋਤੀ ਬਾਸੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਚੰਦਨ ਬਾਸੂ ਦਾ ਨਾਂ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਚੰਦਨ ਬਾਸੂ ਉਂਜ ਵੀ ਚੰਦਨ ਦੀ ਮਹਿਕ ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਕੋਲੇ ਦੇ ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਾਮਲਾ ਨਿਕਲ ਆਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਹਾਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਐਮ ਪੀ ਮਣੀ ਸ਼ੰਕਰ ਅਈਅਰ ਨੇ ਪਾਈ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਫਤਨ ਤੁਰੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਕਲਮਾਡੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਦਾਗੀ ਬੰਦਾ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮਾਨ ਦਾ ਫੰਡ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਗੂ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂ ਬਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਇਆ ਕਿ ਆਗੂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ 'ਆਪਣਾ' ਬੰਦਾ ਫਸ ਜਾਵੇ, ਉਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਹੋ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਇਹ ਇਸ ਵਾਰੀ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰੀ ਕੋਲਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜਿਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਛਾਪੇ ਵੱਜੇ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਰਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਜੇ ਦਰਤਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਕਾ ਭਰਾ ਰਜਿੰਦਰ ਦਰਤਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਵਿਜੇ ਦਰਤਾ ਹਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਸੀ।

ਉਦੋਂ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ ਪੀ ਨੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਇੰਨੇ ਸੋਹਲੇ ਕਿਉਂ ਗਾਏ, ਪਰ ਸਮਝ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਹੁਣ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ ਪੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਲੇ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਵੱਜਣ ਦੀ ਨੋਬਤ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਇਆ ਵੀ ਇਹੋ ਕਿ ਦਰਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਛਾਪੇ ਵੱਜਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ, ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਨੇਤਾ ਬੋਲੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਨੇਤਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਦੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਨੇਤਤਾ ਨਾਲ ਰਿਲਾਇੰਸ ਵਾਲੇ ਐਥਾਨੀ ਫਰਸ਼ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਅਰਸ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਫਿਰ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਹੋਣ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ

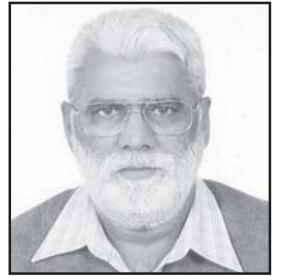
ਦਰਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮਲਾਈ ਚੱਟ ਚੁੱਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਕੁੰਡੀ ਜੋਤਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਅੱਧੋ-ਅੱਧੀ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਵਾਸਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ 'ਗੰਗਾ ਗਈਆਂ ਹੱਡੀਆਂ' ਵਾਂਗ ਖਾਧਾ ਗਿਆ ਮਾਲ ਮੁੜਨਾ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਖੇਡ ਕੋਈ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀ, ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਕੁਝ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਟੈਲੀਕਾਮ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖ ਰਾਮ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਮੰਗ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਈ ਦਿਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਸੁਖ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਛਾਪੇ ਵੱਜੇ ਤੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਨੋਟਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਫੜੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਤਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਡੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਏ ਸੁਖ ਰਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸੇ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਦਾਗੀ ਸਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਦੁੱਧ-ਧੋਤੇ ਹੋ ਗਏ।

ਹਾਲੇ ਇਸ ਚੱਲਦੇ ਸਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਕਿੱਸਾ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਹੈਲਥ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘੋਟਾਲਾ ਮਾਇਆਵਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦ ਲੁਕਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਸਰਾ ਤੇ ਫਿਰ ਤੀਸਰਾ ਚੀਫ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਕੁਸ਼ਵਾਹਾ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਘੋਟਾਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਉਹੋ ਕੁਸ਼ਵਾਹਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਨਹੀਂ, ਚੋਣਾਂ ਤੀਕ ਵਕਤੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਦੂਰੀ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਨਟਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਤੋਲ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਰਾਕ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਭੇਜਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮਝ ਕੇ ਪੱਲਾ ਝਾੜ ਲਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਪਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਥਾਂਈਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਇੱਕਦਮ ਇਹ ਖੇਡ ਰੁਕ ਗਈ। ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਮੰਗਣ ਦਾ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਥਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤਿਕੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਗੁੰਝਲ ਸੀ।

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ



■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਹੈ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵਕਤ ਅਰੁਣ ਨਹਿਰੂ ਇੱਕ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਨੌਂ ਐਮ ਐਮ ਦੇ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਖਾਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਜਾਂਚ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਕਲੋਜ਼ਰ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਦੋਬਾਰਾ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਅਰੁਣ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਰੀਕਾਂ ਭੁਗਤਣ ਵਾਲਾ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਬੀ ਪੀ ਸਿੰਘਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰੁਣ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੈਕਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਅਫਸਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਸੀ, ਇਹ ਬੀ ਪੀ ਸਿੰਘਲ ਉਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘਲ ਦਾ ਭਰਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਪੰਝੀ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਅਰੁਣ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਬੀ ਪੀ ਸਿੰਘਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

...ਤੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਸਿਰਫ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਨਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲੱਖਣੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਹੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਠ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰਾਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਛਿੱਟੇ ਮੂੰਹ। ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੋਂ ਗਲੀ-ਗਲੀ ਤੱਕ ਦੀ ਲੜਾਈ 'ਭੂਆ-ਭਤੀਜੀ ਲੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ' ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੋਈ ਤੀਸਰੀ ਟਿਕਾਉ ਧਿਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨੌਟੰਕੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

OKKJI Transfer LLC.

15238 Radiance Dr., Noblesville, IN, 46060

ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

*ਲੋਕਲ ਤੇ ਲੌਂਗ ਰੂਟ

*ਡਰਾਈ ਅਤੇ ਰੀਫਰ ਲੋਡ

ਕਾਗਜ਼ ਦਿਓ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲਓ



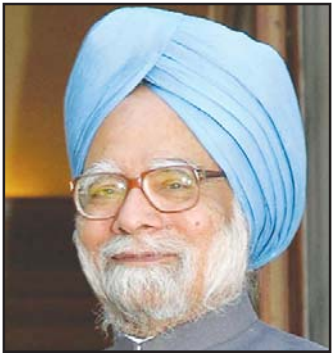
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

Toll Free: 1-855-966-5554

Manny Sandhu: 317-603-1000, Sam Bhullar: 732-486-9045
Fax: 317-774-9665

ਅਮਰੀਕੀ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਤੋਂ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਖੜਾ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਖਬਾਰ 'ਦਿ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਮੋਨਧਾਰੀ' ਤੇ 'ਤਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ' ਕਰਾਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸਖਤ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਜਤਾਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਆਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।



ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਨ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਉਠਾਅ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਭਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਭਰਦੀ ਮਹਾਸ਼ਕਤੀ ਬਣਾਇਆ ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਖੁਦ ਸ਼ਕਤੀਹੀਨ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੁੱਪ ਤੇ ਹਰ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਕਾਫੀ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਮੰਤਰੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ 'ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਛਾਪੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗੇ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਰਾਜੀਵ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰੂਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ' ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਜਪਾ ਜੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਆਖਣ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਓਰਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੈਨੇਡਾ, ਸਵੀਡਨ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਓਰਟੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਭਾਰਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਬਤ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕਿਰਤ ਮੰਡੀ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਲਈ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਵੀ ਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਕਰੀਬਨ 10 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸਵੀਡਨ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੁੱਲ ਭਾਰਤੀ ਹਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਓਰਟੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਇੰਡੀਆ ਇੱਕ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗਤ ਘੱਟ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਬੋਤੂ ਚਿਰੇ ਕੰਟਰੈਕਟਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਓਰਟੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰੀ ਰੋਕੇਗੀ ਨਵੀਂ ਅਮਰੀਕਨ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਘਰ ਨੇ 26 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਯਾਤਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਫੀਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਸਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਭਾਰਤੀ ਵੀਜ਼ਾ ਦਰਖਾਸਤ ਫੀਸ ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕ ਫੰਡ ਟਰਾਂਸਫਰ ਜਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਤੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ 33 ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲੈ ਸਕਣਗੇ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਤਾ ਆਨ ਲਾਈਨ ਜਾਂ ਕਾਲ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਫੋਨ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੈ ਸਕਣਗੇ। ਕਾਲ ਸੈਂਟਰ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਦੂਤਾਵਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਤੇ ਤੇਲਗੂ 'ਚ ਦੇਣਗੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਘਰ ਦੇ ਕੌਂਸਲਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਜੂਲੀਆ ਸਟਾਨਲੇਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਵਧੀ ਮੰਗ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੁਸ਼ਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ

ਓਵਰਸੀਜ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੇ ਜਪਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨਾਲ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸੀ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਓਰਟੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਓਰਟੀ ਦੇ ਲਾਭ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਐਕਟ 1952 ਤਹਿਤ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾਤਿਆਂ ਲਈ ਪੀ.ਐਫ. ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੀ.ਐਫ. ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਓਰਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਇੱਥੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਪੀ.ਐਫ. ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਓਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਫਿਨਲੈਂਡ, ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ, ਲਗਜ਼ਮਬਰਗ, ਨੀਦਰਲੈਂਡ, ਡੈਨਮਾਰਕ, ਬੈਲਜੀਅਮ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਸਹੀਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਟੀਚਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਟਾਨਲੇਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫਿੰਗਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਦੇਣ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਕੌਂਸਲਰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਦੂਤਘਰ ਜਾਂ ਕੌਂਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਵੀਜ਼ਾ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਸੰਭਾਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ। ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਐਕਸਿਸ ਤੇ ਸਿਟੀਬੈਂਕ ਦੀਆਂ 1800 ਬ੍ਰਾਂਚ 'ਤੇ ਵੀ ਵੀਜ਼ਾ ਫੀਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਸਟਾਨਲੇਅ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੀਜ਼ਾ ਨਵਿਆਉਣ ਸਮੇਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਤਾ ਨੂੰ (ਇਕ ਤੋਂ ਵਧ ਵਾਰ) ਫਿੰਗਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਹਿਜ਼ਰਤ ਜਾਰੀ

ਜੋਧਪੁਰ: ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਤੇ ਥਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਔਖਾਂ ਭਰੀ ਯਾਤਰਾ ਮਗਰੋਂ 171 ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸਵੇ ਮਾਣ' ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਖਾਤਰ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਗੇ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਦਰ 'ਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸੀਮਾਂਤ ਲੋਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘ ਸੋਢਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਗੇ। ਧਾਰਮਿਕ, ਵਿੱਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਅੰਤਿਆਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਹਿਜ਼ਰਤ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਲੱਗਣ ਮਗਰੋਂ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਜਾੜਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਹਦੀ ਬਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਤੇ ਤੌਹੀਨ ਭਰੇ ਹਨ।

ਜਥੇ ਦੇ ਆਗੂ ਸਰਪੰਚ ਚੇਤਨ ਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੋਂ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਠਣ ਦੀ ਭਿਣਕ ਹਿਸ਼ਤੋਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੇਂਣ ਦਿੱਤੀ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੱਲਣਾ ਮੁਹਾਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਪੈ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਕਾਮੇ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭਣਗੇ। ਉਹ ਉਥੇ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਜਥੇਦਾਰ ਧਨੋਲਾ ਨੂੰ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ

ਬਰਨਾਲਾ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ ਨੂੰ ਅਫ਼ੀਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਤੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (1920) ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਆਗੂ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ 1985 'ਚ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਜੰਗਲਾਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸੇ ਕੇਸ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤੀਸਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

R K

Carpet & Flooring, Inc.

6346 N. Claremont Ave. Chicago, IL 60659

ਵਾਜ਼ਬ ਭਾਅ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰਵਿਸ

*Commercial *Installation
*Residential *Cleaning
*Industrial *Repair
*Sales

Ravinder Singh Ravi

Ph:773-761-6888

Fax:773-761-6865



Madan Khatri

Available:

- Town Homes in Des Plaines/Schaumburg
- Single Family House in Bensenville
- 6-plex in Arlington Heights
- Convenience Store in Villa Park
- Store Space in Streamwood
- Beauty Saloon in Wood Dale
- 34 Rm Motel in North-Cent. Iowa

Madan Khatri 1-847-530-1550

A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!

Top Producer in 2011 at the Prudential Office!

Interest Rates are below 4% and PRICES are DOWN 30% ! Buy A Home anywhere in Metro NOW !!

Prudential at 25 Turner Ave., Elk Grove Village, IL

www.PropertyZoo.com

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

**ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ**

***ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/
ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ
ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ
ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ**



Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733

Yuba City Ph:530-383-2785

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 15 ਸਤੰਬਰ 2012

ਸਾਂਝ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ

ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਹੋਇਆ ਸਮਝੌਤਾ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਆਵਾਮ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਕਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੇ ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਆਵਾਮ ਲਈ ਸਮਝੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਸਕਣਗੇ। ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦੁਖਾਂਤ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਹਿਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੱਫੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਦਾ ਤੜਫਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਬਾਂਹਾਂ ਭੰਨੂ ਸੁੱਟੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਾਂਝ ਦੀ ਸਵੇਰ, ਲਿਖਤੀ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਾਇਦਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਟੁੱਟੀਆਂ ਤਾਂ ਗੰਢੀਆਂ ਹੀ ਜਾ ਸਕਣਗੀਆਂ, ਵਪਾਰ-ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਵੀ ਨਵਾਂ ਚੈਪਟਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜਾ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਇਹ ਦਰਦ ਹੰਢਾਇਆ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵੱਲੋਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਦਰਦ ਭਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸੇਕ ਅਜੇ ਵੀ ਮੱਠਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਡਾਢੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਚਿਤਵਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਦਮਾ ਅਤੇ ਸਬਕ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਹ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਹੋ ਲੈਣ ਦਿੱਤਾ! ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੁੱਛੇ ਬਗੈਰ ਪੱਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਿਲ ਸਕਦਾ; ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਤਪੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਦਰਜੇ ਚੰਗਾ ਸੀ; ਪਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਣ-ਸੁਲਝਾਇਆ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਠੀ ਫਿਰਕੂ ਹਨੂਰੀ ਥੰਮ੍ਹਣ ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ? 1984 ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਅਤੇ 2001 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਹੀ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਤਲੇਆਮ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ! ਬੱਸ, ਇਹੀ ਕਹਿ ਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕੋਸ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਫਤੂਰ ਉਠਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਲੋਕ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੱਢਣ-ਟੁੱਕਣ ਤੁਰ ਪਏ!!

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਢੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ-ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਹੰਢਾਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਉਸ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਆਵਾਮ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਉਰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ, ਹਿੰਦੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਸਾਂਝ ਲਈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ-ਵੰਡ ਦਾ ਅਸਰ ਭਰਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੁਲਾਂ ਹੇਠੋਂ ਇੰਨਾ ਕੁ ਪਾਣੀ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਕੁਝ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਤਕਰੀਬਨ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਜਮ ਸੇਠੀ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 'ਅਸਫਲ ਸਟੇਟ' ਆਖਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਫੌਜ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕੱਟੜਤਾ ਦੀ ਹਰ ਸੀਮਾ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਨਜਮ ਸੇਠੀ ਦੀ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਟਿੱਪਣੀ ਸਹੀ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ-ਬਹੁਤੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਪਰਦੇ ਥੱਲੇ ਢਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਹਿੰਸਾ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਝੱਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਭਾਰਤੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਤਾਂ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਵੀਜ਼ਾ-ਗਲਵੱਕੜੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਆਸਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਆਸ ਨੂੰ ਬੁਰ ਪੈਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਵੱਧ ਹਨ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਅਹੁਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਵੰਡ ਦਾ ਉਹ ਦਰਦ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ, ਇਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਵਕਤ ਉਠੀ ਨਫਰਤ ਦੀ ਹਨੂਰੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਗੰਢਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ 'ਦੁਸ਼ਮਣੀ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਦੇਸਤੀ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਰੁਮਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰ ਦੇ ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ ਕਿਸੇ ਤਮਗੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸੁਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬੇਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਂਝ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੜੀ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਲੜੀਆਂ ਹੋਰ ਜੁੜਨਗੀਆਂ, ਉਹ ਸਾਂਝ ਦੇ ਅਗਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਬਣਨਗੀਆਂ। ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝ ਦੇ ਇਹ ਸੁਨੇਹੇ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਹਨ, ਤੇ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸਦਾ ਅਗਾਂਹ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।



ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼



ਨਕਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ!

ਨਸ਼ੇ-ਖੋਰੀ ਨੇ ਸਿਵਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਈ, ਬੇ-ਗ਼ੈਰਤੀ ਹੋਈ ਮੁੰਡੀਰ ਯਾਰੇ।
ਬੀਬੇ ਕਾਕੇ ਤੇ ਕਾਕੀਆਂ 'ਲੇਪ ਹੋਏ, ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਰਾਂਝੇ ਤੇ ਹੀਰ ਯਾਰੇ।
ਹੁਣ ਦੀ ਦਰੋਪਦੀ ਸ਼ੌਰੇ-ਬਾਜ਼ਾਰ ਫਿਰਦੀ, ਲਾਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਚੀਰ ਯਾਰੇ।
ਅੰਨੇ ਕਾਮ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ, ਐਸਾ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਟੀਰ ਯਾਰੇ।
ਇੱਜ਼ਤ ਅਣਖ ਸਵੈਮਾਣ ਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ, ਬਣਿਆ ਪੈਸਾ ਈਮਾਨ ਤੇ ਪੀਰ ਯਾਰੇ।
ਹਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਤੜਫਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ, ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਏ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਨੀਰ ਯਾਰੇ!

ਈਮਾਨਦਾਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਦੀ ਹੋਣੀ

ਨੌਮ ਚੌਮਸਕੀ ਅਮਰੀਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਧਨੰਤਰ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮੌਲਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਦਾ ਹਵਾ ਦੇ ਉਲਟ ਰੁਖ਼ ਤੁਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਬਾਤ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਗੱਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜੋ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨੀ ਪੈਂਦੀ, ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਜੋਨ ਪੀਟਰਸ ਤੇ ਉਹਦੀ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ? 1984 ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਸੀ। ਜੋਨ ਪੀਟਰਸ ਨਾਂ ਦੀ ਔਰਤ ਦੀ ਲਿਖੀ (ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਹਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਹੇਠ ਛਪੀ) ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਦਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਪੇ। ਫੁੱਟ ਨੋਟ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ, ਫਲਸਤੀਨੀ ਤਾਂ ਇੱਥੇ (ਸਾਬਕਾ ਫਲਸਤੀਨ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ 1920 ਤੋਂ 1948 ਦੇ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਵਸਾਏ ਯਹੂਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ) ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਆ ਕੇ ਵਸੇ ਪਰਵਾਸੀ ਲੋਕ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਬਹੁਤ ਹਰਮਨਪਿਆਰੀ ਹੋਈ। ਸੈਂਕੜੇ ਰੀਵਿਊਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ। ਇਕ ਵੀ ਨਾਂਹਪੱਖੀ ਰੀਵਿਊ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। 'ਦੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪੋਸਟ', 'ਦੀ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼', ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨੀ ਨਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਲੋਕ ਹੀ ਨਹੀਂ! ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਇਸ ਦਾ ਗੁੱਤਾ ਅਰਥ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇਸਰਾਇਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਦਬਲੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਸੋਂ ਬਾਰੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਆਬਾਦੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਫਿਲਿਪ ਐਮ ਹੋਜਰ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਵੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬੌਧਿਕ ਮਾਅਰਕਾ ਸੀ: ਸਾਓਲ ਬੈਲ, ਬਾਰਬਰਾ ਟੁਚਮੈਨ, ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਸ਼ੈਅ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖ਼ੈਰ, ਨਾਰਮਨ ਫਿਕਲਸਟੇਨ ਜੋ ਪ੍ਰਿੰਸਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਨਿੱਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ। ਉਸ ਦੀ ਰੁਚੀ ਯਹੂਦੀਵਾਦ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ਼ 'ਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਜੀਬ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਨਘੋਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਖਰ ਪੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਸੀ। ਫਿਕਲਸਟੇਨ ਨੇ ਪੰਝੀ ਕੁ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਪਰਚਾ ਲਿਖਿਆ, ਤੇ ਤੀਹ ਕੁ ਐਸੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ 'ਚ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ: "ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਕੁਝ ਲੱਭਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ?"

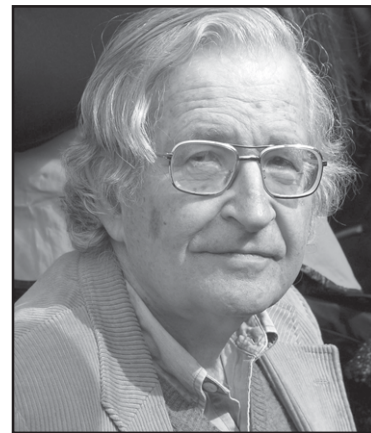
ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ-ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਇਹ ਰੋਚਕ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰੇਂਗਾ, ਸਿਆਪਾ ਗਲ ਪਾ ਬੈਠੇਂਗਾ-ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਜੋਂ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਏਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਤੇਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਟਿੱਲ ਲਾ ਦੇਣਗੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏਂ, ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ; ਪਰ ਉਸ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਤੋਂ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹੀਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਗਲ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਆਇਆ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁੜ੍ਹੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਜਾਣੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲੇਖ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ਆਖਿਰ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਅੰਸ਼ ਇਲੀਨੋ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਰਸਾਲੇ 'ਇਨ ਦੀਜ਼ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਛਪਵਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਕਿਤਿਓਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਇਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ; ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦਿੰਦੇ, ਉਸ ਦੇ ਪਰਚੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਹ ਮਾਯੂਸੀ ਦੇ ਆਲਮ 'ਚ ਘਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਰੀ ਸਲਾਹ ਲਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗ 'ਚ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਵਾ ਲਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੇਰੇ

ਜਾਣੂੰ ਸਨ; ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਉੱਥੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਸ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸਲੂਕ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਗਲਤ ਨਿਕਲਿਆ। ਵਿਭਾਗ ਬਦਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਬੀਸਿਜ਼ ਲਿਖਣ ਦਾ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਬੀਸਿਜ਼ ਪੜ੍ਹੇ। ਆਖਿਰ ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀਐਚ.ਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਹੁਣ ਉਹ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਕਿਸੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਅੱਲ੍ਹੜਾਂ 'ਚ ਸਮਾਜ-ਭਲਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ।

ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਜੋਨ ਪੀਟਰਸ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਦਿਓ...ਫਿਕਲਸਟੇਨ ਬਹੁਤ ਸਿਰਤੀ ਹੈ: ਉਸ ਨੇ ਹੁਨਾਲ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਚ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਉਹਨੇ 'ਕੱਲੇ-ਕੱਲੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦਾ ਐਸਾ ਰਿਕਾਰਡ ਲੱਭਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਖ਼ੈਰ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦਾ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਹੁਤ



ਨੌਮ ਚੌਮਸਕੀ

ਹੀ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਘੇਰਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਤਾਬ ਨਿਰੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੈ। 'ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਰੀਵਿਊ ਆਫ ਬੁੱਕਸ' ਰਸਾਲਾ ਤਿੱਖੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਤੇਜ਼ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਪਾਦਕ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਰੀਵਿਊ ਛਾਪ ਕੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਫਿਕਲਸਟੇਨ ਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ, "ਦੇਖ, ਆਪਣਾ ਜਹਾਦ ਛੱਡ ਦੇ; ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਾਂਗੇ।" ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਕੋਈ ਰੀਵਿਊ ਛਪਦਾ, ਉਹ ਸੰਪਾਦਕ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਛਾਪਦਾ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਜ਼ਬਾਨ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਕਨੀਕੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਜਿਉਂ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਝੱਟ ਫਿਕਲਸਟੇਨ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਧ-ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਕਿਤਾਬ ਛਪੀ, ਇਸ ਦਾ ਹੀਜ਼-ਪਿਆਜ਼ ਨੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਦੀ ਟਾਈਮਜ਼ ਲਿਟਰੇਰੀ ਸਪਲੀਮੈਂਟ', 'ਦੀ ਲੰਡਨ ਰੀਵਿਊ', 'ਦੀ ਆਬਜ਼ਰਵਰ' ਵਰਗੇ ਹਰ ਵੱਡੇ ਰਸਾਲੇ ਨੇ ਰੀਵਿਊ 'ਚ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਤਾਂ ਬਕਵਾਸ, ਮੂੜ੍ਹਮੱਤ 'ਤੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਕਈ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਫਿਕਲਸਟੇਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਲੋਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰੀਵਿਊ

ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਮਰੀਕੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ 'ਦੀ ਟਾਈਮਜ਼ ਲਿਟਰੇਰੀ ਸਪਲੀਮੈਂਟ' ਅਤੇ 'ਦੀ ਲੰਡਨ ਰੀਵਿਊ' ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ। ਸੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਰ ਖਿੱਚਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ; ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, "ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਤਾਬ ਚੰਗੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਰੋਚਕ ਹੈ।" ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ 'ਦੀ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਰੀਵਿਊ' ਹਰਕਤ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤਾਬ ਇਸਰਾਇਲ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਘੜਿਆ-ਘੜਾਇਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ: ਰੀਵਿਊ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਇਸਰਾਇਲੀ ਵਿਦਵਾਨ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਦੀ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਰੀਵਿਊ' ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਫਲਸਤੀਨੀ ਕੌਮਵਾਦ ਬਾਰੇ ਇਸਰਾਇਲ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਮਾਹਰ ਯੋਹੇਸ਼ੂਆ ਪੋਰਾਬ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਰੀਵਿਊ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛਾਪਿਆ। ਇਕ ਵਰ੍ਹਾ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਕੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਛਾਪਣ ਲਈ ਵਾਹਵਾ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਖਿਰ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੀਵਿਊ ਨਹੀਂ ਛਪ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਛਾਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਰੀਵਿਊ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਤਾਬ ਬਕਵਾਸ ਹੈ ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ; ਪਰ ਇਹ ਸੱਜਣ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕੁਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ।

ਇਸਰਾਇਲੀ ਰੀਵਿਊ ਉਂਜ ਵੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸਨ: ਇਸਰਾਇਲੀ ਪ੍ਰੈਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸੀ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤਾਬ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਓਤਕ ਇਹ ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਇਸ ਦੀ ਪੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਾਤਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀਟਰਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿਆਪਾ ਸਹੇਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਗਾਇਬ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹੁਣ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਝ ਫਿਕਲਸਟੇਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਈਮਾਨਦਾਰ ਆਲੋਚਕ ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲੇ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ; ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਧਮੱਚਤ ਮੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜੇ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਖਣ 'ਚੋਂ ਵਾਲ ਵਾਂਗ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਵਤਨ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਥੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਹੀ ਅਕੀਦੇ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ: ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀਏ ਬਣਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਉਹ ਉਥੇ ਅੱਪੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਕੰਟਰੋਲ-ਤੰਤਰ, ਅਧਿਐਨ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਜਕਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੀ ਮੂਲ ਕਥਾ।

ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 91-94634-74342

ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ: ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹੁਣ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ

ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ, ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੀ, ਉਦਾਸੀ ਵਾਲੀ, ਸਮਝੌਤਾਵਾਦੀ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜ ਮਾਨਸਿਕ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੋਚ, ਪਰਿਵਾਰ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ

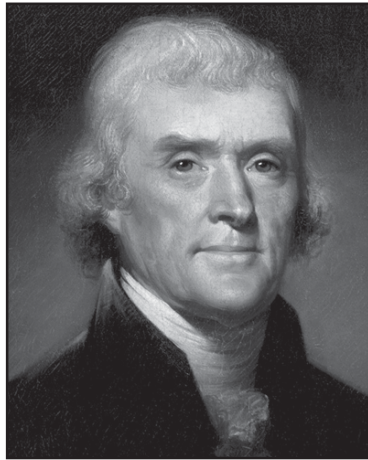
ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਆ ਸਕਦੀਆਂ, ਪਰ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਾਰ, ਉਦਾਸ ਜਾਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਯਥਾਰਥ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰਫ ਸੰਤਾਪ ਹੀ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਸਮਝੌਤਾਵਾਦੀ ਹਾਲਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਨੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਨਿਜਾਤ ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਨਾ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਾਵੇਂ-ਪੱਧਰੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਪਾ ਸਕੇ।

ਅਗਸਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ ਇਕ ਨਸਲਵਾਦੀ ਸਿਰਫਿਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਲੇ ਖੋਫ਼ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪੂਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਲੰਧਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਚੈਨਾ ਦਾ ਦੌਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਭ ਵੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਦੀਵਾਰ ਬਣ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਕੌਮੀ ਝੰਡੇ ਝੁਕੇ ਰਹੇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ, ਅਮਰੀਕਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਰ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਪੂਰਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਵਿਛੜੇ ਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਹੱਤਿਆਰੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਵੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ 'ਨਾ ਕੋਇ ਬੈਰੀ ਨਾਹਿ ਬਿਗਾਨਾ' ਦਾ ਗੁਰੂ ਫਰਮਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪੂਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਉਭਰੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਤੇ ਨਿਖਾਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਸਿਰ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆ ਪਈ ਹੈ।

ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਹੁਣ ਨਜ਼ਾਤ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੀ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਦੇ ਰੋਗੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਖੜੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਅਣਗਹਿਲੀਆਂ ਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋਸ਼ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹਨ

ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਈ ਵਾਰਦਾਤ ਬਾਰੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਬੜੇ ਮੌਕਲੇ ਟ੍ਰਿਸਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੁ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ



ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਥਾਮਸ ਜੈਫਰਸਨ ਜਿਸ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ

ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ? ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾ ਨਸਲੀ ਹਮਲਾ 9/11 ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਦੇ ਮੈਸਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਲਕ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਮਲਾਵਰ ਰੌਕੀ ਫਰੈਂਕ ਨੇ ਸੇਢੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਿਬਨਾਨੀ ਤੇ ਅਫਗਾਨ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਵਰ੍ਹਾਈਆਂ ਸਨ। ਫਰੈਂਕ ਗਿਆਰਾਂ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਮੱਧ ਪੂਰਬੀ ਜਾਂ ਗੂੜ੍ਹੀ ਚਮੜੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਫਰੈਂਕ ਹੁਣ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ। 9/11 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਰਬ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮ 9/11 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਤਰੀ ਆਇਰਲੈਂਡ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਨਸਲੀ ਤੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਨ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਪੂਰਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਵਿਛੜੇ ਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਹੱਤਿਆਰੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਵੀ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ 'ਨਾ ਕੋਇ ਬੈਰੀ ਨਾਹਿ ਬਿਗਾਨਾ' ਦਾ ਗੁਰੂ ਫਰਮਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪੂਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਉਭਰੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਤੇ ਨਿਖਾਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਸਿਰ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆ ਪਈ ਹੈ।

ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਜ੍ਹਾ ਆਰਥਿਕਤਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਮੰਦੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਘਿਨੌਣੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 1980ਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਪਾਨੀ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੀ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਕੰਮ ਘਟਣ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਛਾੱਟੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ

ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਪਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਚੀਨੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ। 1982 ਵਿਚ ਡਿਟਰਾਇਟ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ) ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਕੁਝ ਚੀਨੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਾੜੇ ਹਨ। ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਵਾੜੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਅਜੇ ਕੋਈ ਸਿਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਦੇਸ਼ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਦੋ ਮੁਹਾਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜੰਗ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਰ ਪਾਸੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਜੰਗੀ ਮੁਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਮੁੜ ਰਹੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਰਥਿਕਤਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪਰਤਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਨੌਕਰੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਹਾਲਾਤ ਅਸਲੋਂ ਉਲਟ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ। ਦੋ ਜੰਗਾਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੁਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਟੁੱਟ ਗਏ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਾਰਨ ਕਈਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੁਸ਼ਿਗਤ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਕਈ ਸਦਾ ਲਈ ਅਪਾਹਜ ਹੋ ਗਏ। ਕਈ ਸ਼ਹੀਦ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਸਦਮੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਜੰਗੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਨਫ਼ਰਤੀ ਜੁਰਮ ਵਧਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ।

‘ਦੀ ਸਾਉਦਰਨ ਪਾਵਰਟੀ ਲਾਅ ਸੈਂਟਰ’ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ-ਸੇਵੀ ਅਦਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਰੁਪਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2000 ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੇ 602 ਗਰੁਪ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ 2011 ਵਿਚ ਇਹ ਵਧ ਕੇ 1018 ਹੋ ਗਏ। ਅਜਿਹੇ ਨਸਲੀ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗੈਰ-ਗੋਰੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਮੱਧ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਦਾਰ ਰਾਜ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਨਫ਼ਰਤ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 84 ਧੜੇ ਹਨ। ਜਾਰਜੀਆ ਵਿਚ 65, ਟੈਕਸਸ 'ਚ 45, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ 34 ਤੇ ਇਲੀਨਾਏ ਵਿਚ 28 ਧੜੇ ਸਰਗਰਮ ਹਨ।

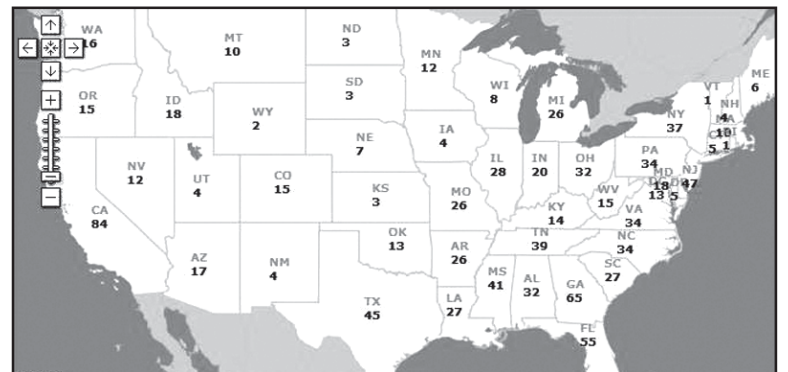
ਅਜਿਹੇ ਨਸਲੀ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਤੇ ਅਸਹਿ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ

ਨਸਲੀ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੈਰ-ਗੋਰੀ ਚਮੜੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ; ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਾਕੇਸ਼ੀਅਨ (ਗੋਰੀ ਨਸਲ) ਵੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹਰ ਉਸ ਬੰਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਅਮਰੀਕੀ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਟਾਕਟਨ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੈਟਰਿਕ ਪੂਰਡੀ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਮੂਲ ਦੇ ਪੰਜ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਇਸ ਲਈ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਸੋ, ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਾਲਾ ਕਾਤਲ ਮਾਈਕਲ ਪੇਂਜ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਉਸ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੀੜਤ ਹੋਏ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਿਰਫਿਰਿਆ ਨਫ਼ਰਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਯਹੂਦੀਆਂ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ

ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਪਿਛੋਂ ਪਿਛਲੇ 3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੇ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਿਚ ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਪੋਲਿਸ਼ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਨ। ਇਕ ਘਟਨਾ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਮਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸੋ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਨਸਿਕ ਨੁਕਸਾਂ ਕਾਰਨ ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਕਰੋਧੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਝੁਲਸੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਧਾਮ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਤਕਾਹਟ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ



‘ਸਾਉਦਰਨ ਪਾਵਰਟੀ ਲਾਅ ਸੈਂਟਰ’ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਮੈਪ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਨਸਲੀ ਗਰੁਪਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ

ਸਮਝਿਆ। ਇਹ ਹਮਲਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉਸ ਧਰਮ ਨਿਰਲੇਪ ਪਲੈਟਫਾਰਮ (ਨੀਂਹ) ਉੱਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਦੇ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ 13 ਅਮਰੀਕਨ ਬਸਤੀਆਂ ਕਹਾਉਂਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਦੇਸ਼ ‘ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ’ ਉਸਰਿਆ।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਨਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਬਾਨਣ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਥਾਮਸ ਜੈਫਰਸਨ ਧਾਰਮਿਕ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹਵਧੂ, ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਕੌਮੀ ਅਕੀਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਥਾਮਸ ਜੈਫਰਸਨ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਚਾਰਟਰ ਲਿਖਿਆ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਈਸਾਈਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਜੈਫਰਸਨ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਚਾਰਟਰ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਧਰਮ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਜੋ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ, ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਜਾਂ ਧਰਮ ਸਥਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਦਿਸ਼ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਸੈਕੂਲਰ ਸਨ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਤਲਖੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਜੈਫਰਸਨ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੀਸਿਸ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ

ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਿੱਲ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਦਾ ਖਾਕਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਹੂਦੀਆਂ, ਜ਼ਿੰਨਟਾਇਲ, ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਗਰੁਪਾਂ, ਇਸਲਾਮ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਬੋਧੀਆਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਤਵਾਰੀਖੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ।

ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਨਸਲੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਥਾਮਸ ਜੈਫਰਸਨ ਦੀ ਕਬਰ ਉੱਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ, ਦੂਜੇ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਤੀਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰਟਰ (ਬਿੱਲ) ਦਾ ਲੇਖਕ’ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦੇਵੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਵਰਜੀਨੀਆ ਦਾ ਬੁੱਤ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੈਫਰਸਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਦੁਬਿਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਥਾਮਸ ਜੈਫਰਸਨ ਦੀ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਦੇਵੀ ਵਰਜੀਨੀਆ ਦਾ ਬੁੱਤ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਵਸਦੇ ਦੂਜੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੋਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਕੋਈ

ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਇਕ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਆਗੂ ਦੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਦੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਤੇ ਭਤਕਾਊ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਇਕ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਤਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੀ, ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਈਸਾਈਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵੀਡੀਓ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਈਸਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਢਾਲ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸਭ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 26 'ਤੇ)

“ਭਾ ਜੀ, ਇਕ ਖਬਰ ਛਪਾਉਣੀ ਹੈ, ਅਖਬਾਰ 'ਚ'?”

“ਦੱਸੋ ਜੀ, ਕਿਹੜੀ ਖਬਰ ਹੈ?”

“ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਸਵਾਰੀਆਂ ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਏਅਰਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਤੇ ਚਾਰ ਲੋਕਲ। ਇੰਦਾ ਈ ਮੇਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਰੀ ਏਅਰਪੋਰਟ ਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਲੋਕਲ...”

“ਹਾਂ ਜੀ, ਅੱਗੇ ਬੋਲੋ?”

“ਬੱਸ ਜੀ, ਐਹੀ ਖਬਰ ਲੁਆਉਣੀ ਐ...ਮੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਦਾ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਲਿਖ ਲਉ।”

“ਆਹ ਤਾਂ ਜਨਾਬ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨੂੰ ਬਣ ਸਕਦੀ।”

“ਕਿਉਂ?” ਫੋਨ 'ਤੇ 'ਖਬਰ' ਲਿਖਾ ਰਿਹਾ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਚੌਂਕਿਆ।

“ਖਬਰ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤਦ ਬਣਦੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਯਾ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਪੁੰਨ-ਅਰਥ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਫਰੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।...ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੰਗਿਆ ਹੁੰਦਾ।...ਟੈਕਸੀ ਚਲਾਉਣੀ ਤੁਹਾਡਾ ਬਿਜਨੈਸ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੋਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਲਾਹ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਬਣਦੇ ਪੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਏ ਹੋਣਗੇ, ਬੱਸ...ਗੱਲ ਖਤਮ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਖਬਰ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੋਈ?”

ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਜਿਹੀ ਲਗਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨੰਬਰ ਛੁਪਾਏ ਆਈ ਕਾਲ 'ਤੇ ਇੰਨੀਆਂ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਵੀਰ ਯਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁੱਥੇਲ ਕਰ ਚਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਸੂਤੋਂ ਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੋਹਰਿਉਂ ਕੋਈ ਅਣਕਿਆਸੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਯਾ ਅਚਾਨਕ ਕੋਈ 'ਪੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹਣ' ਤੇ ਖਿੜ-ਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸਣ ਲਈ, ਮੈਂ ਬੋਚ-ਬੋਚ ਕੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਵੈਸੇ, ਰੋਜ਼ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਫੋਨ ਸੁਣਨ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰ ਕੇ ਇੰਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਮੈਂ ਤਾੜ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ 'ਚਤਰ' ਬੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਕੀਲਾਂ ਵਾਂਗ ਸਵਾਲ-

ਪਰਦੇਸੀ ਦਾ ਪੀੜ ਪਰਾਗਾ

ਜਵਾਬ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਲਝਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨੁਕਤੇ ਉਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

“ਚਲੋਂ ਨੀਕ ਹੈ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ...” ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਠਰਮੇ ਨਾਲ ਉਕਤ ਵਾਕ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਛਾਏ ਜਾਲ 'ਚ ਫਸਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ।

“...ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਫਤ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਢੋਈਆਂ ਤੇ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਲੇਕਿਨ ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ, ਹਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਮੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਨੇ... 'ਪੰਨਾ ਸਿੰਹੂ ਵਕੀਲ ਨੇ ਐਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗ਼ੀਨ ਕਾਰਡ ਦਿਵਾਇਆ...ਐਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਹੂ ਨੇ 'ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ' ਦਿਵਾਈ ਯਾ ਫਲਾਣੇ ਦੀ 'ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ' ਰੁਕਵਾਈ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਕੀਲ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਜਾਂ ਗ਼ੀਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ? ਕਿਆ ਇਹ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ 'ਘਰੇ ਖਾ ਕੇ' ਲੜਦੇ ਨੇ? ਤੁਹਾਡਾ ਕਦੇ ਵਾਹ...?”

ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਰਾ ਹੁਣ ਬੋਝਾ ਤਲਖੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਸਵਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਜੀ ਭਿਆਣਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ 'ਤਫ਼ਤੀਸ਼' ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਘੇਰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਸੱਚ, ਤੁਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਆ ਕੇ 'ਹਰਾ ਪੱਤਾ' ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਸੀ?”

ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ 'ਬਲੈਂਡ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਕੇਸ' ਨਿਕਲਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀ ਹੋ ਗਈ।

“ਹੁੰਮ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣੋ ਕਿ ਇਹ ਵਕੀਲ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗ਼ੀਨ ਕਾਰਡ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿੱਜ ਲੈ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। 'ਚਾਹ ਪਿਆ ਜਾਣੇ ਜਾਂ ਵਾਹ ਪਿਆ ਜਾਣੇ'। ਪੁੱਛੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਕੀਲ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਸਰਦਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਜਾਂ 'ਭਰਿਆ ਲਫਾਫਾ' ਆਪਣੇ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।”

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਣ ਦੇ

ਆਪਣੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਤਲਖ ਤਜਰਬੇ ਗਿਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਧਰ ਲਿਆ, “ਜਿੰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ 'ਬਣਾ-ਸੁਆਰ ਕੇ' ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ...ਅਖੇ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਬਿਜਨੈਸ ਹੈ; ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੋਟੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਲੇ ਕੋਟਾਂ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਕੀਲ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਰਟ ਕੇਸ ਲੜਨੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬਿਜਨੈਸ ਹੈ, ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਟੁੱਟ-ਟੁੱਟ ਮਰਦੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਬੇਕਿਰਕ ਹੋ ਕੇ ਖੱਲ ਲਾਹੁੰਦੇ ਹੋ...ਮੂੰਹ ਮੰਗੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੁਹਾਡੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ? ਸਾਨੂੰ ਠੋਕ ਕੇ ਨਾਂਹ?...ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ 'ਖਬਰਾਂ' ਚੋਪੜ-ਚੋਪੜ ਕੇ ਲਿਸ਼ਕਾ ਲਿਸ਼ਕਾ ਕੇ!”

ਝੁੱਟੇ ਪਏ ਬੰਦੇ ਵਾਂਗ ਜਦ ਮੈਂ ਨਿੱਮੋਝੂਣਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ 'ਲੱਲੇ-ਭੱਬੇ' ਲਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਉਹਨੂੰ ਧੌਰੇ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ। ਆਪਣਾ ਨਾਮ, ਪਤਾ ਦੱਸ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਸੋਰੀ ਭਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਮਾਈਡ ਨਾ ਕਰਿਓ...ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ 'ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼' ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਲਿਖਣਾ-ਲੁਖਣਾ ਉਦੋਂ ਦਾ ਹੀ ਛੁੱਟਿਆ ਹੋਇਓ, ਜਦੋਂ ਦੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੀ ਅਲਖ ਮੁਕਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ, ਔਕੜਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖਾਂ। ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲਾਂ ਕੋਲੋਂ ਚਮੜੀ ਲੁਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਮਾਰੇ, ਜਦ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ 'ਖਿੜੀਆਂ ਵਾਛਾਂ' ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਮੁੜ ਹਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹਾਂ, ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੇ 'ਐਡ' ਜੀ ਸਦਕੇ ਦੇਣ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵੈ-ਸੇਭਾ ਵਾਲੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਲੀਰਾਂ-ਲੀਰਾਂ ਕਰ ਦੇਈਏ।”

ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਫੋਲਣ ਦੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਉਸ ਕਿਹਾ, “ਲਵਿ ਭਾਅ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਕ ਖਾਸ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਨਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਡਿਪੋਰਟ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾ ਇੰਡੀਆ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਸੂਰ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਹਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਅਸਾਈਲਮ ਦਾ ਕੇਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ।”

“ਅੱਛਾ! ਵਿਚਾਰੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੋਈ।” ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਈ।

ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, “ਭਾਅ ਜੀ, ਅਫਸੋਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਵਕੀਲ ਦਸਾਂ-ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਇਸ ਦੋਸਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਫੀਸ ਵਜੋਂ ਲੈ ਗਿਆ। ਅਫਸੋਸ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਸਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਜੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਵਿਚਾਰਾ ਅਚਾਨਕ ਡਿਪੋਰਟ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਮੇਟ ਕੇ ਇੰਡੀਆ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ।”

ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਤੋਂ ਆਸਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਨਰਮ ਸੁਰਾਂ 'ਤੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਉਸ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੋਰ 'ਰਿਲੈਕਸ' ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ 'ਉਸਤਤਿ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਅਰ ਸੁਣਾਇਆ,

ਖੁਦਾ ਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ਾ ਹੁਸਨ ਨਾਦਾਨੋ ਕੇ,

ਅੱਰ ਜ਼ਰ ਜਲੀਲੋਂ ਕੇ।

ਅਕਲਮੰਦੋਂ ਕੇ ਖੁਸ਼ਕ ਰੋਟੀ,

ਅੱਰ ਹਲਵਾ ਵਕੀਲੋਂ ਕੇ।

“ਦੇਖ ਵੀਰ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਰੱਸੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ...” ਹੁਣ ਮੈਂ ਬੁਲਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਸਰੋਤਾ। ਕੋਰਟਾਂ-ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਬਾਬਤ ਆਪਣੀ ਹੱਡ-ਬੀੜੀ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ-ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ-ਤੱਥ ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਇਸ ਤੋਂ ਐਨ ਉਲਟ ਹੈ। ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਾਸਪੋਰਟ 'ਤੇ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਢਾਈ ਸਾਲ ਚਲਦਾ

ਲਿਖਤਮ



ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਰਿਹਾ। ਮੇਰਾ ਕੇਸ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਰਾਹੋਂ ਨਿਵਾਸੀ ਸਰਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿਆਣ ਜੋ ਉਥੋਂ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਫੀਸ ਲੈਣੀ ਤਾਂ ਦਰ ਕਿਨਾਰ, ਸਗੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫੀਸਾਂ ਜਾਂ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਬੱਬੇ ਫੋਟੋਸਟੈਟ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਦਿੱਤੇ।

ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਤਰੀਕ 'ਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਠੰਢਾ ਪਿਲਾਉਣਾ ਉਹ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲਦਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਉਹਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾਤਾ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਬੰਧ। ਬੱਸ ਆਮ ਜਿਹੀ ਦੁਆ ਸਲਾਮ। ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਧੌਰੇ ਅਤਿ-ਕਥਨੀ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਹੈ ਇਹ ਹਕੀਕਤ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਫੈਸਲਾ ਮੇਰੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਸਿਆਣ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੈਬਨ ਵਿਚ ਜੋ 'ਪਾਰਟੀ' ਹੋਈ, ਉਹਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ।

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਭਰਾ ਮੇਰਾ 'ਲੈਕਚਰ' ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਬੜਿਆ ਬੋਲਿਆ,

“ਸਿਆਣ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸੱਦ ਲਉ ਤਾਂ ਭਾ ਜੀ।”

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂਐਸਏ ਵਲੋਂ ਬੜੇ ਹੀ ਮਾਣ ਨਾਲ..

24 ਘੰਟੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੇਡੀਓ ਸ਼ੁਰੂ

www.GurbaniRadio.org

ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

605.475.6868 Ext. 4

832.551.5029 Ext. 4



Uniting Punjabi's All Over

Studio Telephone : (408) 272-5200



ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

- ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਮਾਨ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ
- ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ : ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ)
- ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ
- ਘਰ ਸੰਸਾਰ, ਦੇਸ਼ੋਂ ਪਰਦੇਸ, ਸੁਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਭੈਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- 'ਬੋਲੀਵੁੱਡ ਹਿੱਟਸ' (Bollywood Hits)
- ਹਾਸਰਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਹੱਸਦੇ ਹਸਾਉਂਦੇ'
- ਖਬਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ
- ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ- ਘਰੇਲੂ ਨੁਸਖਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ LIVE
- ਯੂਐਸ ਚੋਣਾਂ 2012 ਸ਼ੋਅ
- ਝਿਲਮਿਲ ਤਾਰੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- ਪੰਨ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ- ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ
- 'ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝ ਗੀਤ' 'ਲਹਿਰੇ' (ਬਾਬੂ ਲਾਲ ਤੇ ਬਿਮਲੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਫੀਜੀ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ)
- 6 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ 'ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ' (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਰਤਨ, ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਕਥਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ)
- ਸੋਮਵਾਰ ਭਖਦੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ LIVE Talk Show (ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ)
- 'ਇਕ ਸੋਚ' 'ਜੋਬ ਐਂਡ ਬਿਜਨਸ ਸ਼ੋਅ
- ਖਬਰਸਾਰ (ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ)
- ਇਕ ਖਾਸ ਮੁਲਾਕਾਤ
- ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਥਾਂਗਾਂ (ਮਸੂਦ ਮੱਲੂ)
- ਪਾਣੀ 'ਚ ਮਧਾਣੀ
- ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਰਾਤ 8:30 ਤੋਂ 10:00 ਵਜੇ)

ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮਸੂਦ ਮੱਲੂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਬਰਾਂ- ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਤੇ ਬੀਬੀਸੀ ਹਿੰਦੀ ਤੁਸੀਂ 24 ਘੰਟੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ 605.475.6868 Ext. 1 ਜਾਂ 832.551.5029 Ext. 1

ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

- ਸੱਜਰੀ ਸਵੇਰ -ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ
- ਨਜ਼ਰੀਆ -ਸਮਾਜਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰੋਜਾਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ

- ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ -ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਰੌਚਕ ਜਾਣਕਾਰੀ
- ਟੌਪ 10 -ਨਵੇਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਵੋਟਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

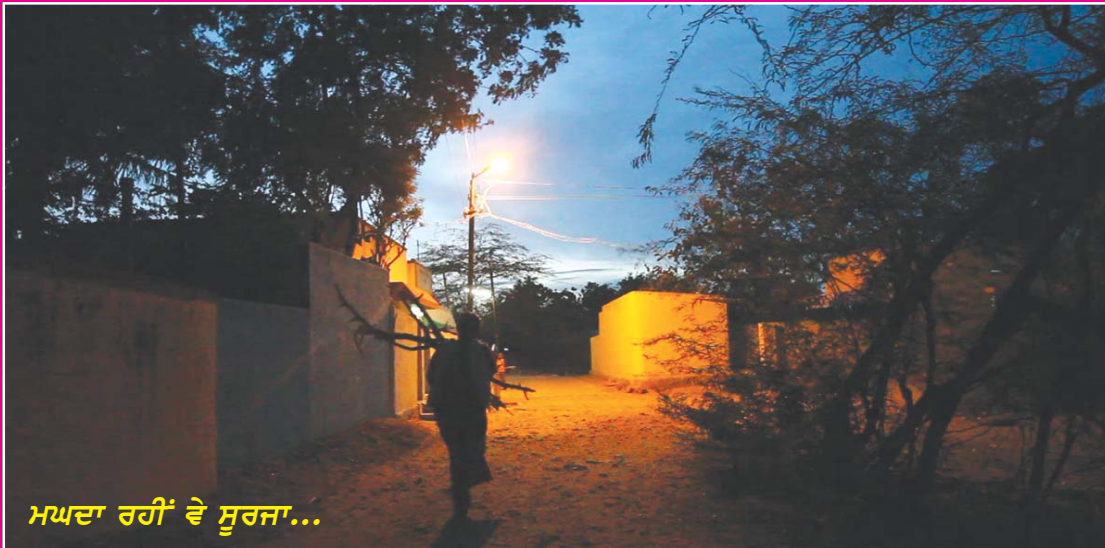
ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੋਨ ਤੋਂ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂਐਸਏ

ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤ ਦਿਨ 24 ਘੰਟੇ - ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

605.475.6868 • 832.551.5029

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 408.722.7698 • Email: info@punjabiradiousa.com • 3750 McKee Road, # B, San Jose CA 95127 • Listen LIVE www.punjabiradiousa.com

ਦਾਸਤਾਨ ਜਬ ਹਮਨੇ ਅਪਨੀ ਸੁਨਾਈ...



ਮਘਦਾ ਰਹੀਂ ਵੇ ਸੂਰਜਾ...

ਪਿੰਡ ਥਾਲੈਯੂਬ ਦੀ ਗਲੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਮੈਂ, ਰੋਸ਼ਨ, ਰਵੀ, ਮਲਾਰ ਤੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਹੋਰ ਲੋਕ, ਆਟੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਹਮਣੇ ਬੀਬੀਆਂ, ਬੱਚੇ ਤੇ ਮਰਦ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਥੜੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਾਡਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਟਿਊਬ ਲਾਇਟ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਿਸੇ ਕਲਾਸਕੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਾਂਗ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਤੇਜ਼ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਝੰਡਾ ਫੜਫੜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚਲੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਥੜੇ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਮੰਦਿਰ ਆਮ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤੀ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੋਂ ਗੁਬੰਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੱਕ ਅਜੀਬ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਉਪਰੋਥਲੀ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਸ ਰਵੀ ਚੰਦਰਨ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ- 'ਇਹ ਮੰਦਿਰ ਤਾਂ ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਹ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਹੀ ਨੇ?' ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ, 'ਨਹੀਂ ਦੇਵਤੇ ਤਾਂ ਸਾਂਝੇ ਨੇ। ਉਚ ਜਾਤੀ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਇਕੋ ਹੀ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਮੰਦਿਰ ਹੀ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉੱਜ, ਦਲਿਤ ਉਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਤੇ ਉਚ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।' ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਮੰਦਿਰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕਿਵੇਂ? ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਅਲੱਗ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਹੋਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ...!' ਰਾਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸ਼ਾਇਦ ਇੰਜ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਟਾਈਮ ਲੱਗੇਗਾ ਸ਼ਾਇਦ!'

ਉਧਰ, ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈਂਦਾ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਝੰਡਾ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੋ ਸਾਡੀ ਉਡੀਕ

ਕਰ ਰਿਹੇ ਸਨ, ਥੜੇ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਨਿੱਘੀ 'ਜੀ ਆਈਆਂ' ਕਹੀ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵੇਣੀ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਸਵਾਲ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਸਭ ਦਾ ਅੰਦਰ ਪਿਘਲ ਪਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਹੋ ਕੇ। ਕਾਹਲ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਔਰਤਾਂ ਬੋੜਾ ਝਿਜਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਬੋੜੀ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋੜੀ ਹੋਰ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾੜੀਆਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ 'ਤੇ ਪਟਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਾੜੀਆਂ ਸਾਂਭਦੀਆਂ, ਡਰਦੀਆਂ-ਡਰਦੀਆਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਚੌਧਰੀਆਂ) ਬਾਰੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਖੈਰ ਨਹੀਂ...! ਪਰ ਫਿਰ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵੇਣੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀਆਂ...ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਬੀਬੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਹਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚੌਧਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਉਹਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ...ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ...!

ਨਿੱਕੇ ਜੁਆਕ ਸ਼ੱਕਰ ਰੰਗੀ ਉਡਦੀ ਰੇਤ ਵਿਚ ਲੀਰਾਂ ਦੀ ਖਿੱਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀਨ-ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਅਵੇਸਲੇ ਸਨ। ਇਕ

ਬੀਬੀ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀ...ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਚਪੇਤਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਹਦਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਸਾੜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੈਲਾ ਢੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਉਪਰੋਂ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਤਾਹਨੇ-ਮਿਹਣੇ ਵੱਖਰੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਦੱਸਦੀ-ਦੱਸਦੀ ਰੋ ਪਈ। ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਝੰਡਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਹਵਾ ਨਾਲ ਫੜਫੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਮੁਰਗਾ ਫੜਫੜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭੀੜ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਡਰ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਅੱਧਾ ਕੁ ਘੰਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਿਤਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਮੁਹੱਲੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਵੀ ਦੋ ਕੁ ਦਰਜਨ

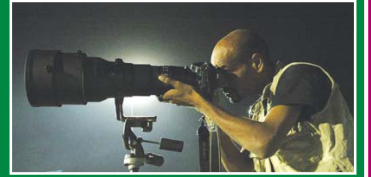
ਮਰਦ-ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬਚੇ ਸਾਡੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗਲੀ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਚੁਰਾਹੇ 'ਤੇ ਟਿਊਬ ਲਾਈਟ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਲ ਹੀ ਦੋ ਬਲਦਾਂ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਗੱਡਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਲਕੜੀ ਦੇ ਪਹੀਏ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਆਦਮ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਦਿੱਖ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਗੱਲੀ ਜੁਟ ਗਏ। ਚਾਂਦੀ ਰੰਗੇ ਘਸਮੇਲੇ ਜਿਹੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਇਕ ਬੀਬੀ ਸਾਡੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵੇਣੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀ। ਉਹਦੇ ਚੱਪਾ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਦੰਦ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਰੋਹ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਨਾਬਰ ਦਿੱਖ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਕਿਹਾ- 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵੇਣੀ ਨਾਲ ਜੋ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ

ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ...।' ਇਕ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕਰ ਕੇ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ- 'ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਸ, ਉਸ ਥੜੇ ਤੋਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਉਸ ਲੀਹ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।' ਬੀਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਭ ਕੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਤਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰਾਂ ਖੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਿਰਧ ਮਾਤਾ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਇਕ ਟੱਕ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਤਾਂਬੇ ਰੰਗੇ ਝੁਰੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸੁਆਹ ਵਰਗੇ ਵਾਲ ਜਟੂਰੀਆਂ ਬਣ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਦੀ ਸਾੜੀ-ਨੁਮਾ ਮੇਲੀ-ਕੁਚੇਲੀ ਚਾਦਰ ਜੋ ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਤਨ 'ਤੇ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਇੰਜ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਦੀ ਕੁੱਜੇ ਵਿਚ ਤੁੰਨੂ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਭ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਸਾੜੀ ਨੂੰ ਇਕੋ ਬਣਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ-ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਝੁਰੜੀਆਂ ਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਮੈਲੇ ਵੱਟ!!!

ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਥੋਂ ਜਲਦੀ ਚਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ...ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਣਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋਗੇ...! ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵੇਣੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਪਏ। ਆਟੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਅਸੀਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ...। (ਚੱਲਦਾ)

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਰਣਦੀਪ ਮੱਦੋਕੇ ਨੇ ਐਤਕੀਂ ਦਲਿਤਾਂ ਅੰਦਰ ਘਰ ਕਰ ਬੈਠੇ ਡਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਵੀ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਡਰ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ ਲੋਕ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਰਣਦੀਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਚੁੱਪ ਤੋੜਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦਾਸਤਾਨ ਫੋਹਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੀੜ ਨਾਲ ਉੱਛਲੀ ਪਈ ਹੈ। ਮੌਕੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੈਮਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਫੜਦਾ ਹੈ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਉਹ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਉਥੇ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਸਮਝਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿਘਲ ਰਿਹਾ ਲਾਵਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਫੜੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਵਾਲੀ ਦਾਸਤਾਨ ਬਿਆਨ ਕਰੇ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਰਣਦੀਪ ਮੱਦੋਕੇ ਦੀ ਡਾਇਰੀ
ਫੋਨ: +91-98146-93368

ਆਪਣੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾ ਰਹੀਆਂ ਥਾਲੈਯੂਬ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ।

ਡੈਲਸ ਵਿਚ ਖੇਡ ਮੇਲਾ 27 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ

ਡੈਲਸ: ਡੈਲਸ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਸਾਲਾਨਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਆਉਂਦੀ 27 ਅਕਤੂਬਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸਾਊਥ ਫੋਰਕ ਰੈਂਚ ਦੇ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਝ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਾਕੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਅਤੇ ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਕਲੱਬ ਦੀ ਇਥੇ ਹੋਈ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਕੁੱਝ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਬੀਮਾ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕਲੱਬ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਤਿੰਦਰ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁੜ ਤੋਂ ਬੋਬੀ ਬਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਹੋਰਨਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜੱਸੀ ਚਾਹਲ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਸਵੀਰ ਮੋਰਿੰਡੇ ਵਾਲਾ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਅਤੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕੋਚ ਜਸਬੀਰ ਤੱਖਰ ਅਤੇ ਬੱਬੂ ਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਟੀਪੂ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਨਿਲਾਮ ਹੋਵੇਗੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮਲਾਕਸ ਨਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਿਲਾਮੀ ਘਰ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਸਮੇਤ ਕਈ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ-ਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਨਿਲਾਮ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਨਿਲਾਮੀ ਸ਼ੋਪਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਲੁਡਲੇ ਰੋਸਕੋਰਸ ਵਿਚ 27 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਿਲਾਮੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਕਰਸ਼ਣ ਕੇਂਦਰ ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਦਿਖਾਉਂਦੀ 1828 ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਹੈ।



ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਲੱਬ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ



Bhangra, Masti
with

DJ Soni

ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਓਹਾਇਓ, ਇਲੀਨਾਏ, ਕੈਨਟਕੀ

Birthday party, Anniversary, Marriage,
Jaago, Graduation, or any celebration.

ਜਨਮ ਦਿਨ ਪਾਰਟੀ, ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ, ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ,
ਜਾਗੋ, ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਕੇ ਨੂੰ
ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੋਨੀ ਡੀ ਜੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

Full Service DJ

Ph:513-600-4447

e-mail: djsoni718@gmail.com



ਭੰਗੜਾ ਹੀ
ਭੰਗੜਾ

ਸ਼੍ਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸਿਕਾਗੋ ਦਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ-2012: ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ



ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕੱਲਬ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ)

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ-2012: ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ-ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ



ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਸਪੋਰਟਸ

Committee:

Parmjit Singh Sidhu
(President)
Ph: 201-312-8768
Baldev Singh Sallan
(Vice President)
Ph: 317-362-5843
Satwant Singh Nijjar
(Secretary)
Ph: 916-416-2499
Sarbjit Singh Randhawa
(Secretary)
Ph: 646-593-0808
Bukhan Singh
(Treasurer)
Ph: 317-373-7922
Baljit Singh
(Treasurer)
Ph: 317-453-5524

Club Members:

Kulwant Singh
(Ex-President)
Ph: 317-403-2771
Avtar Singh Taari
Balvir Singh Mattu
Luckwant Singh Lucky
Kuldeep Singh Bhaw
Rana Sidhu
Jasvir S. Dipti
Jimmy Brar
Jassi Lalli

ਦੂਜਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਮੇਲਾ

22 ਸਤੰਬਰ 2012
ਦਿਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ

Garfield Park

2345 Pagoda Dr., Indianapolis, IN, Ph: 317-327-7221



ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ



ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾਇਆ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ



ਕੁੱਕੂ ਖਹਿਰਾ
(ਚੇਅਰਮੈਨ)



ਜੇ ਪੀ ਖਹਿਰਾ
(ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ)

ਖਹਿਰਾ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਇੰਕ

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਨਾਮੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੇ ਬਾਹੂਬਲ ਦਾ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਣਗੇ। ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਵਾਲੀਬਾਲ, ਬਾਸਕਿਟਬਾਲ ਤੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਮੈਚਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ-21 ਅਤੇ ਓਪਨ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਬਾਹਰੋਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮਾਂ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ)
ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਓਹਾਇਓ
ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ
ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਓਹਾਇਓ

Guests: Kulwinder S. Ramidhi (CA), Sital S. Nijjar (CA), Kesar S. Sidhu (CA), Gurmukh S. Dhaliwal (CA), Major S. Randhwa (CA), Sukhi Shekon (CA), Satnam S. Khera (Idaho), Jaspal S. Aujla (CA), Makhan S. Mehat (CA), Ajaib S. Lakhan (IL), Resham S. Khak, Joga S. Naurd, Ranvir S. Sekhon, Harcharn S. Garcha, Mukhtiar S. Gill, Amarjit S. Dhaliwal, Kashmir S. Dhaliwal, Dalvir S. Lidhar, Sherepunjab Singh Shera (Dallas, TX), Gurmail S. Tesi (TX)



ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸਿੱਧੂ, ਪ੍ਰਧਾਨ



ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ
ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ



ਸਤਵੰਤ ਨਿੱਜਰ
ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ



ਪ੍ਰਿਥਵੀਪਾਲ
ਘੋੜੜਾ



ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਦਰੜ



ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ
ਬਿਆੜਾ



ਚਤਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ



ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ
ਲੱਖਣ



ਜਥੇਦਾਰ ਤਾਰਾ
ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ



ਮਨਜੀਤ
ਨਾਗਰਾ



ਸੁਖਮਿੰਦਰ
ਪੰਧੇਰ



ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਸਮਰਾ



ਜਸਵੀਰ
ਲਾਲੀ



ਸੰਨੀ ਸ਼੍ਰੋਗਿੱਲ
ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ



ਗਰੇਵਾਲ ਬ੍ਰ
ਥਰ



ਹਰਵਿੰਦਰ
ਵਾਲੀਆ



ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ



ਵਰਿੰਦਰ
ਸਾਹੀ



ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ



ਪਰਮਿੰਦਰ
ਗਰੇਵਾਲ



ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਇੰਡੀਆ ਪੈਲੇਸ



ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਢਿੱਲੋਂ



ਗੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਨਾਗਰਾ



ਜਗਜੀਤ ਬਨਵੈਤ



ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ



ਮੰਗਾ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ



ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੰਘਾ



ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ



ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ



ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

Miri Piri Sport's Club, Inc.

ਕਾਬਡੀ, ਇੰਡੀਆਨਾ

Kabaddi Open 1st Prize \$5100



ਰਾਣਾ ਸਿੱਧੂ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੌਰਦ ਕਮਲ ਬੈਂਸ ਦੀਪ ਸੰਧੂ

Kabaddi Open 2nd Prize \$4100



ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕ) ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਲੀਲ

Kabaddi Under 21

1st Prize \$2100

2nd Prize \$1500

ਸੁੱਖ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ
ਮਲਕ ਸਿੰਘ
ਵਲੋਂ



ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ (ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਫਾਬਾ)

Volleyball

1st prize \$1100
Surinder Singh
Laddi Badial
2nd Prize \$800
Amrik Singh

Basketball

1st prize \$1100
Pritpal Singh Saran
Balli Madhar
2nd Prize \$800
Accharjeet Singh Grewal

ਇੰਟਰਨੈਟ ਉਤੇ ਕਬੱਡੀ ਮੇਲਾ ਨਾਲੋਂ
ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਲਿਕ ਕਰੋ
www.bckabaddilive.com

ਖਾਣਾ ਫਰੀ

Commentary



ਰਾਣਾ ਸਿੱਧੂ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਲਿਬ

ਰੈਫਰੀ: ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੀਪਾ ਬਦੇਸ਼ਾ



ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾ
ਸਤਵਿੰਦਰ ਬਿੱਟੀ
ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ
ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ
ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗੀ



ਦਰਜ (ਗਰੇਵਾਲ ਆਟੋ) ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਬੈਨ ਸਿੰਘ ਬਾਸਲ ਨਰਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲਾ ਪੰਨੂ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੂਰ



ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ ਬੁੱਕਣ ਸਿੰਘ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੱਜਲਾ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਾਰੀ ਸਿੰਘ ਫੇਸੀਆਂ ਬੱਲੀ ਮੱਧਰ ਲਾਡੀ ਬਡਿਆਲ ਹੈਪੀ ਹੀਰ

Sponsors

Gold Sponsors: Gurudwara Shabad Parkash, Darshan S. Dararh, Ben S. Bashal, Gurinderpal S. Nagra, Baldeep Baidwan, Grewal Auto, Sawaran S. Gill (Truck Repair), Surjit Sandhu, Balwinder S. Sidhu, Narinder Sodhi, Hardeep S. Tutt, Pinky, Harpal S. Cheema, Avtar S. Bassi, BhupinderTung, Desi Bazar, Sunny Shergill, Kultar Sangha, Harpreet Dhaliwal, Manjit S.Nagra, Sunny Dala, Harmail S.Thiara, Mr. Pannu, MMT Trucking Owner Operators (Mohan Mangat), Ranjit Dhami, Avtar Singh Dayton (OH)

Silver Sponsors: Jasvir S. Bala, Bhajan Sidhu, Jagjit S. Banwait, Jagtar S. Bobby, Harjit Singh, Baljeet S. Boparai, Baljeet S. Gill, Chanchal Singh, Jagtar S. Lidher, Hazoor Singh, Manjit S. Purewal, Gurjit S. Sanghera, Amarjit Singh, Harpreet S. Sahota, Parmjit Singh, Jasvir S. Phagura, Harinder S. Sidhu, Baljeet S. Kala, Jaswinder Singh, Surjit Singh JRS, Jamsher Singh, Prabhjeet Singh, Parminder S. Basra, Balvir S. Basra, Karmjit S. Kala, Jaswinder S. Bhutto, Jaspal S. Athwal, Gurmukh Singh, Harvinder Singh, Rajvir S. Brar, Sarbjit Singh, Jaswinder S. Shergill, Kiwi Freight, Purshttan S. Pawar, Harinder Singh, Ranjit S. Sohal, Avtar S. Cheema, Nachhatar Singh, Harpreet Singh, Charnjit S. Barn, Balhar Singh, Hardev Singh, Sukhwinder S. Sukha, Nachhatar Singh, Karmjit Singh, Harial Singh, Harbans S. Kahlon, Palwinder Singh, Alamjeet Singh, Gurmeet Singh, Punjab Trucking, Kuldeep Dhillon, Ravi Choudhary, Parmjit Singh, Jaswinder Athwal, Baldev Thind, Sharp Trans L.L.C., Shingara Singh, Dalvir S.Tiwana, Gurmukh S. Dhaliwal (Gora), Parbodh Singh, Pargan Singh, Gurmeet Singh, Harwant Singh, Jaspal S. Jassi, Pannu Brothers, Amrik Singh (Chairman), Amrik Singh

Supporters: Punjabi American Youth Club Crown Point-IN, Pubjabi Youth Association, Punjab Sport's Club Chicago, Punjab Sport's Club & Cultural Cincinnati-OH, Punjab Sport's Club Cleveland-OH, Punjab Sport's Club Midwest, Sant Prem Singh Culture Society, Gurudwara Hargobind Sahib, Greenwood-IN, Gurudwara Shabd Parkash, Avon-IN, Gurudwara Sikh Sangat Indianapolis-IN, Dashmesh Accademy-Indiana, Gurudwara Gur Nanak Sikh Society, Indianapolis-IN, Gurudwara Jot Amrit Parkash, Fisher-IN.

ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ
ਇੰਡੀਆ ਪੈਲੇਸ ਵਲੋਂ

ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਲਕੀਤ
ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵਲੋਂ

Indianapolis (Indiana)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 'ਚੋਂ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਹਟਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਐਕਟ ਵਿਚੋਂ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਤੇ ਪਤਿਤ ਦੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਪਰ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਮੱਕਣ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਬੀ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸੰਸਦ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਸੋਧ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਂਜ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰੋਲੇ-ਰੱਪੇ ਕਾਰਨ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਬਿੱਲ ਲਟਕਿਆ

ਇਹ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਰੋਲੇ-ਰੱਪੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਚਾਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੋ ਬਿੱਲ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਵਿਚ ਸੋਧ ਲਈ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿੱਲ ਦੇ ਵਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਰੋਲਾ-ਰੱਪਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਵੀ ਦੇ ਢਾਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਅੱਗੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੋਧ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਸਲਮਾਨ ਖੁਰਸ਼ੀਦ

ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਫਿਲਮ 'ਸਨ ਆਫ ਸਰਦਾਰ' ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਲਮ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਇਕ ਸਿੱਖ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰੇ। ਇੰਡੀਅਨ ਆਈਡਲ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੇ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪਤਿਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ਿਕਲੀਗਰ ਤੇ ਵਣਜਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਯਾਦਗਾਰ ਬਾਰੇ ਬਾਦਲਾਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬਤਲਬੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਯਾਦਗਾਰ ਬਾਰੇ ਬਾਦਲਾਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬਤਲਬੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਯਾਦਗਾਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਸਤੀ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਕੇ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਰਵਿੰਦ ਠਾਕੁਰ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਰੋਕਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।



ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗੀ? ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਫੰਡ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖਿਲਾਫ ਅਪਰਾਧਕ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ? ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਇਤਫ਼ਾਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਹੋਰਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ?

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਠਾਕੁਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਸ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਕ ਖੇਡ ਵਜੋਂ ਖੇਡੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਰਾਜਨੇਤਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਲੂਣ ਛਿੜਕਣ ਸਾਮਾਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ 15 ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨੂੰਈਆ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਭਾਈ ਘਨੂੰਈਆ ਦੀ ਕੋਈ ਚੁਕਵੀਂ ਯਾਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ। ਪੰਜਾਬ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਭਾਵੇਂ 20 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਈ ਘਨੂੰਈਆ ਦਿਹਾੜੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਭਾਈ ਘਨੂੰਈਆ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 1863 ਵਿਚ ਸਰ ਹੈਨਰੀ ਡੁਨਾਂਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਭਾਈ ਘਨੂੰਈਆ ਨੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 1705 ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉਸ

ਵੇਲੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਹ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ-ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਉਲੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਸ਼ਕ ਦੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਲੂਮ ਪੱਟੀ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤਕਰੀਬਨ 158 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਦੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭਾਈ ਘਨੂੰਈਆ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਈ ਘਨੂੰਈਆ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਲੱਖਣ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਗੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮੇਲਾ

ਝਲਕੀਆਂ

ਮੌਸਮ ਵੀ ਸਭ ਖਦਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਾਚੇ ਅਮਰਦੇਵ ਬਦੇਸ਼ੇ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਚੇਚਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਮੀਂਹ ਕਣੀ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਏ ਨੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇਵ ਨੂੰ ਸੋਮ ਰਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੇਟੀਆਂ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣ। ਰੱਬ ਜਾਣੇ। ਉਂਜ ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਲਚਸਪ ਰਹੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰੂਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੁਗਲ ਮੇਲਾ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਆਮ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਮੋਟਰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਖੁਲ੍ਹਾਮ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਨੈਣ ਵਾਂਗੂੰ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮੇਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਵੱਲ, ਕਦੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਅਤੇ ਕਦੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵੱਲ ਉਸ ਦੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਕਾਬੂ ਉਦੋਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ 6-7 ਸਾਲ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਆ ਜੱਫਾ ਪਾਇਆ। ਹਰਦੀਪ ਨੂੰ ਧੀ ਨੂੰ ਆਈਸ ਕਰੀਮ ਦੀ ਵੱਢੀ ਦੇ ਕੇ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਪਿਆ।

ਮੇਲਾ ਸੁਖ ਸੁਖੀਲੀਂ ਨਿੱਬੜ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਪੂਰੇ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਕਲੱਬ ਵੱਲੋਂ ਇਸੇ ਥਾਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹੋਏ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਕੇ ਵਿਚੋਂ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਜੈਂਟ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਕਾਫੀ ਨਰਮ ਰਿਹਾ। ਉਂਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਚ ਵਕਤ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਏ ਤੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਚੋਖਾ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ-2012: ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ



ਅਲਵਿਦਾ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ



ਸੂਫੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦਾ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ 60 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਸੰਨ 1952 ਵਿਚ ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ ਬੀ.ਏ. ਤੇ ਆਰਟ ਐਂਡ ਕਰਾਫਟ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ 2010 ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ 1970 ਵਿਚ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਾਇਆ ਗੀਤ 'ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਾਰਾਂ ਡੀਟਾਂ' ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਾਇਆ ਗੀਤ 'ਕੋਕਾ ਕਢਵਾ ਦੇ' ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਅੱਧਾ ਦਰਜਨ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ 2011 ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਫੋਰਮ ਬਰਗਾੜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਐਚੀਵਮੈਂਟ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਾਦਗੀ ਦੀ ਮੂਰਤ

ਪਿੰਡ ਜੰਗੀਰਾਣਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਤੇ ਬੋਹੜ ਉਦਾਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਡਾਲਡੇ ਘਿੱਓ ਵਾਲੀ ਖਾਲੀ ਪੀਪੀ ਵੀ ਅੱਜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਾਜ ਬਣੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਾਈਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਗਿੱਦੜਬਾਹੇ ਤੋਂ ਤੁਰ ਕੇ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਹ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੰਮੇ ਚੋਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਕੋਈ ਟੀਮ ਚੈਕਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਚੈਕਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਚੈਕਿੰਗ ਦਾ ਚੇਤਾ ਹੀ ਭੁੱਲ, ਅੱਗਿਓਂ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣ ਕੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ। ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀਪਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਟੂਰ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ ਡਫਲੀ 'ਤੇ ਗਾਇਆ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਪੂਰਾ ਅਖਾੜਾ ਬੱਝ ਗਿਆ। ਏਨਾ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੂਰੇ ਟੂਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦਿਲ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਅਨਪੜ੍ਹ ਬਾਪ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਾਕਮ ਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾਭੇ ਵਿਖੇ ਆਰਟ ਐਂਡ ਕਰਾਫਟ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਾਤਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚਣੀ ਪਈ। ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਪਾਲਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਜੱਗੂ ਤੇ ਵੀਨਾ ਕੋਲ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਬਚੀਆਂ ਹਨ।

ਕਲਾ ਦੇ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬੇਲਾਗ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਸੂਫੀ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਇਸ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਾਉਣੇ ਇਨਕਾਰੀ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਕੋਮਲ ਭਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਗਾਇਕ ਸੀ। ਉਹ ਕਲਾ ਦੇ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਤੋਂ ਬੇਲਾਗ ਸੀ।

ਉਹ ਫੱਕਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਗਾਇਕ ਹੋਏਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿੰਨੇ ਕੋਈ ਦੇ ਦਿੰਦਾ, ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਦਫਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਦਿਲ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰ ਨਾ ਲਈ। ਜਿਉਂਦੇ-ਜੀਅ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦਰਬਾਰ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਹੀਰਾ ਖੁੱਸ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀਲਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਨਿਛੋਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਸਾਬਤਕਦਮੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ 13 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਇਕ ਪਿੰਡ



ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ

ਵਿਚ ਡਰਾਇੰਗ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੇਲਿਆਂ ਜਾਂ ਸੰਗੀਤਕ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸਿਰਫ ਤਰੀਕ ਤੈਅ ਕਰ ਲੈ, ਪੈਸੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਹਾਕਮ ਕਲਾ ਦੇ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਤੋਂ ਨਿਛੋਰ ਰਿਹਾ। ਉਹ 80ਵਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਏ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਿਆ। ਅਦਾਕਾਰ ਮੋਹਰ ਮਿੱਤਲ, ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਤੇ ਗਾਇਕ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਸੂਫੀ ਨੂੰ ਹੀ ਬਦਲਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿਚ ਢਲਣ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਈ।

ਸੂਫੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਦਿਨ ਦੇਖੇ ਜਦੋਂ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਕਬੂਲ ਸਨ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਸਿਰਫ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਬੰਧੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੱਝ ਸਕੇ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੁਣਨ ਨਾਲੋਂ ਦੇਖਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਸੂਫੀ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਗਗਨ ਸੂਫੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੱਤ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਅਲਗਰਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਹੋਛੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਚੰਗੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਗੀਤ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਘਟਿਆ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ **ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ** ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਵਧੀਆ ਲਿਖਤਾਂ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕੋਲਿਤਰੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 22 ਸਤੰਬਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-30



ਪੈਰੀਂ ਪਾਈ ਸੁਨਹਿਰੀ ਜੁੱਤੀ, ਸਾਡੇ ਸ਼ੌਕ ਅਵੱਲੇ!
ਤੁਰੀ ਮੜ੍ਹਕ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਦੇਖਿਉ, ਹੋਣੀ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ!

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-28



ਤਸਵੀਰ: ਸ਼ਿਆਰਾ ਢੀਂਡਸਾ

ਕਿੰਨੇ ਫੱਬਦੇ, ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ,
ਖਾਲਸ ਰੂਪ ਤੇ ਖਾਲਸ ਬਾਣਾ।
ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਿਓ ਦੇ ਮੋਢੇ ਚੜ੍ਹਿਆ,
ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਾਲ ਨਿਆਣਾ।
-ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਫੀ
ਫਰੀਮਾਂਟ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਆਪਣਾ ਮਾਡਲ
ਆਪਣੇ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸਜਾਇਆ।
ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੂੜ ਜਕੜ ਕੇ
ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਬਿਠਾਇਆ।
ਕੇਸਰ ਰੇਖਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ
ਮੰਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕੀਲ।
ਲੰਘ ਨਾ ਸਕਦੇ ਇਸ ਰੇਖਾ ਨੂੰ
ਤਰਕ, ਵਿਵੇਕ, ਦਲੀਲ।
-ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਹਾਂਸ
ਫੋਨ: 408-956-1696

ਪਿਓ-ਪੁੱਤ ਪਾ ਲਿਆ
ਖਾਲਸਾਈ ਬਾਣਾ।
ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਪ ਦੇ
ਭੁਜੰਗੀ ਲੱਗੇ ਬੀਬਾ ਰਾਣਾ।
ਸਿੱਖੀ ਸਦਾ ਰਹੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ,
ਮੈਂ ਇਵੇਂ ਹੀ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਾਂ।
ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੀਏ,
ਉਸ ਰੱਬ ਦਾ ਮੰਨ ਕੇ ਭਾਣਾ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 646-721-1964

ਦੇਖੋ, ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਖਾਲਸਾ
ਤੇ ਗਜ਼ ਲੰਮਾ ਦਾਹੜਾ।
ਭੁਜੰਗੀ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸਜਿਆ,
ਕਿੰਨਾ ਲੱਗਦਾ ਏ ਪਿਆਰਾ।
-ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਸਿੰਘ, ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ।

ਦਲੇਰ ਤੇ ਬੇਬਾਕ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ

ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਬੋਦੀਵਾਲਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਤੇ ਬਲਕਾਰ ਹਾਜੀ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਖਾੜਕੂ ਸਟੇਜ ਕੋਲ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਖਿਸਕਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਹਾਕਮ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸੂਫੀਆਨਾ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਗਾਉਂਦਾ ਜੋ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਮਿੱਤਰੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਗਾਣਾ ਸੁਣ ਲੈ, ਫਿਰ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ।' ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ 'ਮੇਲਾ ਯਾਰਾਂ ਦਾ' ਗਾਇਆ। ਖਾੜਕੂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੋਟ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਚਲੇ ਗਏ। ਲੋਕ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਘੰਟੇ ਉਸ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਵੀ। ਉਹ ਸਾਡਾ-ਸੂਬਰੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਦਰਸ਼ਨ ਮਾਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

DJ Dice

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ
ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ
ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਡੀ ਜੇ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਵਾਂਗੇ ਝੂਮਣੇ...
ਅੱਡੀ ਲਾਵਾਂਗੇ ਬਿਰਕਣ...

734-812-7331
734-890-1767

28523 Ford Road, Garden City, MI 48135 - e-mail: DICECDJ@GMAIL.COM - www.thedjdice.com

ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ ਅਤੇ ਬੂਰ ਮਾਜਰੇ ਵਾਲਾ ਬਾਈ ਗੁਰਮੇਲ

ਰੰਗ-ਬੇਰੰਗ

ਹਲਵਾਰਵੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭੂਸ਼ਨ ਧਿਆਨਪੁਰੀ ਵੀ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਰ ਅਤੇ ਵਿਅੰਗ ਲੇਖਕ ਭੂਸ਼ਨ ਧਿਆਨਪੁਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿੱਤਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ, ਅਮਿਤੋਜ, ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਕਵੀ ਕੁਮਾਰ ਵਿਕਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਅਕਸਰ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਘੁੰਮਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ
ਫੋਨ: 847-359-0746

ਜਾਂਦਾ। ਹਾਸਰਸ ਕਵੀ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਟੈਕਸਟ ਬੁੱਕ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀਰ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਸੀ। ਸਵਰਗੀ ਡਾ. ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਚੇਅਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣੇ ਸਨ। ਭੂਸ਼ਨ ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੀਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਬੰਦ ਰਲ਼ਾ ਕੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ ਇਹ ਸਨ:

ਰਾਂਝਾ ਫਿਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਅ ਪੁੱਛਦਾ,
ਥਾਂ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਮੰਗਦੀ ਹੀਰ ਕੁਰਸੀ।
ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਦੀ ਹੋਈ ਮਿਹਰ ਸਾਹਿਬ,
ਵੈਦਰਾਜ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਖੀਰ ਕੁਰਸੀ।
ਕਿਸੇ ਨੇ ਡਾ. ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭੂਸ਼ਨ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀਰ ਦਾ ਇਹ ਬੰਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੂਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, ਅੱਗੋਂ ਭੂਸ਼ਨ ਬੋਲਿਆ, “ਡਾਕਟਰ ਸਾਬੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬੰਦ ਕਿੱਦਾਂ ਦਾ ਲੱਗਿਆ? ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬੰਦ ਚੁਭਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਨੇ।”

ਹਲਵਾਰਵੀ ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਜਮਾਤੀ ਬਣਿਆ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਬੂਰ ਮਾਜਰੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੇਲ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਗੁਰਮੇਲ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਪਿਛੇ ਪਰ ਉਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨੋਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਖਾਸ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਵੱਸਿਆ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਇੰਡੀਆ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮਿਲ ਕੇ ਗਿਆ। ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ ਯਾਨਿ ਮਨਿੰਦਰ ਮੇਰੀ ਹਮਜ਼ਾਮਤ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਪਿਛੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮੇਲ ਪਿਛਲੇ 36 ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਮਨਿੰਦਰ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੇ 31 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਬਾਅਦ 2008 ਵਿਚ ਮਿਲੀ। ਕੋਈ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ (2005) ਜਦੋਂ ਮਨਿੰਦਰ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰਮੇਲ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਵੀ ਝੱਟ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ, “ਓਹੀ ਮਨਿੰਦਰ ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ” ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਖਿਆ, “ਹਾਂ” ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, “ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਚੇਤੇ ਹੈ ਉਹਨੇ ਮੇਰਾ ਬੱਸ ਪਾਸ ਗਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਹਨੂੰ ਫਿਰ ਬਣਵਾਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗੇ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਬਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਖਰਚ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।”

ਹੋਇਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾਓ ਮਾਜਰਾ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਈ ਬੱਸ ਪਾਸ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਬੋਤ੍ਰੇ ਜਿਹੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਬੱਸ ਪਾਸ ਚਾਚੇ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਕੰਟੀਨ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਅਸੀਂ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰਮੇਲ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਉਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕੁਮੈਂਟ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਗੁਰਮੇਲ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਠੋਡੀ ਦੁਆਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਮੇਲ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਕਲਾਸ ਲਾਉਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਬੱਸ ਪਾਸ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਮਨਿੰਦਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਛੁੱਟੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮਨਿੰਦਰ ਬੱਸ ਪਾਸ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਸਟਲ ਲੈ ਗਈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਮਨਿੰਦਰ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਰਨਾ “ਮੇਰਾ ਪਾਸ ਕਿਥੇ ਹੈ?” ਤਾਂ ਮਨਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਰਨਾ “ਮੈਨੂੰ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।” ਮਨਿੰਦਰ ਨੂੰ ਉਹ ਬੱਸ ਪਾਸ ਮੁੜ ਕਦੇ ਨਾ ਲੱਭਾ। ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਰੁਪਏ ਸਵੇਰੇ ਤੇ ਦੇ ਰੁਪਏ ਸ਼ਾਮ ਬੱਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਿਰਾਇਆ ਖਰਚਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ 18 ਅਗਸਤ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਲੇਖ ‘ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ’ ਛਪਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਰੀਬ 4 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੇਖ ਵੀ ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਸਨ। ‘ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ’ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਮੁੜ ਛਾਪੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸਰਾਰ ‘ਤੇ ਇਹ ਲੇਖ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ।—ਸੰਪਾਦਕ

ਗੁਰਮੇਲ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਐਮ ਏ ਵਿਚ ਅਡਮਿਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਗੁਰਮੇਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਆਇਆ ਸੀ। ਗੁਰਮੇਲ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁੰਡਾ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਮਿਲ ਪਏ। ਗੁਰਮੇਲ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਅੜਿਚਣ ਸੀ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਦਫਤਰ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਐਡਮ ਬਲਾਕ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸਾਂ, ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਰਸਰੀ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, “ਕਿਉਂ ਦਾਖਲਾ ਹੋ ਗਿਆ?” ਤਾਂ ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦੱਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਗਏ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਬਲਾਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਅੜਿਚਣ ਦੂਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਮੈਸ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਆ ਗਏ। ਬੱਸ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰਮੇਲ ਨਾਲ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ।

ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਮੋਰਿੰਡੇ ਤੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਇਕ ਰਾਸਤਾ ਰੋਪੜ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੜਕ ਉਤੇ ਗੁਰਮੇਲ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਬੂਰ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਸ਼ਿਪ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਐਮ ਏ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਅਜੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਬਾਕੀ ਸਨ ਜਦੋਂ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਮੇਲ ਸ਼ਿਪ ਉਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਸ਼ਿਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਤਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਬੜੀ ਉਦਾਸੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਪ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕੱਲ ਅਤੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੋਰਵਾ ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਭੱਜ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ। ਉਹ ਸ਼ਿਪ ‘ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰਮੇਲ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਹੰਢਾਈ ਇਕੱਲ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀਆਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਉਤੇ ਰੁਕਦਾ ਉਥੋਂ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਤਫਸੀਲ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੁਰਮੇਲ ਸਾਲ ਪਿਛੇ, ਕਦੀ

ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂਸੇ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ, ਕਦੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖਾ ਦੇ। ਉਸ ਬੱਸ ਹੱਸ ਛੱਡਣਾ ਤੇ ਆਖਣਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। 1996 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸਿਆ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਜਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਪਾਸ ਰੁਕਿਆ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮਸਕੀਗਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਸ ਬਾਗੋਬਾਗ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਗਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਲਈ ਬੱਸ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦੇਵੇ, ਅੱਗੋਂ ਉਹ ਆਪੋ ਆ ਕੇ ਲੈ ਲਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਉਹ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਪਾਸ ਦੋ ਦਿਨ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਬਹਿਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦੇ ਸਲੀਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ।



ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ ‘ਤੇ (ਖੱਬਿਓ) ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਗੁਰਮੇਲ ਦੀ ਬੇਟੀ ਪ੍ਰੀਤੀ, ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ, ਅਨੁਰੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਗੁਰਮੇਲ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੇਟੀ ਸਵੀਟੀ ਲੇਖਕ ਦੇ ਨਾਲ

ਮਾਜਰਾ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਮਕੌਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੁਕੇ ਸਨ ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬੋਤ੍ਰੇ ਜਿਹਾ ਸੀਨੀਅਰ ਆਪਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦਾ ਮੋਢੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਰਿਹਾ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਵੀ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੈ। ਮਾਈ ਮੋਹਣੇ ਯਾਨਿ ਜਗਮੋਹਨ ਕੌਰ ਵੀ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਗੁਰਮੇਲ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾਓ ਮਾਜਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਭਣੇਈਏ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਭੈਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਉਹ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਂਜ ਗੁਰਮੇਲ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਛੇ ਭਰਾ ਸਨ। (ਇਕ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ) ਗੁਰਮੇਲ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਸਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਪਿੰਡ ਬੂਰ ਮਾਜਰੇ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਪੁੱਤ-ਪੋਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਸਭ ਦੀ ਰੋਟੀ ਅਜੇ ਵੀ ਇਕੋ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਪੱਕਦੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਦੀ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਹੈ।

ਐਮ ਏ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਜੋ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਇਥੇ ਕੈਲਮਜੂ,

ਦੋ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਚੱਕਰ ਮਾਰਦਾ। ਜਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਇੰਡੀਆ ਆਉਂਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਕੱਢਿਆ ਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾ ਉਕਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਬਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਖਟਮਿਨੀ ਚਟਣੀ ਵੀ ਜਰੂਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਚਟਣੀ ਰੋਪੜ-ਅੰਬਾਲਾ ਯਾਨਿ ਪੁਆਧ ਦੀ ਖਾਸ ਸੁਗਤ ਹੈ।

1981-82 ਦੇ ਨੇੜੇ ਗੁਰਮੇਲ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਟਿਕ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਰਿਚਮੰਡ, ਵਰਜੀਨੀਆ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਪੈਰ ਜਮਾ ਲਏ। ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਸਬਵੇਅਰ ਦਾ ਅੱਛਾ-ਖਾਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੜੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਹਨ-ਸਵੀਟੀ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ। ਸਵੀਟੀ ਡਾਕਟਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਿੱਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਨਰਸ ਹੈ। ਬੜੀ ਮਿਲਣਸਾਰ ਅਤੇ ਦੁਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਜਦੋਂ ਦੀ ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਾ ਭੇਜੇ। 2008 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਨਿੰਦਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਝੱਟ ਮਨਿੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ

ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਅਟਪਟਾ ਵੀ ਲਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦੇਣਦਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਬੜੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਆਮ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਜੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਖਲਲ ਪੈਣੇ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆ ਵੱਸਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਬੋਤ੍ਰੇ ਬੋਤ੍ਰੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਮੇਲ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਣਾ ਬਾਦਸਤੂਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫੋਨ ਕਰਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੰਨ 2000 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਤੁਰਤ ਭੇਜੀ। ਹਰ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ

ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਦਸਤੂਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਚਮੰਡ ਵਰਜੀਨੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਗੁਰਮੇਲ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਮਰਹੂਮ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਜਿਆਦਾ ਹੀ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਗੁਰਮੇਲ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਸੀਰ ਹੈ। ਉਸੇ ਸਦਕਾ ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਨਮੋਹਨ ਗਰੇਵਾਲ, ਮਨਮੋਹਨ ਖੋਖਰ, ਐਮ ਐਸ ਖਹਿਰਾ, ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਬਣੀ।

ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮੇਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਵੰਨ ਸਵੰਨੇ ਮੇਵੇ ਪਾ ਕੇ ਪਿੰਨੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਨਾ ਆਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਦਫਤਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨੇਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਨੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਦ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪਿੰਨੀਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਖੋਪ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਏ ਸਨੇਹੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿੱਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, “ਗੁਰਮੇਲ ਬਾਈ ਨੇ ਭੇਜੀਆਂ?”

ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਮਨਿੰਦਰ ਅਤੇ ਗੁਰਮੇਲ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਾ ਆ ਸਕਣ ਲਈ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ। ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਪਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਧੀ ਸਵੀਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਪਿੰਨੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਖੋਪ ਵੀ। ਪਰ ਗੁਰਮੇਲ ਤੇ ਮਨਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੌਲੇ ਗੌਲੇ ‘ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹਫਤਾ-ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਤੈਅ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮਨਿੰਦਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮੇਲ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਗੁਰਮੇਲ, ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਮਨਿੰਦਰ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਬਿਨਾ ਦੱਸਿਆਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਧਮਕਣ, ਮੈਨੂੰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐਨ ਆਖਰੀ ਮੌਕੇ ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਗੁਰਮੇਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਸਵੀਟੀ ਦੇ ਹਫਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਨੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਖੋਪ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੱਦ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੇਲ ਅਤੇ ਮਨਿੰਦਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦਿਨ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭਾਸਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਕਾਰ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ।

ਗੁਰਮੇਲ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਪਿਛੇ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਹੀ ਗਿਣਦਾ ਰਿਹਾ। 9-10 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਬਰਬ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਿਸ ਹਿਸਾਬ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਵਡਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਗੁਰਮੇਲ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਰਨਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਚਾਚਾ ਹਾਂ, ਤਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਕਹਿਣਾ, ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ ਅਨਪੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੂਲ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਸਾਲ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਵਧਾ ਕੇ ਲਿਖਾਈ ਪਰ ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਇਕ ਸਾਲ ਘੱਟ ਲਿਖਾਈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਵਡਾ ਹੈਂ। ਖੈਰ ਇਹ ਸਾਡਾ ਸੁਗਲ-ਮੇਲਾ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। 30 ਜੁਲਾਈ 2011 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਚੇ ਵਜੋਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਹੀ ਦਿਤਾ। ਇੰਜ ਮੈਨੂੰ ਵਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ‘ਤੇ ਰੋਅਬ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ।

Quick Stop 40, Oklahoma

ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ

ਕੁਕ, ਕੈਸ਼ੀਅਰ, ਮਕੈਨਿਕ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ

ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਫੁਲਕੇ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੁਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮੁਫਤ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਕਾਲ ਕਰੋ: 832-512-7172

ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ



ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਏਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਵ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਦਿਆ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮੂੰਹ ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵੱਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਸੰਤ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਚੋਲਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂਡੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸੰਤ' ਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਡੇਰਿਆਂ 'ਤੇ 'ਨਾਮ' ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪਖੰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੋਈ ਗੁਪਤ 'ਮੰਤਰ' ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦੱਸਣਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਨਾਮ' ਦੇਣਾ ਜਾਂ 'ਮੰਤਰ' ਦੱਸਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਮਨਮਤਿ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਤ ਮੰਤਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਂਗ ਰਚਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਵੀ ਟਿਕਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਿਰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਝੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੰਤ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੱਥਾ ਟਿਕਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਸੰਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਨ ਫਿਰ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਉਪਰ ਦਿੱਤੀ ਪੰਕਤੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਤੇਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। 'ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਪੜ੍ਹਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸੁਣਾਇਆ' ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਂ ਇਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣੇ ਜਾ ਸਕਣ ਜਿੰਨੀ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, ਉਹ ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਗਾ ਕੇ ਜਗਿਆਸ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਅਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ, "ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥ ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥"

ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਾਂ ਮੰਤਰ ਲਵੇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ। ਕਈ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ਏਨੀ ਵਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫਲਾਂ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਭ ਮਨਮਤਿ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਸੋਸਣ ਹੈ। ਸਾਧਾਂ/ਸੰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਤਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਮੰਤਰ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ ਸੁਣ ਸਕੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਤਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਅਰਥਾਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਰਮਾਤ ਜਾਂ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ

ਕਲਿਜੁਗੁ ਬਾਬੇ ਤਾਰਿਆ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਪੜ੍ਹਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸੁਣਾਇਆ

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਣਾਲੇ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 'ਉਦਾਸੀ ਪਰੰਪਰਾ' ਦਾ ਭੇਖ ਉਤਾਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਵਾਲਾ ਭੇਖ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਕਿਉਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ? (ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੋਰੂਏ ਰੰਗ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ)। ਸਾਖੀਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਸਮੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਸ ਖਾਸ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਗਏ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਤਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੌਕੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

ਬਾਬਾ ਫਿਰ ਮੱਕੇ ਗਇਆ
ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰੇ ਬਨਵਾਰੀ।
ਆਸਾ ਹਥਿ ਕਿਤਾਬ ਕਛਿ
ਕੁਜਾ ਬਾਂਗ ਮੁਸੱਲਾ ਧਾਰੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਦੋਂ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਉਦਾਸੀ ਭੇਖ' ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਤਿਆਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਣਾਲੇ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕਰਨ ਗਏ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਕੇ ਵੱਸ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ 'ਕਿਰਤ ਕਰੇ, ਵੰਡ ਛਕੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪੇ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਾਲਾ ਭੇਖ ਉਤਾਰ ਕੇ ਆਮ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨ ਲਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ,

ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ
ਭੇਖੁ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ।
ਪਹਿਰਿ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ
ਮੰਜੀ ਬੈਠਿ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਮਾਰਗ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਿਆਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਭਾਵ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਨੇਤਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ-ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪਰਾਏ ਘਰ ਵੱਲ ਚਿੱਤ ਡੋਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਨੇਤਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੋਗੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਭੇਖ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਕਿਉਂ ਪਹਿਨ ਲਏ ਹਨ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਵ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਬਲੱਗ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਰੋਧਾ-ਭਾਸ ਕਿਉਂ,

ਹੋਇ ਅਤੀਤੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤਿ ਤਜਿ ਫਿਰਿ
ਉਨਹੁ ਕੇ ਘਰਿ ਮੰਗਣਿ ਜਾਈ।
ਬਿਨੁ ਦਿਤੇ ਕਛੁ ਹਥਿ ਨ ਆਈ।

ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ 'ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ' ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜੋਗੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਜੋਗ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਝਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ-ਬਿਰਖ ਹੇਠ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗਾਜਰ-ਮੂਲੀ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ 'ਸੁਖ' ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਇਹ ਜੋਗੀ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਹੈ, ਜੋਗ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰਕ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਗਰਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪਰਾਏ ਘਰ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਡੋਲਣ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਹ ਮਨ ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੱਗੇ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਨਾਮ ਵਿਹਾਜਣ ਦਾ ਅਸਲ ਟਿਕਾਣਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਅਡੋਲ ਰਹਿ ਕੇ 'ਨਾਮ' ਵਿਹਾਜਣਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਹਾਜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਨੀਂਦ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਦੋਵੇਂ ਘਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਘਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ,

ਹਾਟੀ ਬਾਟੀ ਨੀਂਦ ਨ ਆਵੈ
ਪਰ ਘਰਿ ਚਿਤੁ ਨ ਡੋਲਾਈ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮਨੁ ਟੇਕ ਨ ਟਿਕਈ
ਨਾਨਕ ਭੂਖ ਨ ਜਾਈ॥
ਹਾਟੁ ਪਟਣੁ ਘਰੁ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ
ਸਹਜੇ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੋ॥
ਖੰਡਿਤ ਨਿਦ੍ਰਾ ਅਲਪ ਅਹਾਰੰ
ਨਾਨਕ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੋ॥੪॥ (ਪੰਨਾ 938)

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਧ ਤੈਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਕਰਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਰਮਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ,

ਸਿਧਿ ਬੋਲਨਿ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕਾ!
ਤੁਹਿ ਜਗ ਨੋ ਕਰਮਾਤਿ ਦਿਖਾਈ।
ਕੁਝ ਵਿਖਾਲੇ ਅਸਾਂ ਨੋ ਤੁਹਿ
ਕਿਉਂ ਵਿਲ ਅਵੇਹੀ ਲਾਈ?
ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਨਾਥ ਜੀ!
ਅਸਿ ਵੇਖਣਿ ਜੋਗੀ ਵਸਤੁ ਨ ਕਾਈ।
ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾ
ਦੁਜੀ ਓਟ ਨਹੀ ਹੈ ਰਾਈ।

ਇਸ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜੋ ਮਾਰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਦੀ

ਲੱਗ-ਲਬੜ ਤੋਂ ਪਾਕ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੇ ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਕਮਾਈ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਲਣਾ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਜਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਬੇਹੱਦ ਨਰਮ ਅਤੇ ਕੂਲੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਭ ਨੇ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਅਮੀਰੀ ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਨਾਲੋਂ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ-ਕਮਾਈ ਦੀ ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਸਾਦੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹੱਥੀਂ ਸੁੱਚੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਬਚਨ ਸਿਰਫ ਜੋਗ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ 'ਤੇ ਪਲਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪੰਡਿਤ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਜਨ ਤਾਂ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਸਮਝ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੈ, ਭਜਨ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭੁੱਖ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮਸੀਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਕਿਸਮ ਵਿਚ ਜੋਗੀ ਹੈ ਜੋ ਹੱਡ-ਹਰਾਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੰਨ ਪੜਦਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਫਕੀਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਲ ਦੀ ਅਣਖ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰੋਟੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮੰਗਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਮਾ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਝ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ,

ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਗਵੈ ਗੀਤ॥
ਭੁਖੇ ਮੁਲਾਂ ਘਰੇ ਮਸੀਤਿ॥
ਮਖਟੂ ਹੋਇ ਕੈ ਕੰਨ ਪੜਾਏ॥
ਫਕਰੁ ਕਰੇ ਹੋਰੁ ਜਾਤਿ ਗਵਾਏ॥
ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਸਦਾਏ ਮੰਗਣ ਜਾਇ॥
ਤਾ ਕੈ ਮੂਲਿ ਨ ਲਗੀਐ ਪਾਇ॥
ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬਧੁ ਦੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥ (ਪੰਨਾ

ਸਭ ਕਿਛੁ ਘਰ ਮਹਿ ਬਾਹਰਿ ਨਾਹੀ

ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫
ਸਭ ਕਿਛੁ ਘਰ ਮਹਿ ਬਾਹਰਿ ਨਾਹੀ॥
ਬਾਹਰਿ ਟੋਲੈ ਸੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹੀ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨੀ ਅੰਤਰਿ ਪਾਇਆ
ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸੁਹੇਲਾ ਜੀਉ॥੧॥
ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਵਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ॥
ਮਨੁ ਪੀਵੈ ਸੁਨਿ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਾ॥
ਅਨਦ ਬਿਨੋਦ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ
ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਰਿ ਕੇਲਾ ਜੀਉ॥੨॥
ਗੁਰਦੇਵ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਝਿਮ-ਝਿਮ, ਜਦੋਂ ਮੱਠੀ-ਮੱਠੀ ਬਾਰਸ਼ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਜਦ ਆਤਮਾ ਅਡੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਬਾਰਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰ ਨੂੰ ਪੀਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸੁੱਖ ਭੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕਾ ਵਿਛੁੜਿਆ ਮਿਲਿਆ॥
ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸੂਕਾ ਹਰਿਆ॥
ਸੁਮਤਿ ਪਾਏ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਏ ਮੇਲਾ ਜੀਉ॥੩॥
ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜਿਆ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਫਿਰ ਹਰਿਆ-

ਬਾਹਰੋਂ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਖ ਲਭਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਵਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ॥
ਮਨੁ ਪੀਵੈ ਸੁਨਿ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਾ॥
ਅਨਦ ਬਿਨੋਦ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ
ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਰਿ ਕੇਲਾ ਜੀਉ॥੨॥
ਗੁਰਦੇਵ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਝਿਮ-ਝਿਮ, ਜਦੋਂ ਮੱਠੀ-ਮੱਠੀ ਬਾਰਸ਼ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਜਦ ਆਤਮਾ ਅਡੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਬਾਰਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰ ਨੂੰ ਪੀਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸੁੱਖ ਭੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕਾ ਵਿਛੁੜਿਆ ਮਿਲਿਆ॥
ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸੂਕਾ ਹਰਿਆ॥
ਸੁਮਤਿ ਪਾਏ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਏ ਮੇਲਾ ਜੀਉ॥੩॥
ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜਿਆ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਫਿਰ ਹਰਿਆ-

1245)

ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਹੁਤੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਬਿਰੰਗਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਜੀਵਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੱਲੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਡੇਰੇਦਾਰ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਇਸੇ ਲਈ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਜੁਆਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਹਤਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿੱਸੇ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਛਪਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਉਲਟ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ 'ਮੰਤਰ' ਦੇਣ ਜਾਂ ਗੁਪਤ ਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਆਮ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਮੀਡੀਏ ਵਿਚ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰ ਨਸ਼ਰ ਹੋਈ ਕਿ ਇੱਕ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸੰਤ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇਜ਼ਾਬ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸੰਤ ਦੇ ਕਹੇ 'ਤੇ ਚੈਕ-ਅਪ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਧੰਦੇ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਬੱਚੀ ਪਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਸੰਤ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਵਪਾਰ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਚਮਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਅਸੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਲੜਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਡੇਰੇਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ 'ਤੇ ਪਲਦੇ ਹਨ। ਪਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਐਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਬਾਬੀ ਸਾਥੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਰੀਬ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੰਤ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਸਕਿਉਰਟੀ ਲਈ ਬੰਦੇ ਰੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ 'ਹਰਿ ਕੇ ਭਗਤਿ' ਹਨ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਡਰ ਹੈ? ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਅੰਨੀ ਪਰਜਾ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ' ਜਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ 'ਮਨਿ ਕੀ ਮਤਿ' ਉਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

(ਚਲਦਾ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਭਰਿਆ ਹੋ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਸੁਮਤਿ, ਭਾਵ ਸੁਚੱਜੀ ਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹਾਸਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਲ ਤਰੰਗੁ ਜਿਉ ਜਲਹਿ ਸਮਾਇਆ॥
ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਆ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭੁਮ ਕਟੇ ਕਿਵਾੜਾ
ਬਹੁਤਿ ਨ ਹੋਈਐ ਜਲੁਲਾ ਜੀਉ॥੪॥
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਲ ਤਰੰਗ, ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਉਠੀ ਹੋਈ ਲਹਿਰ ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤ ਭਾਵ ਜੋਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਉਠੀ ਹੋਈ ਲਹਿਰ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਇਹ ਨਾਨਕ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕੇ ਭਰਮ ਰੂਪੀ ਕਿਵਾੜ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਉ! ਆਉ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਮਸਲੇ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੇ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

‘ਸਿੱਖ ਕੌਮ: ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੋਣੀ’-ਕੁੱਝ ਸੰਸੇ, ਕੁਝ ਸਵਾਲ

ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਚੰਗੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਿਆਪਕ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸੋਧ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ‘ਸਿੱਖ ਕੌਮ: ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੋਣੀ’ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਇਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਯਤਨ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸੰਕਟ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਲਿਖਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹਨ।

ਇਸ ਚਰਚਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ 3 ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ’ (2003), ‘ਕਿਸ ਬਿਪਰਾਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ’ (2007) ਅਤੇ ‘1984 ਅਣਚਿਤ ਵਿਆਹ ਕਰਿਹ’ (2009) ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੂਲ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ-ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ, ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ, ਭਾਵ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਰੂਪ ਬਦਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉੱਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਥਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਮਦਦ ਦਾ ਸ਼ਲਾਘਾਪੂਰਨ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੇਖੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਠ ਵਿਚ ਹੋਏ ਗਦਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪਲਟਣ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਸੁਟਵਾ ਲਏ ਸਨ। ਲਾਹੌਰ, ਪੇਸ਼ਾਵਰ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਮੁਲਤਾਨ, ਅੰਬਾਲਾ, ਜਲੰਧਰ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਡੇਰਾਜਾਤ, ਭਾਵ ਦਸ ਛਾਉਣੀਆਂ ਵਿਚ 13000 ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਹਥਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੇਵਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਰੁਕੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਅੱਠ ਥਾਂਵਾਂ ਉੱਤੇ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪੁਸਤਕ ‘ਸਿੱਖ ਕੌਮ: ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੋਣੀ’ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਇਹ ਮਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੰਜੀਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਖਪਤਕਾਰੀ ਸੋਚ ਉਪਰ ਟਿੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਹੀਂ, ਪੰਥ ਹਨ। ਕੌਮ ਦੀ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਉੱਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਈ ਜੁਥਾਨਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਜੁਥਾਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਕੌਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਦਿੱਕਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚ 1615 ਇਲਾਕਾਈ ਜੁਥਾਨਾਂ ਨੂੰ 22 ਸੈਡਿਊਲਡ ਜੁਥਾਨਾਂ ਦੇ ਗਲਬੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੁਥਾਨਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਵਾ ਲਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਲ 2010-11 ਵਿਚ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਛਪੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਸਿੱਖ ਕੌਮ: ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੋਣੀ’ ਬਾਰੇ ਅਦਾਰਾ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵੱਲੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾਨਸ਼ਵਰ ਡਾ. ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਲਿਖ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਾਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖਣਾ ਵੱਧ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਟਿੱਪਣੀ ਭੇਜੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਕਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਤੇ ਕਦੀ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਖਾਤਕੂਵਾਦ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੇ ਸਬੱਬ ਬਣੇ, ਲੇਖਕ ਦੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਦਰੁਸਤ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਵੀ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਲਈ ਜੋ ਨੀਤੀ ਤੇ ਦਾਅ-ਪੋਚ ਵਰਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਵੀ ਖਾਤਕੂਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫੈਲਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੇ 14 ਵਰ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲਦੀ ਦੇ ਬੁਝੇ ਧੌਂਕੀ ਰੱਖਿਆ।

ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕਿਸੇ ਖੜੋਤ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਜੀਵੰਤ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ, ਔਰਤਾਂ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਕੌਮ ਦੇ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਦੇ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਵਿਚ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਾਈ। ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਨਵ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮਾਰਗਾਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਨਸੀਹਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਚੰਗਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਚੌਧਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਬਹੁ-ਧਰੁਵੀ ਤਾਂ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਕ ਧਰੁਵੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਬਹੁ-ਵਾਦੀ ਸੋਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਈ ਹੈ।

ਸ. ਗਰੇਵਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੀ ਕੌਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਦੇ ਨਵ-ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਰੀ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਸੰਗਠਿਤ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹੀ ਬਣੇ, ਕੌਮ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਵਰ ਸੰਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਸਾਂਝ ਦੀ ਲੋੜ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਤਾਂ ਢੂੰਡਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸੱਤਾ ਰੂਪ ਕਿਵੇਂ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਨਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ। ਇੱਥੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜੋਕੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਹਾਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਾਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਸਮਾਜ ਵੱਲ

ਵਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਤੋੜੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਹਿਮ ਨਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ‘ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ’ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਰਾਜਸੀ ਹੈ ਤੇ ‘ਮੀਰੀ’ ਤੋਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਦੂਜਾ ‘ਪੀਰੀ’ ਤੋਂ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਤੀਜੀ

ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਅੰਤਿਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਪਰ ਇਸ ਅਮਲ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਖਲਾਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

ਇੱਥੇ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਠੀਕ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸੇ ਲਈ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਉਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਰਾਜਸੱਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਖਾਤਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯੋਗ ਰਾਹ ਸੀ ਜਾਂ ਹੈ? ਇਹ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੋਗ ਰਾਹ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖ ਹੱਲ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸੰਘੀ ਤੇ ਅਕੇਂਦਰਿਤ ਢਾਂਚੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਉਨਤੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਪੌਸ਼ ਜਾਂ ਸੱਤਾ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਉਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਤਰਕ ਅੱਗੇ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਕੇਵਲ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾਂ ਵੱਲ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਗੋਂ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਆਵੇਗੀ। ਇਹੋ ਸੱਚੇ ਸਵਰਾਜ ਜਾਂ ‘ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ’ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਸਲੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਕਨਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਇਸ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅੱਜ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਡਿਕੋਡੇਲੇ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਸਨ। ਆਮ ਚੰਝ ਚਰਚਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸਿੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦੋ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਬਿਉਰੀ, ਅਥਵਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੈਰਤੋਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਤਰਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਤਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਮਰਾਜੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਕੁਝ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਸੱਚ ਦੇ ਅਸੂਲ ਉੱਤੇ ਸੱਤਾ ਦਾ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉੱਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਗਲਬਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਉਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦੇ ਤਾਬਿਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਦੀ ਭਾਰੂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਆਪਸੀ ਸ਼ੱਕ-ਸੁੱਝੇ ਤੇ ਨਫਰਤ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਮਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਰੱਬੀ ਰਜਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਲੋਕ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਵੰਡ ਦੇ ਉਸ ਮਨਹੂਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਸਰਾਪ ਦਾ ਬੁਰਾ ਸਾਇਆ ਸਦਾ

ਵਾਸਤੇ ਪਿਆ ਰਹੇਗਾ।

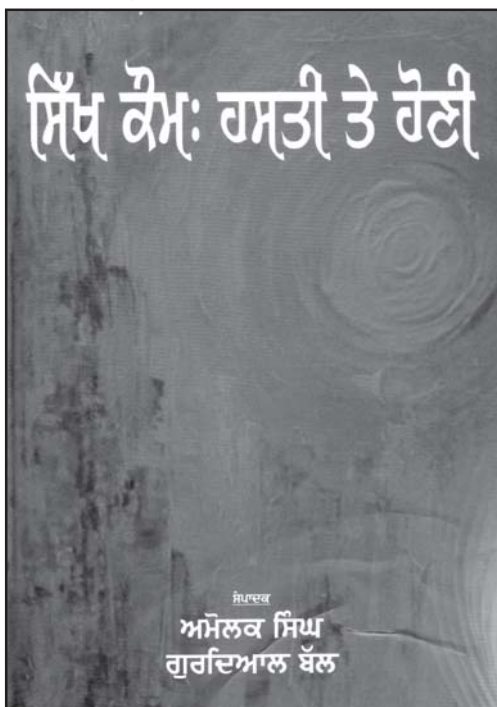
ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਅਟੱਲ ਹੋ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਠੀਕ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਈ, ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਯੋਗ ਨੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਾਇਮੀ, ਅਥਵਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਯਥਾ-ਸ਼ਕਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤੇ ‘ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ’ ਦੇ ਮੁਤਾਲਬੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ; ਭਾਵ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਵੰਡਿਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ‘ਹੋਮਲੈਂਡ’ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ‘ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਰ’ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਦਾ ਵੀ ਮੁਤਾਲਬਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਲੀਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਰ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਭ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਨਤਕ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਯਤਨ ਅਕਾਰਥ ਨਾ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰ-ਸਵੇਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦੇ ਸਾਧੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਪਰ ਬੀਤੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਉਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਠੇਗਾ ਹੀ ਕਿ ਆਖਰ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਘੜੀ ਜਾਂ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵੰਡ ਲਾਜ਼ਮੀ ਯਥਾਰਥ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ? ਪ੍ਰੋ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਨਿਗੂਣੇ ਮਤਭੇਦਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਸ਼ਾਦ ਵਾਲੇ ਮੱਧ-ਯੁੱਗੀ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤਣਾਉ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਆਮਦ ਦਾ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਤਾਜ਼ਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਭਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਉਘਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ 30 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ਉੱਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ “ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਥ ਕੇ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਰ ਉਹ ਗੱਲ ਜੋ ਖਾਤਕੂ ਪੈਰਤੋਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭੁਗਤਦੀ, ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦੀ ਲੱਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਰੋਕਾਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਤਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਸਿੱਖ ਰੀਝ ਦਾ ਬਿੰਬ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਬਿਰਦ ਪਾਲਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ ਤਾਰੀ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਿਮਰਤੀ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਆਸਤ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਖਾਤਕੂਪਣ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਵੀ ਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੋਹਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਕਾ ‘ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ’ ਅਤੇ 1984 ਦੇ ਦੰਗੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਗਲ ਪੈ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਕੁਝ ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕਰਵਾਇਆ, ਉਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਤਾਰਨੀ ਪਈ। ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ ਜਾਰੀ)



ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਬੱਸ, ਇਕ ਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਸ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਰੇ ਜਾਂ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੀ, ਕਿਸੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਉਲਾਰ ਸੋਚ ਦਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੇ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਥਕ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਨੇ ਕਦੋਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਗੁਰਮਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨਿਗੂਣੀ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਮਨਮਤੀਏ ਟੋਲੇ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹਥਿਆ ਵੀ ਲਿਆ ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਅਗੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੁਥਾਜ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਲੋਧੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਸਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੱਧ ਉਤੇ ਉਭਰੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੋਧ ਦੇਣ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ 'ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ' ਹੋਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਕੋਈ ਨਿਬੇੜਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਉਤੇ ਪੁੱਜੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਭਾਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਬਦਕਿਸਮ ਅਤੇ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਸੋਚ ਦਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਸੋਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਫੌਜੀ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਜਿਹੀ ਭੱਲ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਆਗਾਮੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਜਨਤਕ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲੇਗਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ।

ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਾਲੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਭੇਤ ਕੀ ਸੀ? 1978 ਦੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਿਉਂ ਲਈ ਸੀ ਜਾਂ 1980 ਦੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ? ਸ੍ਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ

ਬੈਠ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹਮ-ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਭਤਕਾਊ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ? ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੱਕ ਵੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ? ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿੱਥੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਦੀ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚਾ ਡਿਕਟੇਟਰ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਏ? ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀ

ਕਲੀਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਖੋਜ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਕਿਉਂ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਸਦਾ ਵੈਰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ?

ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ? ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵਿਖੇ ਹਥਿਆਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ

ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਾਲੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਭੇਤ ਕੀ ਸੀ? 1978 ਦੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੱਦ ਕਿਉਂ ਲਈ ਸੀ ਜਾਂ 1980 ਦੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ? ਸ੍ਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹਮ-ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਭਤਕਾਊ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ? ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੱਕ ਵੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ? ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿੱਥੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਦੀ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚਾ ਡਿਕਟੇਟਰ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਏ?

ਸਿਆਸਤ ਉਪਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਤਕੜੇ ਹੌਸਲੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਉਹ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਉਗਾਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਵਧਾਈ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ।

ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਰ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਸੰਕੋਚ ਨਾਲ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹਿਸ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਉਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾਤਕੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੱਧ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ? ਜਾਂ ਖਾਤਕੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਦੋਂ-ਕਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣੀ ਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋਈ? ਜਾਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਉਹ ਕਤਾਰ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆ ਸਕੀ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੀ?

ਇਕ ਹੋਰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤਕਰੀਬਨ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ

ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤੇ ਜਾਂ ਫੌਜ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ; ਇਹ ਨੌਬਤ ਇਸ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਤਕੜੀ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ? ਕੀ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਿੰਸਕ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਨਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਸਨ? ਸੰਤ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਢਾਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ ਜਾਂ ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ? ਕੀ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀ ਤੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ 'ਜਿਗਰੀ ਧਾਰ' ਪੱਤਰਕਾਰ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਦੂਦ ਵਿਚ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਅਟਵਾਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਅੰਦਰ ਛੁਪਾ ਲੈਣ ਦੀ 'ਯੁੱਧ ਨੀਤੀ' ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ' ਤੇ 'ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਕੇ ਬੋਲਬਾਲੇ' ਦੇ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਖਾਸ ਰਾਜਸੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਸਰੂਪ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲਤਾਊ' ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਉਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੋਚਵਾਨ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁਗਲਾਂ ਨਾਲ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅਸਾਵੀਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰਿਆ।

ਅਖੀਰ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਭੇਜੇ ਕਾਤਲਾਂ ਹੱਥੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘੋਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਤਖ਼ਤ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਸਦੀਵੀ ਜਾਂ ਅਟੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਾਂਨਸ਼ੀਨ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਤਖ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਹਾਇਤਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਚਲਾਈ ਰੱਖੀ ਸੀ। 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ' ਦਾ ਟੀਚਾ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਗਰਲੇ ਸਮੇਂ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਿਥਿਆ

ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਵੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁਥਾਜ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤਕਰੀਬਨ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਰੋਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਕਿਵੇਂ ਖਤਮ ਹੋਈ? ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ। ਜੇ ਮਗਰੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹਾਰੀ ਅਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੁਬਾਰਾ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਤਦ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਸੀ।

ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਲੁਕਵੇਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਜਿਨਾਹ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਵਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਜਾਂ ਅੱਜ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਪਾਕਿ ਹੈ? ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ ਦਾ ਪਾੜਾ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਘੱਟ ਹੈ ਜਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਹਨ? ਅਜੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤੰਗਨਜ਼ਰ ਫਿਰਕੂ ਜਨੂੰਨੀ ਆਦਮੀ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੌਸ਼ ਹੇਠ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕੁਫਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਤਹਿਤ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਬੇਕਸੂਰ ਦਲਿਤ ਈਸਾਈ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਮਿਲਣ ਕਿਉਂ ਗਏ ਸਨ। ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਖੁਦ ਗਵਰਨਰ ਤਾਸੀਰ ਦਾ ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕ ਸੀ। ਉਪਰੋਂ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਵਿਅੰਗ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਾਤਲ ਦੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਲਈ ਤਾਂ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ 500 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਵਕੀਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਤਾਵਲੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਲਾਕੀ ਪਤਨ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਸੀ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਇਕ ਵਕੀਲ ਵੀ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਅਤਿ ਦੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਅਤੇ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਕੰਮ ਆਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਤਾਂ ਕਦੇਤ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਵੱਡਾ ਅਫਸੋਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸ ਮੂਲ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੱਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਫੌਜਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਦੇਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਬਹਾਨੇ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੇ?

ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ

ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਇੰਨੇ ਸਰਲ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੱਝੀ ਰਮਜ਼ ਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਬੇਸਮਝ, ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਹੈ ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਧੀ-ਸਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਤੁਕ ਉਚਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, 'ਅੰਧੀ ਰਯਤ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ ਭਾਹਿ ਭਰੇ ਮੂਰਦਾਰੁ'।

ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸ਼ੈਤਾਨ, ਚਲਾਕ, ਮੱਕਾਰ ਅਤੇ ਖੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੀ ਰਮਜ਼ੀ, ਕੌਤਕੀ, ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬੇਤਾਲਾ ਸੀ।' ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਬਾਬਾ ਹੀ ਜਾਣੇ'। ਜ਼ਮਾਨਾ ਵੀ ਸ਼ੈਤਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਬੇਸਮਝ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੈਤਾਨ ਤੇ ਚੰਡਾਲ ਲੋਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਖੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, 'ਕੋਈ ਆਖੇ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੇ ਬੇਤਾਲਾ॥ ਕੋਈ ਆਖੇ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕ ਵੇਚਾਰਾ॥' ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ,

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 25 'ਤੇ)

ਸਪਸ਼ਟਵਾਦੀ ਅਤੇ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ ਦਾ ਲੇਖ 'ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸਮਝ ਜ਼ਮਾਨਾ ਕੀ ਜਾਣੇ...' ਪੜ੍ਹਿਆ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ

ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ
ਫੋਨ: 661-834-9770

ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜੋਕੇ ਅਖੌਤੀ ਸੰਤਾਂ-ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਬੇਬਥੇ, ਬੇਤੁਕੇ, ਅਭੱਥਰੀ ਅਤੇ ਹਾਸੇਹੀਣੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਲੇਖ ਗਿਆਨਵਰਧਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਵੀ ਹੈ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆਮ ਹੀ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੰਤਾਂ-ਸਾਧਾਂ, ਪੰਡਤਾਂ-ਪੁਰੋਹਿਤਾਂ, ਮੁੱਲਾਂ-ਮੁਲਾਣਿਆਂ, ਜੋਗੀਆਂ, ਨਾਥਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਧਾਂ ਦੇ ਅਗਿਆਨ, ਪਾਖੰਡ, ਕਰਤੂਤਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪਾਜ ਉਘੇਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਪ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਪੁੱਤਰ ਬਣਨ ਨਾਲੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਪੁੱਤਰ ਬਣਨ ਨੂੰ

ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ; ਜਨੇਊ 'ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ-ਜਵਾਬਾਂ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਰੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ-ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਛਕਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰਨ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਭੋਜਨ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣ ਲਈ ਫਿਟ-ਲਾਹੁਣਤ ਵੀ ਪਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਰਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਨ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀਹ ਰੁਪਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਪੈਸੇ ਬਚ ਗਏ, ਉਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ। ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਘਟ-ਘਟ ਦੀਆਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧੂ-ਸੰਤ ਠੱਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਅਚਾਰੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚਲਾਕੀ ਜਾਂ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੀ ਹਿੰਮਤ ਸੀ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਵੀ ਘਰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਵੱਲ ਤੋਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖਰੇ ਜਾਂ ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਚਦੇ ਪੈਸੇ ਬਾਬਾ

ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸੀ। ਉਂਜ, ਇਹ ਸਾਖੀ ਅੱਜ ਦੇ ਪਾਖੰਡੀ ਸੰਤਾਂ-ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਫਿਟ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਇਹ ਭੇਖੀ ਸਾਧੂ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬਣਾ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਜੇ ਇੰਨੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 20 ਰੁਪਏ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਨਸੀਹਤ ਲੈਂਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਸੰਤਾਂ-ਬਾਬਿਆਂ ਅੱਗੇ ਬੇਝਿਜ਼ਕ ਹੋ ਕੇ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਪਾਰਕ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਤੇ ਤਰਕਹੀਣ ਸ਼ਰਧਾਵੱਸ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹਾਤੇ ਧੋਤੇ, ਸਾਫ ਸੂਬਰੇ, ਕੀਮਤੀ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ, ਗਲ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਸਜਾ ਕੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਨਿਕੰਮੇ ਵਿਹਲਤ ਸੰਤਾਂ-ਬਾਬਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਡਤਾਂ-ਪੁਰੋਹਿਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ ਠੀਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਮੌਸਮਾਂ, ਹਾਲਾਤ, ਥਾਂਵਾਂ, ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਿਖੜੇ ਪੈਛਿਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ

ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ-ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਅਤੇ ਭੁੱਖਾਂ-ਪਿਆਸਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਵਾਹੀ ਜੋਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਹੈ ਅਸਲੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਅਸਲੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਫਕੀਰੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਨਉ ਨਿਧ ਨਾਮ ਗਰੀਬੀ ਪਾਈ।' ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉੱਚੀ ਜਾਤ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨੀਚਾਂ ਨਾਲ ਨੀਚ ਬਣਨਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਿਆ। ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਅਖੌਤੀ ਉੱਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ 'ਫਕਤ ਜਾਤੀ ਫਕਤ ਨਾਉ' ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ,

ਨੀਚਾ ਅੰਦਰ ਨੀਚ ਜਾਤਿ

ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ॥

ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ

ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ॥

ਜਿਥੈ ਨੀਚੁ ਸਮਾਲੀਅਨਿ

ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ॥

ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਉਹ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਬਣਿਆ ਫਿਰੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਸਮਝੇ। ਗੀਤਕਾਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਫਰੀ ਦੀ 'ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸਮਝ ਜ਼ਮਾਨਾ ਕੀ ਜਾਣੇ' ਦੀ ਸਤਰ ਬਾਰੇ ਇਕ

ਸੰਗੀਆਂ-ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਸਰਾਭਾ

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪਰਤ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਆਂ-ਸਾਥੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਇਥੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਯੁਗਾਂਤਰ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ 'ਗ਼ਦਰ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਛਾਪਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਲੀਪਰਾਂ ਦਾ ਤਲਾ ਇਸ ਕਦਰ ਘਸ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੋਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਲਾਲਾ ਜੀ ਸਨ ਕਿ ਸਲੀਪਰਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦਾ



■ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਖ਼ਰਚ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤ ਨਾਲੋਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਲਈ ਅਰੰਭ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਖ਼ਰਚ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਰਾਭੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਚੈਂਚਈਆ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨਵੇਂ ਸਲੀਪਰ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਸੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸਲੀਪਰ ਲੈ ਆਏ। ਹੁਣ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਲੀਪਰ ਪੈਰੀਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਆਖਿਆ ਜਾਂ ਮਨਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਲਾਲਾ ਜੀ ਸੌਂ ਗਏ ਤਾਂ ਚੈਂਚਈਆ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਘਸੇ ਸਲੀਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਕੋਲ ਨਵੇਂ ਸਲੀਪਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਸਰਾਭੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚੈਂਚਈਆ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਲੀਪਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਟੁੱਟੇ ਸਲੀਪਰ ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰੇ ਪੈ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਲੀਪਰ ਪੈਰੀਂ ਪਾਉਣੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ। ਉਹਨੇ ਉਹ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਲੀਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੂੜੇਦਾਨ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਕਦਰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਨਣਾ ਉਹਦੀ ਹੱਸਾਸੀਅਤ ਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਵਾਲੀ ਡੂੰਘੀ ਸਮਝ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਮਿਲਾਪਤੋਂ ਤੇ ਦਲੇਰ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਥੀ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਦੁਖੀ ਇੰਜ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲੇਖਕ ਨਾਲ (ਸਰਾਭੇ ਦਾ) ਡਾਢਾ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਸੀ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਬੈਠਣਾ, ਸੌਣਾ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਂਦਾ ਸੀ। ਐਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਆ, ਨਿਧੜਕ ਤੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਦਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਪੁਸ਼ਾਏ ਕੱਢ ਕੇ ਛਕਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਣਾ,

“ਵੇ ਪੁੱਤ ਕਰਤਾਰ! ਤੂੰ ਬੜਾ ਛਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਜੋ ਚਿਤ ਆਵੇ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਰੁੱਖੀ ਮਿੱਸੀ ਬੇਹੀ ਸਜਰੀ ਰੋਟੀ ਦਾਲ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ।”

ਰੰਗ ਜਰਾ ਸਾਂਵਲਾ, ਕੱਦ ਸੁਹਣਾ ਲੰਬਾ ਜਿਹਾ, ਸਰੀਰ ਪਤਲਾ, ਚਿਹਰਾ ਸਦਾ ਹਸੁੰ ਹਸੁੰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੇਖੋਫ਼ੀ ਉਸ ਦਾ ਖਾਸਾ ਹੀ ਸੀ।

ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲੈਣ ਲਈ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਧਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਸੀ। ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀਵਸ ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕੇ ਮਾਰਨੇ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਰੱਬੋਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਡਾਕੇ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਥੇ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਘਰ ਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਕੁੜੀ ‘ਤੇ ਅੱਖ ਮੈਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਦਾ ਅਭੱਦਰ ਵਿਹਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰਾਭਾ ਅੱਗ ਬਗ਼ੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਮਿਸਾਲੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਚੌਮੁਖੀਆ ਚਿਰਾਗ਼ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ-4

‘ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਚੌਮੁਖੀਆ ਚਿਰਾਗ਼: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ’ ਨਾਂ ਦੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਸਰਾਭੇ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਆਂ-ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਗੱਲਾਂ ਛੋਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਲੋੜ-ਬੁੜ੍ਹ ਵੱਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਉਣਾ ਸਿੱਖਣਾ, ਗ਼ਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪਰਚਾ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਇੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਰਾਭੇ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਸੋਚਦਾ ਸੀ! ਅਗਲਾ ਵਰ੍ਹੇ 2013 ਵਿਚ ਗ਼ਦਰ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਨਿੱਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਆਏ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੁਫਨੇ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਲਈ ਮਸਲਾ ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਦੋ ਕਦਮ ਅਗਾਂਹ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ। ਗ਼ਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਹਿਤ ਇਸ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਇਕਾਂ ਬਾਰੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖਤਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੈ। ਅਗਾਂਹ ਵੀ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਉਹ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਗੁੰਡੇ-ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਡਾਕੂਆਂ ਵਿਚ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਦੀ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਬੁਲੰਦੀ ਦਾ ਜੋ ਬਿੰਬ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਬਣਦਾ ਹੈ:

“ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਹ ਡਕੈਤੀ ਵਾਸਤੇ ਰੱਬੋਂ ਨਾਮਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਏ ਸੀ। ਕਰਤਾਰ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਡਕੈਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਕੁੜੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਕ ਪਾਪੀ ਦਾ ਮਨ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। ਉਸ ਕਾਮੀ ਨਰ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਰੰਗ-ਵੰਗ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁੜੀ ਘਬਰਾ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚੀਕ ਮਾਰੀ। ਫੌਰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਕਰਤਾਰ ਰਿਵਾਲਵਰ ਤਾਣ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗਰਜ ਕੇ ਬੋਲੇ, ‘ਪਾਮਰ! ਤੇਰਾ ਗੁਨਾਹ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈਂ, ਪਰ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਤੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਫੌਰਨ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕਹਿ ਕਿ ਹੋ ਭੈਣ! ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇ ਅਤੇ ਉਧਰ ਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਫੜ ਕੇ ਕਹਿ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਇਸ ਨੀਚਤਾ ਵਾਸਤੇ ਮਾਫ਼ੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਛੱਡਾਂਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ।’ ਉਸ ਨੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਗੱਲ ਕੁਝ ਬਹੁਤੀ ਤਾਂ ਵਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ। ਮਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ‘ਬੇਟਾ! ਅਜਿਹੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹੋ?’ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਜੀਅ ਭਰ ਆਇਆ। ਕਿਹਾ, ‘ਮਾਂ! ਰੁਪਏ ਦੇ ਲੋੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਰ ਕੇ ਹੀ ਡਾਕੇ ਮਾਰਨ ਚੱਲੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹਥਿਆਰ ਆਦਿ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਪੈਸੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿੱਥੋਂ ਲਈਏ? ਮਾਂ! ਉਸੇ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਅੱਜ ਇਹ ਨੀਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਏ ਹਾਂ।’

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਦਰਦਨਾਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, ‘ਇਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਰੁਪਏ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਦਿੰਦੇ ਜਾਉ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ।’ ਸਾਰਾ ਧਨ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ‘ਜਿੰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਲੈ ਲਉ!’ ਕੁਝ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ‘ਜਾਉ ਬੇਟਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲੇ!’

ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ‘ਇਕ ਮਿਆਨ ਦੇ ਤਲਵਾਰਾਂ’ ਵਿਚ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗ਼ਾਲਪਨਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਦਾ ਵਧੀਆ

ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਸਾਥੀ ਦੀ ਭੈਣ ਤੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਲੜਕੀ ਬੀਰੀ ਨਾਲ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਗ਼ਲਪ-ਬਿੰਬ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਤਰ ਕਾਲਪਨਿਕ ਹਨ। ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ-ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਦੇਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜੁਗਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਵਲੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਰਾਭਾ-ਬੀਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਾਜ਼ਬੀਅਤ ਬਣਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਕੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਹਰ ਪਲ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਜੁੱਟੇ ਰਹਿਣ

ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ,

“ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰੂਹ ਸੀ। ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ‘ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ’ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਸੀ। ਉਹ ਬੜਾ ਨਿਧੜਕ ਤੇ ਦਲੇਰ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਹੀ ਮਰਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਰਗਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਂ, ਉਸ ਨਾਲ ਕਈ ਕੁੜੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੱਥ



ਨਾਵਲਕਾਰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ (ਸੱਜੇ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ‘ਇਕ ਮਿਆਨ ਦੇ ਤਲਵਾਰਾਂ’ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਗ਼ਾਲਪਨਿਕ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚਿਆ।

ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਣਦੀ ਵੀ ਹੈ? ਉਹ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਗੂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸਮਰਪਤ ਸਨ। ਪੰਜਾਹ-ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਰੋਜ਼ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਜੁਟਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ-ਸ਼ਹਿਰ ਗ਼ਦਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਰਾਭਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਵਿਹਲ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਸੀ! ਦੂਜਾ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਥੀ ਨੇ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਕਿੱਤੋ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਸੰਕੇਤ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫ਼ਿਤਰਤ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਤੇ ਮਾਨਣਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਔਰਤ-ਮਰਦ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਬੀਰੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਯਥਾਰਥ

ਵਟਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਮੱਦਦ ਲੈਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਾਂਗ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਵ ਹੈ। ਨਾਵਲਕਾਰ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਆਦਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਲਿੰਗਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਜਿਹੇ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਛੇੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।...ਜੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਾਭੇ ਦੀ ਪਾਤਰ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਾਭੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵੀ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇੰਨਾ ਛੱਬਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਪਾਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਖ਼ਾਤਰ ਉਨੀ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ

ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸੇ ਨੂੰ ਹੱਸਦੇ-ਹੱਸਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਪਿਆਰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੀ। ਉਸੇ ਖ਼ਾਤਰ ਉਸ ਨੇ ਜਾਨ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।”

ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਮਿੰਡਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੋਹਣੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਸਰਾਭੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਾਭੇ ਨੇ ਕੁਝ ਇਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ,

“ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਹੁਸਨ ਮਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ‘ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਰਾਹ ਪਰ ਤੁਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਮੌਤ ਲਾੜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ।’ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇੰਨਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਪਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਭੀ ਜੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ।”

ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਵਾਲੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮਘਾਈ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਚੰਗਿਆਤੀ ਕਦੀ ਬੁੜੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਤਿੱਖੇ ਜਲੌਲ ਨਾਲ ਜਗਦੀ ਰਹੀ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਕਾਲ-ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਕੰਧ ‘ਤੇ ਅਟੱਲ ਹਕੀਕਤ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ‘ਸ਼ਹੀਦੇਂ ਕਾ ਖੂਨ ਕਥੀ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।’ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਵਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਟਪਕਦਾ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਗਤੀ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਖ਼ੁਦ ਸਰਾਭੇ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰੇਰਤ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਸਰਾਭੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ‘ਸੇਵਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਢੇਰ ਸੁਖੱਲੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੱਖ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਝੱਲੀਆਂ ਨੇ।’ ਸਰਾਭੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਚਾਅ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲਈ ਸਰਾਭਾ ਉਹਦਾ ਗੁਰੂ, ਭਰਾ ਤੇ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਦਿਆਵਤੀ ਦਾ ਕਥਨ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਇ ਵਾਚਣਯੋਗ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਮਿੰਡਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਕਬੂਲਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨਿਕਲੀ ਜੋ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਫੋਟੋ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਖਾਂਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ,

“ਬੇਬੇ ਜੀ, ਇਹ ਜੇ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਸਾਥੀ ਤੇ ਭਰਾ।” ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ 1914-15 ਦੀ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਤੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਐਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰਦਿਆਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਗਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ,

ਸੇਵਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਢੇਰ ਸੁਖੱਲੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੱਖ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਝੱਲੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਬੇਬੇ ਜੀ ਇਹ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦਾ ਹੈ।”

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਯੁੱਧ-ਸਾਥੀ ਪੰਡਿਤ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਹੀ ਸੀ,

“ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤਾ ਅਸਰ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਫਾਂਸੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ)

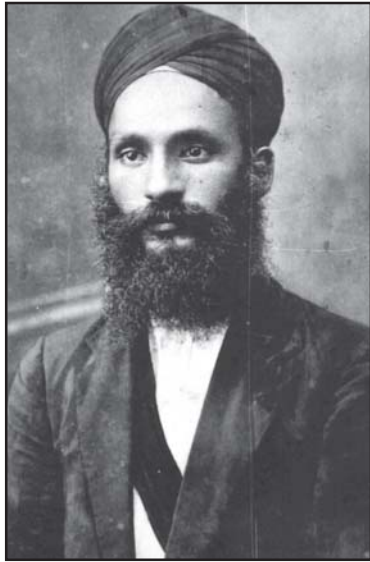
ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਹੀਰੋ ਸਮਝਦੇ ਸਾਂ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਤਸਵੀਰ ਰੱਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਰਾਈਟ ਆਫ਼ ਇਡੀਓਪੈਡਿਸ' ਨੂੰ ਡੀਫੈਂਡ ਕੀਤਾ, ਉਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਨੌਜਵਾਨ ਤੂੰ ਸੋਚ ਲੈ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਤੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।' ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸੋਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੈ।...ਇਸ ਲਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ। 1914 ਵਿਚ ਸੈਕੰਡੇ ਗ਼ਦਰੀ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਵੀ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਸੀਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਸਾਂ।"

ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਹਦੀ ਬਹੁਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਸਨ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਜਵਾਂ-ਮਰਦ ਕਦੀ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੀ ਹਾਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਾਭੇ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਜਨਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗਾ ਤੇ ਹੁਣ ਵਾਂਗ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਜਦ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਲਕ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਹਿੱਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਖਲੋਤਾ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਤੁਮ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਿੰਦ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਧਰਮ ਔਰ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਧਰਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਔਰ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਮਿਟਾਉਣ ਹਿਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਾਧਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ, ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਮੁਖ ਕੰਮ ਔਰ ਧਰਮ ਹੈ।"

ਇਹ ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਪਤਾ ਕੀ ਨਿਕਲੇਗਾ? ਉਤਰ ਮਿਲਿਆ, "ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ-ਮੌਤ; ਪਰ ਮੈਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕਦਾਚਿਤ ਭੈਅ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਇਹ ਆਯੂ ਤਾਂ ਕੀ, ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਉਮਰਾਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰਨੇ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣ ਤਾਂ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗਾ।"

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਸਮੇਂ ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਬਿੰਬ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, "13

ਸਤੰਬਰ 1915 ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ-ਧੰਨਵਾਦ।



ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਦੁਖੀ

ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਨਿਲਾਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਤਦ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਮੈਂ ਮੁੜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ।' ਓਤਕ 14 ਨਵੰਬਰ 1915 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਆਪ ਹੋਰ ਛੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਖਾਤਿਰ ਫਾਂਸੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਕੇ

ਹੋ ਕੇ ਅਖੀਰ ਵੇਲੇ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਕਹੇ, 'ਦਰੋਗਾ ਮਤ ਸਮਝ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਖੂਨ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਕਤਰੇ ਹੈਂ, ਉਤਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਔਰ ਪੈਦਾ ਹੋਗੇ। ਔਰ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕੇ ਲੀਏ ਕਾਮ ਕਰੇਗੇ।"

ਇੰਜ ਹੀ ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਯੁਧ-ਸਾਥੀ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਵੇਈ ਪ੍ਰਈ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਯੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਫਾਂਸੀ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਹੋਏ ਗ਼ਦਰੀ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦਾ ਰਤਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਾਂਸੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੋਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਸੌਤ ਸ਼ੇਰ ਵਜ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਫਾਂਸੀ ਮਗਰੋਂ ਦੂਜਾ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਘੋਲ ਲੜਾਂਗਾ..."

ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਰਾਭੇ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਾਭਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖ਼ਰੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਤੇ ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਰੰਗ ਲਿਆਉਣਗੀਆਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਅਸੀਂ 24 ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਕ ਨੰਬਰ 121 ਵਿਚ 24 ਕੋਠੀਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਟਹਿਲਣ ਲਈ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਟਹਿਲਦਿਆਂ-ਟਹਿਲਦਿਆਂ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। ਅੰਦਰ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਉਤੇ ਕੋਲੇ ਨਾਲ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ

ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸੀ।"

ਬਲਵੰਤ ਉਰਫ਼ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ 'ਚਾਂਦ' ਦੇ ਫਾਂਸੀ ਅੰਕ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਇਕ ਸੱਜਣ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਾਬਾ



ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ

ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਈ? ਐਵੇਂ ਅਜਾਈਂ ਮੌਤ ਹੀ ਮਰਨ ਲੱਗਾ' ਏ, ਤੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੈ?' ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਵੇਸਲਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੰਡ ਕੀ

ਸਰਾਭੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਹਦੀ ਬਹੁਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਸਨ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਜਵਾਂ-ਮਰਦ ਕਦੀ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੀ ਹਾਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਾਭੇ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਜਨਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗਾ ਤੇ ਹੁਣ ਵਾਂਗ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਾਂਗਾ।...ਸਰਾਭਾ ਓਨਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਮਰੇਗਾ ਅਤੇ ਓਨਾ ਚਿਰ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਰਨ ਦਿਆਂਗੇ। ਸਰਾਭਾ ਸਾਡੇ ਸੀਨਿਆਂ ਵਿਚ, ਸਾਡੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਅਮਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕਲਣ ਖਾਨ ਵਾਰਡਰ (ਜੇਲ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ) ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਸਮੇਂ ਫਾਂਸੀ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਡਿਊਟੀ ਉਤੇ ਸੀ? ਦੱਸੋ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਸਮਾਂ ਕੈਸਾ ਰਿਹਾ।' ਤਦ ਕਲਣ ਖਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹੇ

ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਕਾ ਖੂਨ ਕੜੀ ਖ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ।' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਆਖਿਆ, 'ਕਰਤਾਰ! ਇਥੇ ਤਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਤੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਕਾ ਖੂਨ ਕੜੀ ਖ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ।' ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਹਾਂ ਜੀ, ਠੀਕ ਹੀ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।' ਅੱਜ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਸੂਝਵਾਨ, ਨਿਡਰ

ਹਾਲ ਹੈ?

ਬਾਬਾ-ਉਹ ਤਾਂ ਪਲੇਗ ਨਾਲ ਕਦੇ ਦਾ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ-ਹੱਛਾ, ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕੁਛ ਦੱਸੋ।

ਬਾਬਾ-ਉਹ ਵੀ ਐਤਕਾਂ ਤਾਉਨ ਨਾਲ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਣਾ-ਠਣਾ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਵਾਂਗ ਤਾਉਨ ਜਾਂ ਪਲੇਗ ਹੀ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹੜੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਲਈ ਕੁਛ ਕਰ ਕੇ ਫਾਹੇ ਟੰਗਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਪ ਦਾ, ਸਾਡੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਜੱਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਦਿਲ ਸੀ ਤੇ ਕੁਛ ਕਰ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਓਦਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਾਈਂ ਮੌਤ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫ਼ਖਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਗੁਣਾ ਤੁਹਾਡੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਫ਼ਖਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਿਰੁਤਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅਬੂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ।"

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਰਾਭੇ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਫਤਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਦੇ ਕਥਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚਣਾ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।"

ਸਰਾਭਾ ਓਨਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਮਰੇਗਾ ਅਤੇ ਓਨਾ ਚਿਰ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਰਨ ਦਿਆਂਗੇ। ਸਰਾਭਾ ਸਾਡੇ ਸੀਨਿਆਂ ਵਿਚ, ਸਾਡੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਅਮਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਤਿਹਾਸ ਤਾਂ ਰੀਲੇਅ ਰੇਸ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜੋਤ ਤੋਂ ਜੋਤ ਜਗਣ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੋਤ ਤੋਂ ਜੋਤ ਬਾਲ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੰਡਦੀ, ਸ਼ਕਲ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਘੋਲਦੀ ਜਿਉਂਦੀ ਤੇ ਤੁਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਢੰਗ ਵਿਚ ਫਰਕ ਆਇਆ, ਪਰ ਇਹ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੂਲ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਤੇ ਉਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਏਡੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਸੁੰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਸਰਾਭੇ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇ ਸਮਾਜ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜੀਵੰਤ ਨਾਤਾ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲਹਿਰ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਜਾਗਦਾ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖੀਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਵਾਦ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਰਹੀਏ।

#

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ

ਪਿਆਰੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ, ਐਤਕੀ 'ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ' ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਸੱਜਣ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਨਾ ਪਰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਲੋਕ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵੇਖਿਆ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਈ 'ਬੋਲੇ! ਬੋਲੇ!' ਕਰਵਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ 'ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ' ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਦਾ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ 'ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਚੌਮੁਖੀਆ ਚਿਰਾਗ-ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ' 'ਤੇ ਵੀ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਜਮਾਇਆ ਹੈਡਿੰਗ 'ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੱਤਰਕਾਰ' ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਕੀ ਇਹ ਸਚਮੁੱਚ ਮੈਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 1909 ਦੇ ਏਤ-ਗੇਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਨੇਡਾ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਪਰਦੇਸੀ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਵੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਝਿੰਗੜ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ

ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਸਰਾਭਾ 'ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰ' ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਹਿਵਨ ਗ਼ਲਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ? ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੈਡਿੰਗ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੋਣੈ। ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਠੀਕ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੁੜ ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ। ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਥੇ ਠੀਕ ਹੋਵਾਂ। ਨਹੀਂ; ਮੈਂ ਉਥੇ ਵੀ 'ਅਮਰੀਕੀ' ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣੋਂ ਉਕ ਗਿਆ ਸਾਂ।

ਇਸ ਵਾਰ (8 ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਅੰਕ) 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਇਕ ਪਾਠਕ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗ਼ਲਤੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕ ਇੰਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਪਰ ਇਸ ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਰਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਗੋਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਿਆਣਾ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਦੱਸੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸਰਾਭੇ ਨੂੰ 'ਪਹਿਲਾ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰ' ਆਖਣਾ ਵੀ ਦਰੁਸਤ ਹੀ ਹੈ ਨਾ! ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਖੋਜ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਸਰਾਭੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲਿਖਤ ਲਿਖੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ; ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਉਕਾਈ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ 'ਕਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੱਬਰ' ਬਾਰੇ। ਇਹ ਲਿਖਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੇਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹੀ। ਤੁਸੀਂ ਇੰਨੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਹੁਨਰਮੰਦੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਚੈਪਟਰ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਿੰਦਰ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਕੋਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਰਹੱਸ-ਉਦਘਾਟਨ ਨਿੱਕੀ ਹੁਨਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਕਲਾਸਿਕ ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਮਨ ਵੀ ਭਰ ਆਇਆ 'ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਖੇਲੂ' ਵੇਖ ਕੇ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਸਾਂ ਤੇ ਹਲਵਾਰਵੀ ਦਾ ਯਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਪਹਿਲਾ 'ਹੱਕ' ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਤੇ ਉਂਜ ਵੀ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਵਿਆਹਿਆ-ਵਰਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ-ਜਾਨਣ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਰੱਖਦਾ। ਹਾਂ, ਹਲਵਾਰਵੀ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਤੇ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਆ ਰਿਹੈ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਦੀ ਮਨਿੰਦਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਥੇ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ! ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ-ਕਿਤੇ ਹੀ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਲਾਅਨ ਦੀ ਇਕ ਨੁੱਕਰੇ ਬੈਠੇ ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ ਟੌਲੇ ਸਮੇਤ ਚਾਚੇ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਚਾਹ ਪੀ ਰਹੇ ਹੋਵੋਗੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਨੁੱਕਰੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕਿਧਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਚਾਹ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਕਈ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜੀ ਕਰਦੇ ਮੈਂ ਵੀ ਲਿਖਾਂ! ਖ਼ੈਰ-

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਹਲਵਾਰਵੀ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਕ ਆਰਟੀਕਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਜਾਂਗਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਝਲਕੀਆਂ ਵੀ ਦਰਜ ਹਨ। ਹਲਵਾਰਵੀ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਕਰੀਬੀ ਯਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ। ਆਖ਼ਰੀ ਗੱਲ, ਹੋਰ ਵੀ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ-ਸਮਝਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਖਣ ਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਸਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਨਰ ਵੀ। ਹਰੇਕ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਬੜਾ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਡਾ ਵੀ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਕੁਝ ਤਨ-ਮਨ 'ਤੇ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਬੌਧਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਸਹਿਤ ਸਾਬਕਿਕ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮੰਗਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਬੀਬੀ ਮਨਿੰਦਰ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ? ਤੁਸੀਂ ਉਹਦਾ ਏਨਾ ਜਾਨਦਾਰ ਕਿਰਦਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਚੀ ਤੇ ਜੀਅਦਾਰ ਪੰਜਾਬਣ ਦੀ ਰੂਹ ਬੋਲਦੀ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨੇਕ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ 'ਰੱਬ' ਏਨਾ ਦੁੱਖ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਏ। ਉਹ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਖੁਸ਼ ਰਹੋ।

**-ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਟੋਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ।**

ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ

(ਸਫਾ 23 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕੂੜ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰੁ ਖਾਇ॥
ਅਵਰੀ ਨੋ ਸਮਝਾਵਣਿ ਜਾਇ॥
ਮੁਠਾ ਆਪਿ ਮੁਹਾਏ ਸਾਥੈ॥
ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਆਗੂ ਜਾਪੈ॥
ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿੰਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਆਗੂ ਹੀ ਅੰਨਾ ਅਤੇ ਬੇਸਮਝ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਦਿਖਾ ਸਕੇਗਾ, 'ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਬੀਐ ਕਿਉਂ ਪਾਧਰ ਜਾਣੈ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਸਾਫ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮਝ ਆ ਰਹੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵੀ ਜੇ ਬੇਸਮਝ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਕਹਿ ਕੇ ਪੱਲਾ ਝਾਤ ਲਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੰਨੇ ਬੇਬਾਕ, ਦਲੇਰ ਅਤੇ ਨਿੱਡਰ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਠੱਗ, ਚੋਰ, ਪਾਖੰਡੀ, ਪਾਪੀ, ਚੌਧਰੀ, ਵਲੀ-ਫਲੀ, ਜ਼ਾਲਮ, ਰਾਖਸ਼, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੰਗਲਾਂ, ਉਜਾੜਾਂ, ਬੀਆਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਡਰੇ। ਉਹ ਜ਼ਾਲਮ ਤੋਂ ਜ਼ਾਲਮ ਜੀਵ ਨਾਲ ਵੀ ਮੱਥਾ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਜੀਵ ਕੋਲੋਂ ਬੜਾ ਡਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਦੀ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਾਉਂਦੇ; ਤੇ ਉਹ ਜੀਵ ਹੈ ਮੁਰਖ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, 'ਮੂਰਖੇ ਨਾਲਿ ਨਾ ਲੁਝੀਐ॥'

ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕਲਮ ਤਲਵਾਰ ਬਣੀ

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਝਰੋਖੇ 'ਚੋਂ

ਡੇਵਿਡ ਵਾਕਰ ਇਕ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮ ਪਿਓਂਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨਾਰਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ 1796 ਜਾਂ 1797 ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ



ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੈਤੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ
ਫੋਨ: 630-800-9068

ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਕ ਸਕੀ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸੀਨਾ ਛਲਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸੋਚ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਰੁਧ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਕ ਥਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਛਾਣਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਛਾਣੇ ਨਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਹੱਥੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਛਾਣੇ ਮਰਵਾਏ ਗਏ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਮਰ ਨਾ ਗਈ। ਮਗਰੋਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਮਕਸਦ ਲੱਭ ਗਿਆ।

ਡੇਵਿਡ ਵਾਕਰ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕਿਸੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਇਕ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਥਿਆਰ ਸੀ—ਉਸ ਦਾ ਕਿਤਾਬਚਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਤਰਬੱਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਸਤੰਬਰ 1829 ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਗੋਰੇ ਮਾਲਕ ਸਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਕਦੇ ਸੋਚਦੇ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼

ਇਕੋ ਹੈ ਕਿ ਮਰ ਜਾਓ ਜਾਂ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਸਮਝ ਲਓ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲਓ ਕਿ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨਾ



ਡੇਵਿਡ ਵਾਕਰ

ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਤੇਹ ਲੱਗੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਹੈ। ਬੱਸ ਜਦੋਂ ਤੇਹ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।” ਅਪੀਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਸ਼ਬਦ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸ ਅਪੀਲ ਦਾ ਮਕਸਦ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਨਸਾਨੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਹਲੂਣ ਕੇ ਜਗਾਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਉਮੀਦ ਜਗਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਆਏਗਾ ਜਦੋਂ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਵੇਗੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਲਾਮ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੇ ਉਸ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗੋਰੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੋਰੇ ਮਾਲਕ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ। ਗੁਲਾਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਗੋਰੇ ਆਪਣੀ ਹਵਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹਰਾਮੀ ਔਲਾਦ ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਹੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਗੋਰੇ ਮਾਲਕ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੋਰੇ ਪਿਓਂਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀ ਕਿ ਘੱਟ ਕਾਲੇ ਤੇ ਘੱਟ ਗੋਰੇ ਦਿਸਦੇ ਨਿਆਣੇ ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨੇ, ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ

ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਸਾਮਾਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਝਦੇ। ਗੋਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਹਵਸ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵੇਚ ਛੱਡਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੰਜ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਗੋਰੇ ਮਾਲਕ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਚੋਖੀ ਕਮਾਈ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਗੋਰੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਢਾਈ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਡੇਵਿਡ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ‘ਅਮਰੀਕਾ’ ਤਾਂ ਗੋਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਬਹੁਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਤੇ ਹੁੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਸਿੰਜਿਆ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਲਹੂ ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਹੈ।’ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਇਹ ਗੋਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੀ ਉਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਕਢਣਗੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲਹੂ ਪਿਆਇਆ ਸੀ?’

ਡੇਵਿਡ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਬੋਸਟਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਿਆ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ। ਪਰ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਲੇ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜੂਝ ਵੱਢਣ ਲਈ 1820 ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ। ਬੋਸਟਨ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਕਾਲੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਇਕ ਅਖਬਾਰ (Freedom's Journal) ਜਿਹੜਾ ਕਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਾਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਭੇਜਣੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ। ਕੋਈ 7-8 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਬੋਸਟਨ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਬਣਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਪੀਲ 1829 ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਗੁਲਾਮ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਤਟ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕਪੜੇ, ਅੱਗੇ ਵੇਚਣ

ਲਈ ਖਰੀਦ ਲਿਆਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ਸਿਉਂ ਦਿੰਦਾ ਜਿਹੜੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਕੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗੁਲਾਮ ਕਿਤਾਬਚੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਗਏ।

ਡੇਵਿਡ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੇ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਤੇ ਗੋਰੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਅਸਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤੇ ਕਿਤਾਬਚਿਆਂ ‘ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਵਾਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਤਾਬਚਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਗੁਲਾਮਾਂ

ਧਰਮ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਸੀ।

ਇਹ ਅਪੀਲ ਛਪਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਪੀਆਂ ਸਵਾਨਾ ਤੇ ਜਾਰਜੀਆ ਵਰਗੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਜਿਥੇ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ ਹੱਥੋਂ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ‘ਚ ਬਾਕੀ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਡੇਵਿਡ ਵਾਕਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੋਧ ਕੇ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਅਖੀਰ ਡੇਵਿਡ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਉਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਪੀਲ



ਇਕ ਕਾਲੀ ਗੁਲਾਮ ਔਰਤ 'ਤੇ ਢਾਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤਸੱਦਦ

ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ, ਉਮੀਦ ਤੇ ਅਣਖ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਗੋਰੇ ਮਾਲਕ ਡੇਵਿਡ ਦੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਇਨਾਮ 3000 ਡਾਲਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਫੜ ਕੇ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਲਿਆਏਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰਖਿਆ ਲਈ ਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਜੇ ਲੈਣੀ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਤੋਂ ਬਿਤਕਾਉਂਦਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਉਹ ਇਕ ਸੱਚੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਨਸਾਨ ਵਾਂਗ ਲੋਕ ਹੱਕ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਫ਼ਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਲਈ ਇਹ

ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਮਗਰੋਂ 1830 ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਡੇਵਿਡ ਨੇ ਕਲਮ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜੂਝ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਤੇ ਡੈਮੋਕਰੈਟਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਤੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਟਿਨ ਲੂਥਰ ਕਿੰਗ ਦਾ ਕਥਨ ‘ਮੇਰਾ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ’ ਸਾਕਾਰ ਕਦੇ ਹੋਵੇਗਾ? ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਬਣ ਕੇ ਅਜ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮਿਲਵਾਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਰ ਫਿਰਿਆ ਗੋਰਾ ਆ ਕੇ ਨਿਹੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾ ਚਲਾਉਂਦਾ!

ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ: ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹੁਣ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ

(ਸਫਾ 11 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਈਆਂ। ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਦੁੱਖਦਾਈ ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਓਹਾਇਓ ਸਟੇਟ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਰਬ ਧਰਮ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇਕ ਬੰਦਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ, ਸੰਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਥਿਆਰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਣ ਆਏ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹੀ ਫੋਕੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕੀ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਅਕ ਹੋਣ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਲਾ ਰਹੀ? ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੰਮ-ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਈਂ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬੇਅ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜੇ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ। ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸੱਭਿਅਕ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੀਆਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਇਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਰਵਾਇਤ ਵੀ; ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਨੰਗੀਆਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ ਤੋਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੌਰਾਨ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੌਰਾਨ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਭਤਕੀਲੇ ਨਾਅਰੇ ਨਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਛੋ-ਛੋ ਫੁੱਟੀਆਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ

ਅਕਸਰ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਟਰਨੈਟ ਉਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਇਕ ਨਵੀਨ, ਨਿਵੇਕਲਾ ਤੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਧਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਆਸਥਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਂ ਨਸਲੀ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ। ਜੇ ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਨਾਂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਫੌਜ ਜਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ। ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੱਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਦਾ ਇੱਜ਼ਤਮਾਣ ਕਰਨ;

ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਬ ਧਰਮ ਸੰਮੇਲਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਓਕ ਕਰੀਕ ਦੁਖਾਂਤ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਰੋਲ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹੀ ਰੋਣਾ-ਧੋਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨੇਤਾਗਿਰੀ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਖੁਰਕਣ ਦੀ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲਾਂ ‘ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਗਰੁਪ ਨਵਾਂ ਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ‘ਗੰਨ ਲਾਅ’ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਵੱਡੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੇ ਗੰਨਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕਣ। ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੇ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਵਿਚ ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪੱਖੋਂ ਤਿੰਨ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਹਨ ਸਾਈਕੋਪੈਥ ਜੋ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸੰਕੋਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪੜ੍ਹਨਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਹਨ ਸਾਇਕੋਟਿਕਸ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸੁਇਸਾਇਡਲ ਡਿਪਰੈਸਡ। ਮਗਰਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਕਾਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ

ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ।

9/11 ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਕਰੂਰ ਚਿਹਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਿਚ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੇਜ ਜਾਂ ਓਕਲਾਹੋਮਾ ਵਿਚ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟਿਮੋਥੀ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਵੱਧ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਨ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਨਸਲੀ ਨਫ਼ਰਤ ਕਾਰਨ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਭ ਅਮਰੀਕਨ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖੂਨੀ ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਿਧਰੇ ਥਾਮਸ ਜੈਫਰਸਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿਵਾਈ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਤਕਰਾਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਲੇਪ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਰੂਸ, ਚੀਨ, ਮੰਗੋਲੀਆ ਅਤੇ ਕਜ਼ਾਖਸਤਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਹਾੜ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ 'ਅਲਤਾਈ'। ਤੁਰਕ ਅਤੇ ਮੰਗੋਲ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਲਤਾਈ ਦਾ ਅਰਥ 'ਸੁਨਹਿਰੀ ਪਰਬਤ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਅਲ=ਸੋਨਾ, ਤਾਈ=ਪਰਬਤ। ਭਾਸ਼ਾ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ 'ਅਲਤਾਈਕ ਭਾਸ਼ਾ-ਸਮੂਹ' ਦਾ ਨਾਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ, ਮਧ ਏਸ਼ੀਆ, ਅਨਾਤੋਲੀਆ, ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੁਰਕ, ਮੰਗੋਲ, ਮਾਂਚੂ-ਤੁੰਗਸ, ਜਪਾਨੀ ਅਤੇ ਕੋਰੀਆਈ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਵੱਡੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਹਿੰਦ-ਆਰਿਆਈ ਅਤੇ ਸਾਮੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸਮਾਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਸਮੇਂ ਅਨਾਤੋਲੀਆ ਅਤੇ ਕੁਰਦਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੋਲੂਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰਲਾ ਕੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ 'ਕਿਜਲਬਾਸ'। ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹਨ 'ਕਿਰਮਚੀ ਸਿਰ'। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ 'ਲਾਲਸਿਰੇ' ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਤਾਜ' ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਤਿਕੋਨੇ ਕਿੰਗਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਜਲਬਾਸ ਆਪਣੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਜਾਂਨਸ਼ੀਨ 'ਇਬਨਾ ਅਸ਼ਾਰੀਆ ਇਮਾਮ' (ਬਾਰਾਂ ਇਮਾਮ) ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ ਹੈਦਰ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸਨ। ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਇਬਨਾਅਸ਼ਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬਾਰਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸਮਈ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਖ ਹੈਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਫੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਖਰਾ 'ਸਫ਼ਵੀ' ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਸਫ਼ਵੀ ਲਹਿਰ ਖਾਤਕੂ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਜਲਬਾਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਉਸਮਾਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਗ ਪਈ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਇਕ ਵਖਰਾ ਸਫ਼ਵੀ ਵੰਸ਼ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਮਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਚੌਥੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਪਸਰ ਗਿਆ। ਇਹ 16ਵੀਂ ਤੋਂ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਈ ਕਿਜਲਬਾਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਘਾਤਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸਮਾਨੀ ਸੁੰਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਬੜੇ ਫ਼ਖਰ ਨਾਲ ਖੁਦ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਪਨਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਲੋਕ ਅਜ਼ਰਬਾਈਜਾਨ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤੇ ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਸਨ।

ਕਿਜਲਬਾਸ ਜੱਲਾਦ ਅਸਵਾਰ ਖੂਨੀ...

ਉਹ ਸ਼ੇਖ ਹੈਦਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਾਂਨਸ਼ੀਨ ਸ਼ੇਖਾਂ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਿਲ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਪਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹਾਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਰ-ਮੁਰੀਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਰਾਜਸੀ ਸਮੀਕਰਣ ਵਿਚ ਵਟ ਗਏ। ਕਿਜਲਬਾਸ ਮਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਰੂਰ, ਖੂਖਾਰ ਲੜਾਕਿਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਅਰਕਿਆਂ ਕਾਰਨ ਮਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਮਾਨੀ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਕਿਜਲਬਾਸ ਵਿਚਕਾਰ ਖੜਕਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਹੀ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਦੁਰਾਨੀ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਕਿਜਲਬਾਸ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੋਰ ਖਾਤਕੂ ਗਿਰੋਹਾਂ ਵਾਂਗ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਖਿੰਡਰ ਗਏ ਤੇ ਭਾੜੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਰ ਦੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਕੇ ਨਵਾਜਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਜਲਬਾਸ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਹੁਣ ਕਿਜਲਬਾਸਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਧੰਦੇ ਕਰਨ ਡਹਿ ਪਈ ਹੈ। ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਹ ਘਟੇ ਘਟ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਵਾਰਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿੱਸੇ ਵਿਚ ਪੰਡਤਾਊਪੁਣੇ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਵਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੀਰ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਪੰਡਤਾਊਪੁਣੇ ਦਾ ਅਤਿਕਥਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਜਲਬਾਸ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੀਰ ਦਾ ਹੁਸਨ ਕਹਿਰ ਦਾ ਹੈ,

ਇਸ਼ਕ ਬੋਲਦਾ ਨਵੀਂ ਦੇ ਬਾਂਉਂ ਬਾਂਈਂ,
ਰਾਗ ਨਿਕਲੇ ਜ਼ੀਲ ਦੀ ਤਾਰ ਵਿਚੋਂ।
ਕਿਜਲਬਾਸ ਜੱਲਾਦ ਅਸਵਾਰ ਖੂਨੀ,
ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਏ ਉਤਦ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ।
ਦੁਜੀ ਪੰਕਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਦਰਸ਼ਕ ਉੱਤੇ ਹੀਰ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਮਾਰ ਛਾਉਣੀ ਵਿਚ ਝੋਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਕਹਿਰਵਾਨ ਕਿਜਲਬਾਸ ਦੇ ਖੂਨੀ ਵਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਹੀਰ ਦਾ ਹੁਸਨ ਏਨਾ ਕਹਿਰਵਾਨ ਹੈ ਜਾਣੇ ਖੂਖਾਰ ਕਿਜਲਬਾਸ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਵਾਰ ਨਾ ਸਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੱਲ ਦੌੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੀਰ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਸਿਫਤ

ਕਿਜਲਬਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਢਿਡ ਵਿਚ ਪੈਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੀਲੂ ਕਿੰਨੇ ਲੌਕਿਕ ਅਲੰਕਾਰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ,
ਸਾਹਿਬਾਂ ਗਈ ਤੇਲ ਨੂੰ,
ਗਈ ਪਸਾਰੀ ਦੀ ਹੱਟ।
ਤੇਲ ਭੁਲਾਵੇਂ ਭੁਲਾ ਬਾਣੀਆ,



ਦਿੱਤਾ ਸ਼ਹਿਦ ਉਲੱਟ।

ਖੈਰ, ਸਾਡਾ ਸਰੋਕਾਰ ਕਿਜਲਬਾਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੈ ਜੋ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਅਲਤਾਈਕ ਭਾਸ਼ਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਜੁਜ਼ਾਂ ਕਿਜਲ+ਬਾਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਕਿਜਲ ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੋਂ 'ਕਿਜ' ਦੇ ਪਿਛੇ 'ਇਲ' ਲਾ ਕੇ ਆਕਰਮਕ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਜ ਦਾ ਤੁਰਕੀ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਰਥ ਹੈ, ਲਾਲ। ਇਸ ਤੋਂ ਗਰਮੀ ਜਾਂ ਤਪਸ ਦਾ ਭਾਵ ਵੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਰਮ ਲੋਹਾ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਲਾਲ ਪੀਲਾ ਹੋਣਾ ਦਾ ਅਰਥ ਗਰਮ ਅਰਥਾਤ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਰਮ ਜਾਂ ਲੱਜਿਆ ਨਾਲ ਵੀ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਿਜ ਦਾ ਇਕ ਅਰਥ ਕੁਆਰੀ ਕੁੜੀ, ਨੱਚੀ ਜਾਂ ਧੀ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਸੁਭਾਅ ਵਜੋਂ ਸ਼ਰਮਾਕਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਕਿਜਮਕ' ਦਾ ਅਰਥ ਲਾਲ ਜਾਂ ਨਿਘਾ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਜੁਜ਼ 'ਬਾਸ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਿਰ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਅਲਤਾਈਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਾਰਾਬਾਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਾਲਾ ਸਿਰ ਤੇ ਅਕਬਾਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਚਿੱਟਾ ਸਿਰ'। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨਬਾਸੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, 'ਫੌਜ ਦਾ ਮੇਜਰ', ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ, 'ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ', ਬਿਨ=ਹਜ਼ਾਰ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਮਤਲਬ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ 'ਪਾਸ਼' ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਤੁਰਕੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ 'ਬਾਸ਼'। ਪਰ ਪੁਰਾਣੀ ਤੁਰਕੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਲਈ 'ਪ' ਤੇ 'ਬ' ਧੁਨੀ ਲਈ ਇਕੋ ਅੱਖਰ ਸੀ। ਸਿਰ ਦੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬਣਿਆ ਮੁਖੀ, ਸਰਦਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਉਸਮਾਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਚ ਪਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਆਧੁਨਿਕ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕਮਾਲ ਪਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਭ ਵਕਿਫ਼ ਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸ਼ਾਸਕ ਸੁਲਤਾਨ ਅਬਦੁਲ ਰਸੀਦ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪਾਸ਼ਾ ਪਲਟ ਕੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਕਮਾਲ ਪਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਮੁਸਤਫ਼ਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਏਨਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਵਲੋਂ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹੀ ਉਹ ਮੂੰਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਗਣਿਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਉਸ ਦੀ 'ਕਮਾਲ' ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦੇਖ ਕੇ ਕਮਾਲ ਪਾਸ਼ਾ ਨਾਂ ਧਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਰਕੀ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਨਵੇਂ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ 'ਅਤਾਤੁਰਕ' ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਤੁਰਕੀ ਦਾ ਪਿਤਾ (ਅਤਾ=ਪਿਤਾ)। ਸੋ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਬਣਿਆ ਕਮਾਲ ਅਤਾਤੁਰਕ ਪਾਸ਼ਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਸ਼ਾ ਖਾਸ ਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇਤਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਈ ਐਸ ਆਈ ਦੇ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਹਿਮਦ ਸੁਜਾ ਪਾਸ਼ਾ ਹੈ।

ਲਗਦੇ ਹੱਥ ਅਸੀਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਤੁਕ

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-454-4958

ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ 'ਉਤਦ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਸ਼ਬਦ-ਜੁੱਟ ਵੀ ਨਿਪਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਤਦ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲਤਾਈਕ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਛਾਉਣੀ ਜਾਂ ਫੌਜੀ ਕੈਂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ 'ਖਾਨ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼' ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਲਤਾਈਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅਰਥ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਜਰਮਨ ਅਤੇ ਰੂਸੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ horde ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 1555 ਵਿਚ ਆਇਆ। ਇਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਦਲ, ਗਿਰੋਹ ਆਦਿ। ਇਹ ਸੈਨਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਰਦੂ/ਉਤਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਹ ਨਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਕੋਈ 900 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਨਮੀ। ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ, ਤੁਰਕੀ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਦੀ ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਕੇ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ। ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਨੇ 1639 'ਚ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੇ ਲਾਗੇ ਇਕ ਬਾਜ਼ਾਰ ਬਣਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਉਤਦੂ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਹੈ। ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਿਸ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਕੈਂਪ/ਉਤਦ ਲਾਇਆ ਉਥੇ ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਅਲਤਾਈਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖੜੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਕਾਸ ਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਲਤਾਈਕ ਮੂਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਸੌ ਗਜ਼ ਦੀ ਸਪਰਿੰਟ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚਾਰ ਮਿੰਟਾਂ ਤੋਂ ਉਰ੍ਹਾਂ ਉਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੀਲ-ਦੌੜਾਕ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੌੜਦਾ ਅਚਾਨਕ ਸਾਥੋਂ ਅਗਾਂਹ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਹਰ ਥਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਵੇਗ ਪੈਰ ਪੈਰ ਤਿੱਖਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਖੁਦ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਉਚੀ ਛਾਲ ਮਾਰਨੀ ਪਏਗੀ, ਪੋਲ ਵਾਲਟ ਦੇ ਟਪਾਰ ਵਾਂਗ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਓਲੰਪੀਅਨ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੌੜਨ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਓਲੰਪੀਅਨ ਹੈ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਸਿਧੀ ਸਾਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਸ਼ਬਦ-ਘਾਤਤ ਪਿੱਛੇ ਬੜੀ ਕਰਤੀ ਘਾਲਣਾ ਦਾ ਝਾਉਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਕ ਤਿੱਖੀ ਝੁੱਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਨੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵੇਗ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਜੱਗ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਕਰਤੀ ਮਸ਼ਕ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਵੀ ਫਾਲਤੂ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਉਤਰੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਪੋਟਾ ਭਰ ਵੀ ਮਾਸ ਵਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਲੇਖ ਕਿਸੇ ਐਥਲੀਟ ਦੀ ਚਿਕਾਰਡ-ਤੋੜ ਝਾਕੀ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਹੀ ਅਥਰੇ ਅਣਲੱਗ



ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

ਉਹ ਸੱਚਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਵੀ। ਸੱਚ ਦਾ ਸਬੰਧ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੇਡ ਸੰਸਾਰ

1982 ਵਿਚ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਖੇਡ ਸੰਸਾਰ' ਛਪੀ ਤਾਂ ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਬਾਰੇ 'ਆਰਸੀ' ਵਿਚ ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ। ਇਸੇ ਲੇਖ ਨੂੰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਉੱਚਾ ਬੁਰਜ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ' ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ। ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਪਰਿੰਟਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਏਥਨਜ਼ ਤੋਂ ਲੰਡਨ' ਛਪੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਸਮਾਣਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਬਹਾਨੇ ਆਓ ਕਵੀ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ, ਉਸ ਲੇਖ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਰਾਹੀਂ।

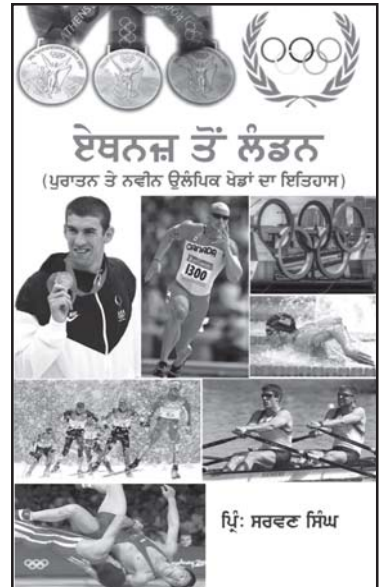
ਉਨ੍ਹ ਨੂੰ ਭਜਾਉਂਦਾ ਆਪਣੀ ਸਪਾਟ ਤਲੀ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅਣਛਲਕਦਾ ਛੁੰਨਾ ਟਿਕਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਪੇਂਡੂ ਠੋਠਤਾ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਫ਼ਾਸਤ ਦਾ ਜੋੜਮੇਲ ਹੈ।

ਆਖ਼ਰ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਇਹ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਨਿਰਮੇਲ ਮਨ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਦਰਿਆ ਵਾਂਗ ਫੁੱਟ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇਖ, ਦਵੈਥ ਜਾਂ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਅਸਲੋਂ ਪਾਕ ਸਾਫ਼ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਖੁਣਸ ਹੈ ਨਾ ਖ਼ਾਰ, ਨਾ ਕੀਨਾ ਨਾ ਕਦੂਰਦਾ। ਉਹਨੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ,

ਹੈ ਤੇ ਸੁੱਚ ਦਾ ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ। ਉਹਨੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਤੋਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਿਆਰਾ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਤੇ ਸੁੱਚ ਦਾ ਇਹ ਸੁਮੇਲ, ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਗੰਢ-ਚਿਤਰਾਵਾ ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਵਿਰਲਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਅਜਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਜੋਕੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਿਰਤ 'ਚ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿੰਦਿਆ ਵਧੇਰੇ ਉਘਤਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾਰੂ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਜਿਹਿਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਇਕ ਚਿੱਟਾ ਜਜ਼ੀਰਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾਵਲ-ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ, ਨਾਟਕ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ-ਕਲਾ ਵਰਗਾ ਸੁਆਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ? ਉਹ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਫੈਲੀ ਕੋੜੀ ਕੋੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਮਵਿਥ ਇਕ ਸੁਹਜਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖੇਡ ਸਾਡੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੁਹਜ। ਖੇਡ ਸਾਡੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਸ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਰਗੀ ਹੀ

ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਦਾ ਖਓ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਥੇ



ਤੇ ਕਬੂਲੇ ਨੇਮਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਫਾਊਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਖੇਡ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਸੋਹਣੀ ਹੈ। ਖੇਡ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਖਿਡਾਰੀ ਪਾਸੋਂ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕੋਈ ਫਾਊਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਹਰਾ ਜਾਂ ਪੀਲਾ ਗੱਤਾ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਬੋਲ ਨੂੰ ਵੀ ਗੱਤਾ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਲਿਖਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪ ਬੜਾ ਘੁਣਤਰੀ ਹਾਂ, ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕੋੜਕੂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਪਰੋਸਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਜਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੋੜਕੂਆਂ ਤੋਂ ਏਨਾ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੁੰਮੇ ਲੱਗਿਆ ਕੰਮ ਮੁੱਕਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਦੀਆਂ ਕੋਮੈਸੀ ਹੈ। ਦਸ ਬਟਾ ਦਸ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਗਿੱਝੇ ਹੋਏ ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸੁਆਦ ਬਦਲਿਆ ਬਦਲਿਆ ਜਾਪੇਗਾ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਕਵਿਤਾ-ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋੜਕੂ ਬਹੁਤ ਤੇ ਚਿਬਣ ਜੋਗਾ ਦਾਣਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮਾਰ ਕੇ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ ਤੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਨਿੰਦਣਜੋਗ, ਭੰਡਣਜੋਗ ਤੇ ਖੰਡਣਜੋਗ ਚਤਰਾਈ ਨਾਲ ਏਨਾ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰਜੋਗ, ਸਤਿਕਾਰਜੋਗ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਜੋਗ ਵਰਗੇ ਸਹਿਜ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਵਾਕਫ਼ੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਝ ਤੋਂ ਉਕਤਾ ਕੇ ਅਸੀਂ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 28 'ਤੇ)

ਫੱਕਰ ਗਵੱਈਏ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ...

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਲੱਕੜ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਾਲਾ ਰੇਡੀਓ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਲਾ ਲੈਣਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਜਦੋਂ ਆਖਣਾ, 'ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਾਰਾ ਡੀਟਾ', ਕਰਦੀ ਪਈ ਰੋਜ਼ ਉਡੀਕ', 'ਪਾਲੀ ਪਾਣੀ ਖੂਹ ਤੋਂ ਭਰੇ' ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਫ਼ਰਮਾਇਸ਼ ਫ਼ਲਾਣੇ-ਫ਼ਲਾਣੇ ਨੇ ਫ਼ਲਾਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਖੀਵਾ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਗਾਣਾ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗਦੇ, 'ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਾਰਾ ਡੀਟਾ' ਗਿੱਦੜਬਾਹੋ ਵਾਲੇ ਮਾਸਟਰ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨੇ ਗਾਇਆ ਤੇ 'ਪਾਲੀ' ਵਾਲਾ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦੇ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲ ਨੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗਾਇਆਂ ਦਾ ਅੱਪਾ ਕੁ ਹਿੱਸਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਝਿੜਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਬਕ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਨਾ ਪਿਤਾ ਇਸ ਜਹਾਨ 'ਤੇ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਡੀਟਾ' ਵਾਲਾ ਹਾਕਮ। ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕਾਫੀ ਨੇੜ ਹੈ ਤੇ ਉਮਰ ਦੇ ਅੱਸੀਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਜਿਉ-ਜਿਉ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਵਧੀ, ਮੈਨੂੰ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਗਈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਰਗੇ ਗਵੱਈਏ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨੁਕਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਿਰਫ਼ ਚੰਗਾ ਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਿਉ-ਜਿਉ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ਟੰਡਪੁਣਾ ਵਧਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਤਿਉ-ਤਿਉ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ, ਬਰਕਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਹਕੋਟੀ ਦੀ ਕਦਰ ਵਧਦੀ ਜਾਏਗੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਹਾਕਮ ਸਦਾ ਲਈ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ, ਗਾਇਕੀ ਅਤੇ ਮਲੰਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣਾਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੇਤੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਗਿੱਦੜਬਾਹੋ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲਦਾ। ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੱਛਣਾ, ਜਵਾਬ ਮਿਲਦਾ, 'ਕਾਫੀ ਵਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਦੇਖਿਆ...' ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਖ਼ਸ ਪੁਰਾਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਛੱਡ ਗਏ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਕਮ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਘੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ 'ਮਹਾਨ' ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਹਾਲ ਬਾਬਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਣਦੇ।

ਆਖਰ 5 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਫੱਕਰ ਗਾਇਕ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਨਹੀਂ

ਰਿਹਾ। 60 ਵਰ੍ਹੇ ਭੋਗ ਉਹ ਉਥੇ ਤੁਰ ਗਏ, ਜਿੱਥੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦਾ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕਸੀਦੇ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ, ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਸ਼ੋਕ ਸਮਾਚਾਰ ਛਪੇ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਹਾਕਮ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਪੂਰਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ? ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖਣ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਵੇਲੇ ਗੁੰਮਨਾਮੀ ਦਾ ਦਰਦ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਕਮ ਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਲਾਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹੰਢਾਇਆ। ਹਾਕਮ ਵਰਗੇ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਲੋਕ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਸਤੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਨਹੀਂ ਘੜਦੇ, ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਝੱਲ ਨਹੀਂ

ਚੱਲਦੇ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਦੱਸਦੇ ਨੇ, ਬੰਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਗੁਰ, ਕੁੜੀ ਕੱਢਣ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਗਲਤਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਆਸਕੀ ਅਤੇ ਮੁੱਛ ਖਾਤਰ ਅਸੂਲ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗਣ ਦਾ ਪਾਠ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਹਾਕਮ ਨੇ ਕਦੇ ਏਦਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਰੰਗ ਭਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਤੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਇਸ਼ਕ-ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਸੁੱਚਤਾ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਸੁਣਾਉਂਦਾ।

ਹਾਕਮ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਬਾਈਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਦੇ



ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਅਤੇ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ

ਖਿਲਾਰਦੇ ਪਰ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਭਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੌਣ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ? ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਨੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਅਧਿਆਪਨ ਕਿੱਤਾ ਨਾ ਅਪਨਾਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਡਰਾਇੰਗ ਮਾਸਟਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਵੀਂ ਤਨਖਾਹ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਇਲਾਜ ਉਸ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ।

ਭਲਾ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਵਰਗੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਮਾਸਟਰ ਗਾਇਕ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਮੰਡੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਦਰਜਨਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਗਾਉਂਦੇ ਵੀ ਨੇ ਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਨੇ। ਸਕੂਲ 'ਚ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਨ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ

ਸਨ, 'ਕੱਠੇ ਸਟੇਜ' 'ਤੇ ਵੀ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਕ ਹਾਕਮ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਜੀ' ਕਹਿ ਛੱਡਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਸੋਚ ਲਿਆ ਕਿ ਹਾਕਮ ਹੀ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੇ ਹਾਕਮ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਉਸ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਾਰ ਲਈ, ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੱਸ ਸਕਦੇ?

ਹਿੰਦੀ-ਵਰਤੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਵੇਲੇ ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦਾ ਨਾਂ ਚੋਟੀ ਦੇ ਗਵੱਈਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੈਸਿਟਾਂ ਤਾਂ ਹੱਥੋ-ਹੱਥ ਨਾ ਵਿਕੀਆਂ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੀਤ ਚੋਣ ਬਾਕਮਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨਾਲ ਦਿਲੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੰਢ ਲੈਂਦੇ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਵੀ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਟਾਰ ਗਵੱਈਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਪਰ ਚੜ੍ਹਤ ਦੇ ਇਹ ਦਿਨ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਹੌਲੀ-

ਹੌਲੀ ਕੈਸਿਟ ਯੁੱਗ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਸੀ.ਡੀ. ਦੌਰ ਆ ਧਮਕਿਆ। ਗਿਰਗਿਟ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਸੀ.ਡੀ. ਯੁੱਗ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣਦਿਆਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਉੱਟ-ਪਟਾਂਗ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ ਪਰ ਹਾਕਮ ਆਪਣੀ ਖੁੰਦਾਰੀ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਮਾਤਾ ਉਸ ਨੇ ਗਾਇਆ ਨਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਕਰਨੇ ਹਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੇਲਿਆਂ 'ਚ ਦਿਸਦਾ, ਸਾਹਿਤਕ ਮਹਿਫਲਾਂ 'ਚ ਗਾਉਂਦਾ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਥਰਾ ਗਾਉਣ ਬਦਲੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਾ ਮਿਲਿਆ।

'ਯਾਰੀ ਜੱਟ ਦੀ' ਫ਼ਿਲਮ ਵਿਚਲਾ ਹਾਕਮ ਦਾ ਗੀਤ 'ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਾਰਾ ਡੀਟਾ', ਕਰਦੀ ਪਈ ਰੋਜ਼ ਉਡੀਕ... ਵਿਛੜਿਆ ਯਾਰ ਮਿਲਾ ਦੇ ਓਏ, ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਕਰਾ ਦੇ ਓਏ' ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਆ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਏ ਕਿ ਵਿਛੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਹਾਕਮ ਦੇ ਗਾਏ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਾਪਦੈ, ਉਹ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਤਨ 'ਤੇ ਹੰਢਾਇਆ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਹੀ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਾਇਆ, ਪਰ ਵਿਆਹਾਂ 'ਚ ਭੰਗੜਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪਵਾਇਆ। ਉਸੇ ਦੇ ਇੱਕ ਗੀਤ 'ਚੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁੱਝ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੈ, ਇਸ਼ਕੇ ਦੀ ਤਾਜ਼ ਖੇਡੀ ਪੱਤੋ ਪੁੱਠੇ ਪੈ ਗਏ, ਮੰਗੀਆਂ ਸੀ ਬੇਗੀਆਂ ਗੋਲੇ ਹੱਥੀਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਹੁੰਦਾ ਤਾਜ਼ 'ਚ ਦੁੱਕੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ, ਜੱਗ ਤਾਤੀ ਮਾਰ ਹੱਸਿਆ, ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਰੋਈਆਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ...।

ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਕਰਨੈਲ ਗਿੱਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਤਾਂ ਗੁੰਮਨਾਮੀ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਸੁਰਜੀਤ ਰਾਮੀ ਰੰਗਮੰਚ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਅੰਤਲੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੂਰਪੁਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਸਤਿਆ ਖੂਹ 'ਚ ਫੁਲ ਮਾਰ ਗਿਆ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਮਾਇਆ ਨਗਰੀ 'ਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਰਜਨਾਂ ਲੋਕ ਚੁੱਪ-ਚਪੀਤੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਪਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਏ.ਕੇ. ਹੰਗਲ, ਜਿਸ ਨੇ 225 ਹਿੰਦੀ ਫ਼ਿਲਮਾਂ 'ਚ ਦਮਦਮਾ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ, 'ਸ਼ੋਅਲੇ' ਫ਼ਿਲਮ ਦੇ 'ਰਹੀਮ ਚਾਚਾ' ਵਜੋਂ ਸਭ ਨੇ ਸਲਾਹਿਆ, ਦੇ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਮੌਕੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਪੰਜ-ਸੱਤ

ਕੀ ਮੈਂ
ਝੂਠ
ਬੋਲਿਆ...



ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ
ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਲੋਕ ਮਸੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਆਰ.ਡੀ. ਬਰਮਨ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਗੁੰਮਨਾਮੀ 'ਚ ਹੀ ਹੋਈ। ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਨਾਮਣੇ ਵਾਲੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਰਹੀ ਪਰਵੀਨ ਬੋਬੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ? ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਕਹੀਏ ਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਛੱਡੀਏ। ਵਕਤ ਦਾ ਪਹੀਆ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਬਦਲੀਏ। ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਰੋਤਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਲੋਕ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸਾਲ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਕਮ ਉਦਾਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉ ਰਿਹਾ, ਅੰਦਰੋਂ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋਤਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਤੁਰ ਗਏ, ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੀਟਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸਿਵਿਆਂ 'ਚ ਰਾਤਾਂ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਲੇਖ ਜ਼ਰੀਏ ਕਹੀ ਗੱਲ ਉਸ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਅਧਿਆਪਕ ਮੁਤਾਬਕ, 'ਇਕ ਵਾਰ ਗਿੱਦੜਬਾਹੋ 'ਚ ਲਵਾਰਿਸ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਉਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਕਮੇਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਗਰੋਂ ਹਾਕਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਏਸ ਵਿਚਾਰੇ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹਾਕਮ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸਿਵੇ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੱਟੀ, ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਤ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਾ।'

ਭਲਾ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਫੱਕਰ ਤਬੀਅਤ ਲੋਕ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਨੇ? ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਕਲਾਕਾਰ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਨਿੱਜ ਨਾਲੋਂ ਸਮੂਹ ਦਾ ਭਲਾ ਸੋਚਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਬੈਂਕ ਬੈਲੇਂਸ ਨਾਲੋਂ ਸਮਾਜਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰਫ਼ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਨਹੀਂ। ਹਾਕਮ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਵੀ, ਮਹਿਸੂਸਿਆ ਵੀ ਤੇ ਕੀਤਾ ਵੀ। ਹਾਕਮ ਸੂਫੀ ਦੀ ਸੋਚ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨੂੰ ਲੱਖ ਵਾਰ ਸਲਾਮ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੇਡ ਸੰਸਾਰ

(ਸਫਾ 27 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸੁਹਜੀਲੇ ਸਾਹਿਤ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚਲੇ ਕੋਝ ਤੋਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਉਚਾਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੇਡ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਜੋਗਰਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤ-ਪਾਰਖੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਵਲ ਓਦੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਓਸ ਰੁਖ਼ਸਤਸੂਦਾ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮੋੜ ਲਿਆਇਆ ਹੈ।

ਉਹਦੀ ਰਚਨਾ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੀ ਪਰ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਇਕ ਹੁਸੀਨ ਪੱਖ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਬੋਲ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੋਸੀ ਧੁੱਪ ਵਾਂਗ ਵਿਛ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਖਾਵਾਂ ਜਿਹਾ ਨਿੱਘ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਨ ਲਈ ਡਾਂਗ ਨਹੀਂ ਫੜਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਖਲਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖਣ-ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਦੀ ਹੈ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਖੇਡਾਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਰਜਿੰਦ, ਨਿਰਭਾਵ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹਸਦੀ ਹੈ, ਰੋਂਦੀ ਹੈ, ਡਰਦੀ ਹੈ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਣ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁੜੀ-ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਘਿਸੇ-

ਪਿਟੇ ਇਸ਼ਕ-ਪੇਚੇ ਦੇ ਬਗ਼ੈਰ ਸਰੋਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਕਹਾਣੀ-ਪਲਾਟ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਖੇਡ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੋ।

ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਪੇਗਾ ਮੈਂ ਭਾਵਕ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਜਾਪਦਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਪਰ, ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕੱਟਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਖੇਡਾਂ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਸੁਖਾਵਾਂ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੀ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਚਸਕੇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬਾਣੀ ਖੇਡਾਂ, ਖਿਡਾਰੀਆਂ, ਖੇਡ-ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਖੇਡ-ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਵਾਕਫ਼ੀ ਪਾ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛੋਗੇ: ਕੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਏਡਾ ਹੀ ਸਮਰੱਥਾਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ ਜਿੰਡਾ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ: ਕੀ ਤੇਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਖਿਡਾਰੀ ਏਨੇ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਹਨ? ਫੇਰ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਆਪ ਹੀ ਸੌਂਦਾ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ੋਅਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,

ਸੌਂਦਾ ਜੋ ਤਿਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਇਤਨਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਹ
ਕਿਆ ਜਾਨੀਏ ਤੂੰ ਨੇ ਉਸੇ ਕਿਸ ਆਨ ਮੇ ਦੇਖਾ।

ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ

ਕੀ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਆ

ਸੁਣਾਓ ਐ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤੋ!
ਸੁਣਾਓ ਕੀ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਆ?
ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੀਲਾ-ਭੂਕ ਆ
ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਖਤਾ ਲਾਲ ਆ।
ਹੱਥ ਅਗ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆਂ
ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ,
ਪਿੱਛੇ ਜੋ ਆਏ ਛੱਡ ਹਾਂ,
ਉਸੇ ਦਾ ਬੱਸ ਮਲੂਲ ਆ।

ਕਿੰਨੀਆਂ ਗਵਾਈਆਂ ਗੋਟੀਆਂ,
ਕੀ ਹੈ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ?
ਮਿਲੇਗੀ ਕਦੇ ਜਿੱਤ ਵੀ,
ਕਿ ਹਾਰ ਹੀ ਬੱਸ ਹਾਰ ਆ?
ਕਿੰਨੀ ਏ ਵਾਟ ਰਹਿ ਗਈ
ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਅਜੇ ਹੈ ਢੋਵਣਾ?
ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ ਫਿਰਦੇ ਮੋਢਿਆਂ,
ਆਪਣੇ ਜੋ ਆਪਾਂ ਭਾਰ ਆ।

ਇਨਸਾਨ ਹਰ ਕੋਈ ਕਰ ਰਿਹਾ,
ਕੰਮ ਹੈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ
ਟੱਬਰ ਜੇ ਹੋਵਣ ਪਾਲਣਾ,
ਹੁੰਦਾ ਏ ਮਾਤਾ ਹਾਲ ਆ।
ਧਰਤੀ ਨਵੀਂ ਤਾਂ ਟੋਲਦਾ ਹੈ
ਜੀਣ ਲਈ ਕੁੱਝ ਬੀਣ ਲਈ।
ਪਰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ
ਰੋਟੀ ਹੈ ਮਿਲੇ ਮੁਹਾਲ ਆ।

ਭਰਮ ਬਹੁਤ ਹਨ ਪਾਲਦੇ,
ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਤਨ ਦੇ,
ਉਥੇ ਜੋ ਚੰਗਾ ਹਾਲ ਨਈਂ,
ਇਥੇ ਵੀ ਉਹੀਓ ਹਾਲ ਆ।
ਬਹੁਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਿੱਝਦੇ,
ਪਕਵਾਨ ਹਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ,
ਕਈਆਂ ਦੇ ਕਰਮੀਂ ਲਿਖਿਆ
ਫੁਲਕਾ ਤੇ ਉਹੀ ਦਾਲ ਆ।

ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਸੱਭੇ ਝੋੜਿਆਂ,
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲਿਆਈਏ ਵਿਹੜਿਆਂ,
ਸਾਦਾ ਹੈ ਜੀਵਨ ਜੀਵੀਏ,
ਕੁੱਝ ਲੈ ਨਈਂ ਜਾਣਾ ਨਾਲ ਆ।
ਸੰਭਾਲੋ ਜੀ ਵਿਰਸਾ ਆਪਣਾ,
ਚੰਗੀਆਂ ਜੋ ਰੀਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ,
'ਰਾਨੀ'! ਇਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ,
ਕਰਦੈਂ ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਭਾਲ ਆ।

-ਰਾਨੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰਾਪੁਰੀ
ਫੋਨ: 916-969-9337

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਗਮਾ

ਸੁੱਤੇ ਦਰਦ ਦੁਬਾਰਾ ਚੰਦਰੇ ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਦਿੱਤੇ।
ਸਿਵੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਛੇ ਮਘਾ ਦਿੱਤੇ।
ਪੰਜ ਮਰੇ ਪੁੱਤ ਕੌਮ ਦੇ, ਇੱਕ ਧੀ ਮਰੀ।
ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੋਲੀ, ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹੀ।

ਹਾਲੇ 'ਰਾਮ ਨਾ ਆਇਆ ਸੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ।
ਕਿਵੇਂ ਭਰੂ ਕੋਈ ਦੱਸੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਫੱਟਾਂ ਨੂੰ।
ਸਭ ਨੇ ਪਾਇਆ ਲੂਣ ਕਿਸੇ ਨਾ ਮੱਲ੍ਹਮ ਧਰੀ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੋਲੀ, ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹੀ।

ਦਿਲ 'ਤੇ ਬਣੇ ਨਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਫੇ ਛੇੜਿਆ ਏ।
ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹਲਟ ਗੋੜਿਆ ਏ।
ਐਸੀ ਮਿਲ ਗਈ ਪੀੜ ਕਿਸੇ ਤੋਂ, ਜਾਂਦੀ ਨਾ ਜਰੀ।

ਜੇ ਨਾ ਸੰਭਲੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।
ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਸਿੱਖ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਤੋਂ ਮਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।
ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਬਾਨੀਓਂ ਜੇ ਨਾ ਫਿਕਰ ਕਰੀ।

ਛੇ ਮੁੱਕ ਗਏ, ਡਰ ਕੇ ਸਹਿਮ ਗਏ ਬਾਕੀ ਦੇ।
ਝੁੱਲਿਆ ਝੱਖੜ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਵਿਚ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ।
ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਨਿੰਮਿਆ ਵੇ ਅੱਖ ਸਭ ਦੀ ਭਰੀ।
ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੋਲੀ, ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹੀ।

-ਨਿੱਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ

ਰੁਬਾਈ

ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰੀ,
ਦਸਤਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬੇਅਣਖੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ,
ਲੱਖ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਿਸ ਦਿਨ,
ਸਾਨੂੰ ਇਕੋ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਵੇ।

ਅਸਲੀ ਨਕਲੀ ਪਰਖਣ ਵਾਲੀ,
ਤੀਜੀ ਵੱਖਰੀ ਅੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

-ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਭੂਆ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਸੱਭੇ ਤਾਰਾਂ ਹਿਲਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਭਿੰਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੁਝ-ਕੁਝ ਗਿਲੇ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੁਨੇਹਾ। ਉਹ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਛੱਲ ਨਾਲ ਸਿੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਭੂਆ ਨਦੀ-ਕਿਨਾਰੇ ਰੁੱਖਤਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਦਿਨ ਉੱਖਤ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨੰਤ ਅਤੇ ਅਰੁਕ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਜਿਹੇ ਡਿੱਗ ਪਵੇ। ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ, ਭੂਆ ਬਿਰਧ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇ ਬੁੱਕ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰਾਂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਹੋਰ ਦਾਣੇ ਕਿਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਹਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਮੇਰੇ ਬਚਤੇ ਨੂੰ ਕਹੀਂ, ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਲਾ-ਗੇਲਾ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਸ ਚਲੇ-ਚਲੀ ਹੀ ਐ। ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਰੁੱਖਤਾ! ਨਾਲ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਤੇ ਨਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਵੇ। ਮੂਲ ਨਾਲੋਂ ਸੂਦ ਬਹੁਤਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਐ।”

ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਚੇਤਾ ਬੀਤੇ ਦਿਨਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ, ਭੂਆ ਉਹਦੇ ਕਈ ਵਾਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਮਗਰੋਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਹਨੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਣਾ ਲਈ।

ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਭੂਆ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਕੀਤਾ, ਭੂਆ ਲਈ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ। ਉਹਦੇ ਨਿਰਫਲ ਮੋਹ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਹੁੰਗਾਰਾ। ਉਹਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਦਰ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁੱਛ ਜਿਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਉਹ ਕਈ ਦਿਨ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਖਰ ਉਹਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਦੁਕਾਨਾਂ ਫਿਰ ਕੇ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਸੂਟ ਖਰੀਦ ਲਿਆ।

ਸੁਨੇਹਾ ਆਉਣ ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਬੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਭੂਆ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਯਾਦ ਕਰਦਾ, ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਪੌਲੇ ਸਿਰ ਵਾਲੀ ਭੂਆ ਦਾ ਉਹਦੀ ਪੌਲੇ ਸਿਰ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਨਾਲ ‘ਭਾਬੇ’ ਕਹਿਣਾ। ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦੀ। ਭਾਬੇ-ਭਾਬੇ ਕਰਦੀ ਦਾ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਦਾ। ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਭੂਆ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਆਖਦੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭਾਬੇ-ਭਾਬੇ, ਬੀਬੀ-ਬੀਬੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ।

ਭੂਆ ਪੇਕੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਪਰਾਹੁਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਾ ਬੈਠਦੀ। ਉਹ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਮਾਂ ਦੇ ਕਈ ਨਿੱਕੇ-ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਂਦੀ, ਕਈ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਸੰਵਾਰ ਜਾਂਦੀ। ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂਹ-ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹ ਰਜਾਈਆਂ-ਤਲਾਈਆਂ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਕਰ-ਕਰ ਦੇਖਦੀ। ਟੁੱਟੇ ਲੋਗੜ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਨਗੰਦੇ ਉਪੋੜ ਕੇ ਕੱਪੜਾ ਧੋਣ ਲਈ ਸੋਢੇ ਵਿਚ ਭਿਉਂ ਦਿੰਦੀ ਅਤੇ ਲੋਗੜ ਪਿੰਜਾਉਣ ਲਈ ਗਠੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੀ। ਬੋਰੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਪੜਛੱਤੀ ਉਤੇ ਰੱਖੇ ਸੂਤ ਨੂੰ ਮੰਜਾ ਬੁਣਨ ਲਈ ਰੰਗ ਦੇ ਦੋ ਬੱਠਨਾਂ ਵਿਚ ਡੋਬ ਦਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉੱਖਤੀ ਹੋਈ ਚੁਗਾਨ ਠੋਕਣ ਲਈ ਤਰਖਾਣਾਂ ਦੇ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਤੇ ਫੇਰ ਸਵੇਰ ਦੇ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਕੇ ਆਬਣ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਰਲ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਰਜਾਈਆਂ-ਤਲਾਈਆਂ ਦੇ ਨਗੰਦੇ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਮੰਜਾ ਬੁਣਨ ਬੈਠਦੀਆਂ ਤਾਂ ਧੀਮੀ-ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਣਦ-ਭਰਜਾਈ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਇਉਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਨਵੀਂ-ਨਵੀਂ ਸਹੁਰੀਂ ਆਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭੂਆ ਨੂੰ ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਲੁਆਉਣ ਲਈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਉਹ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂਦਾ, ਭੂਆ ਨੂੰ ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਉਹ ਰੱਜ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖੁਆਉਂਦੀ-ਪਿਆਉਂਦੀ। ਮੁਰਾਦਾਬਾਦੀ ਬਾਲ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਘਿਉ ਨਾਲ ਨੁੱਚਤਦੇ ਲੁਣੇ ਪਰੋਠੇ ਦਿੰਦੀ। ਪਰੋਠਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਤਾ ਜਿਹਾ ਕੀਤੀਆਂ ਲਾਲ ਮਿਰਚਾਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀਆਂ। ਬਾਲ ਵਿਚ ਉਹ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਕਾਸੀ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਦਹੀਂ ਦਾ ਭਰ ਕੇ

ਨਿੱਕੀ ਬੂਟੀ ਦਾ ਸੂਟ

ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰੰਗ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਰੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਕੇ ਕਦੀ ਨਾ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਹਿਜ਼ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੂਹ ਝਾਕਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਹ ਜਲਵਾ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਦੋ ਰੱਤੀਆਂ ਵਧ ਕੇ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਵੱਧ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ‘ਨਿੱਕੀ ਬੂਟੀ ਦਾ ਸੂਟ’ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਜਦੋਂ ਹਰ ਵਸਤ, ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਤੋਲਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਉਤੇ ਆਰੀ ਚੱਲਣੀ ਹੀ ਚੱਲਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਡੰਡੀ ਡੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਮੋਹ-ਮਾਰੇ ਵਕਤਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ। ਕਟੋਰਾ ਕਾਹਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਛੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ। ਦਹੀਂ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੱਖਣੀ ਦਾ ਪੇੜਾ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਗੁੜ ਖੋਰ ਕੇ ਅਤੇ ਆਟੇ ਵਿਚ ਘਿਉ ਝੱਸ ਕੇ ਮਿੱਠੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾਉਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸੌਂਫ, ਕਲੋਂਜੀ ਅਤੇ ਮੋਥਿਆਂ ਦੇ ਮਸਾਲੇ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਅੰਬ ਦੇ ਆਚਾਰ ਦੀ ਫਾੜੀ ਰੱਖਦੀ ਜਾਂ ਰਾਈ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹਰੀ-ਹਰੀ ਗਿੱਠ ਲੰਮੀ ਮਿਰਚ ਰੱਖਦੀ, ਜੀਹਦੇ ਚੀਰ ਵਿਚੋਂ ਪੀਲਾ-ਪੀਲਾ ਖੱਟਾ-ਕਰਾਰਾ ਰਸ ਚਿਉਂਦਾ। ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਖਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹਾਤੇ ਕੱਢ ਕੇ, ਫੁੱਲਿਆ ਪੇਟ ਦਿਖਾ ਕੇ ਹੀ ਭੂਆ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਮੁੜਨ ਨਾ ਦਿੰਦੀ। ਕਦੀ ਕੋਈ ਲਾਰਾ ਲਾ ਕੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ

ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਹਾੜੀ-ਸਾਉਣੀ ਨੂੰ ਆਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਜੇ ‘ਰੱਬ ਸੁੱਖ ਰੱਖੇ’ ਅਤੇ ਸੋਕਿਆਂ ਤੋਂ ਤੇ ਝੱਖੜਾਂ ਤੋਂ, ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਫਸਲ ਦਾ ਬਚਾਉ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ ਜੱਟ ਬੱਝਵੀਂ ਆਮਦਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਚੜ੍ਹੇ ਮਹੀਨੇ, ਰੱਬ ਸੁੱਖ ਰੱਖੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੀ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੋਚਦੇ, ਪੈਸੇ ਮੰਗਣ ਵਿਚ ਕੀ ਹਰਜ ਹੈ। ਮਿਲ ਗਏ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਪੁਰਾਣਾ ਟਰੈਕਟਰ ਵੇਚ ਕੇ ਨਵਾਂ ਖਰੀਦਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਇਕ ਹੋਰ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਾਉਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਕੁੜੀ ਜਾਂ ਮੁੰਡੇ ਦਾ



ਬਣਾ ਕੇ ਉਹ ‘ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਰ, ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਰ’ ਆਖਦਿਆਂ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੀ।

ਉਹ ਮਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਬਾਰੇ ਆਖਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ, “ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ। ਕਿਸੇ ਓਪਰੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਤੂੰ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਐ, ਭੂਆ ਕੋਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਿਨ ਤਾਂ ਲੱਗਣਗੇ ਹੀ।”

ਉਹ ਸਕੂਲ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਬਾਰੇ ਆਖਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲਦੀ, “ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਭੱਜ ਚੱਲਿਆ ਤੇਰਾ ਮਦਰੱਸਾ ਕਿਧਰੇ।”

ਜਦੋਂ ਦਾ ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਉਤੇ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਬਹੁਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਉਹਤੋਂ ਦੂਰ ਹਟਦੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨੂੰ ਦੁੱਖ ਵੀ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਕਰ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਪਾਤਾ ਪਾ ਹੀ ਦਿੰਦਾ। ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਾਧਾਰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ, ਫਰਿਜ਼, ਸੋਫਾ ਆਦਿ ਦੇਖ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਉਹਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਕਲਪਿਤ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲੈਂਦੇ।

ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਪੈਸੇ ਬਾਰੇ ਨਜ਼ਰੀਆ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦਾ, ਉਹਦੀ ਆਮਦਨ ਤਾਂ ਘਰ ਛੇ

ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, “ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਭਤੀਜਾ, ਮੇਰਾ ਬਚਤਾ?”

ਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੁੱਜੇ, ਭੂਆ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਟਾਹਲੀ ਹੇਠ ਬੈਠੀ ਸੂਤ ਦੀ ਅੱਟੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਗੁਆਚਿਆ ਲੱਭ ਪਿਆ। ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਅਤੇ ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਈ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਸਹੂਰੀਂ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਭੂਆ ਕੋਲ ਟਾਹਲੀ ਹੇਠ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਭੂਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਫੜਦੀ ਅਤੇ ਕਾਲਜੇ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਲੈਂਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਦੀ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਂਦੀ।

ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਸੀ। ਨਾ ਸਰਦੀ, ਨਾ ਗਰਮੀ; ਪਰ ਛਾਂਵੇਂ ਬੈਠਿਆਂ ਆਨੰਦ ਆਉਂਦਾ। ਧੁੱਪ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਚੁਭਣ ਲੱਗੀ ਸੀ।

ਭੂਆ ਨੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੋਠੀ ਵਰਗਾ ਘਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਨੀਵੀਂ-ਨੀਵੀਂ ਚਾਰ-ਦੀਵਾਰੀ ਵਾਲਾ ਮੋਕਲਾ ਵਿਹੜਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਸੀ ਜੀਹਦੇ ਕੋਲ ਟਰੈਕਟਰ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਅੱਗੇ ਭੂਆ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਬੱਚੇ ਕੁਝ ਪਲ ਟਿਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਏ। ਭੂਆ ਦੇ ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਅਧ-ਪੱਕੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਮਲ-ਮਲ ਕੇ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧ-ਸੁੱਕੇ ਬੂਟੇ ਭਾਲ ਕੇ ਹੋਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ।

ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਲਿੱਬੜਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਉਹ ਵਰਜ ਦਿੱਤੀ, “ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਜ। ਕਿੰਨੀ ਵਧੀਆ ਰੁੱਤ ਹੈ। ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਸੁਰਗ ਹੀ ਸੁਰਗ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦੇ ਦਿਨ।”

ਭੂਆ ਨੇ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਲਈ ਗੁੜ ਘੋਲਣ ਅਤੇ ਆਟੇ ਵਿਚ ਘਿਉ ਝੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਉਣ ਧੋਣ ਲਾ ਕੇ ਆਪ ਉਹ ਠੰਢੇ-ਠੰਢੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਢੀ ਗਈ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਕਰਚਿਆਂ ਉਤੇ ਫੁੱਟੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੰਦਲਾਂ ਦਾ ਸਾਗ ਆਬਣ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਈ।

ਮਿੱਠੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ ਉਹੋ ਭੂਆ ਵਾਲਾ ਸਵਾਦ! ਲਗਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਬੱਚੇ ਫਿਰ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਏ। ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਮੇਲੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਬੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕੱਪੜੇ ਖੋਹੇ ਵੀ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਨਾਸਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪੇ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਭੂਆ ਅਤੇ ਉਹ ਟਾਹਲੀ ਹੇਠ ਬੈਠੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਇਕ ਦੋ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਨਚੋੜ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਰੱਸੀ ਉਤੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਉਣ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਜਾ ਲਗਦੀ।

ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਉਹਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਖੇਡ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਦਫਤਰ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਬੜਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ।

ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਚਾਅ ਸੀ, ਪਰ ਭੂਆ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਭਤੀਜਾ ਪਹਿਲੇ ਸੁਨੇਹੇ ਉਤੇ ਹੀ ਸਭ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਮੋਹ-ਪਿਆਰ।

ਭੂਆ ਉਹਨੂੰ ਮੁਰੱਬਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਬਣੇ ਖੇਤ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਜਿਸ ਰਾਹ ਉਹ ਆਏ ਸਨ, ਖੇਤ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਛੁਹਾਰੇ ਬੇਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬੋਰੀ ਹੁਣ ਹੱਦ ਉਤੇ ਆ ਗਈ ਸੀ ਜੀਹਦੇ ਬੇਰ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਬੜਾ ਸੁਆਦ ਲੈ-ਲੈ ਖਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਭੂਆ ਦਾ ਮੁਰੱਬਾ ਕੱਸੀ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਛਿਪਦੇ ਵੱਲ ਦੀ ਬਾਹੀ ਉਤੇ ਉਥੇ ਲੰਮੇ ਸਫੈਦਿਆਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਪਾਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੁਰੱਬਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਸ ਖੇਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੁਝ ਨਿਤਾਣੀ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਚੀ ਨੀਵੀਂ ਵੀ, ਪਰ ਬਾਈ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਖਾਦ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਰਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਰਗੀ ਹੀ ਵਧੀਆ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਭਰਪੂਰ ਫਸਲ ਜੰਮਦੀ



ਅਤੇ ਭੋਇਂ ਪੱਧਰੀ ਏਨੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸਿਰੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿਓ, ਉਹ ਵਗ ਕੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਜਾ ਲੱਗੇ।

ਤੇ ਫੇਰ ਭੂਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਫੈਦਿਆਂ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੰਜ ਘੁਮਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਬੜੀ ਨਰੋਈ ਧਰਤੀ, ਸੋਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਦੇ ਏਨੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਪੱਧਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਹਦਾ ਹੀ ਟੋਟਾ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਵਿਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਅ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਸਤੀ ਹੀ ਬਣ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਮਾਲਕ ਲੋੜਵੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਸਤੀ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਇਕ-ਦੋ ਗਾਹਕ ਹੋਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਭਾਅ ਵਧ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਹਿੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਭੂਆ ਨੇ ਤੌਤਾ ਝਾੜਿਆ, “ਕੁਛ ਤਾਂ ਭਾਈ, ਹਾੜੀ ਵੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਘਰੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਕੁਛ ਇਧਰੋਂ-ਉਧਰੋਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਊ। ਬਾਕੀ ਰੁਪਈਆ ਕਾਕਾ ਤੂੰ ਦੇਹ ਆਬਣੇ ਬਾਈ ਨੂੰ। ਆਪਾਂ ਇਹ ਭੋਇਂ ਕਿਸੇ ਗਿੱਲੇ ਵੀ ਛੱਡਣੀ ਨਹੀਂ, ਪੈਸੇ ਤੇਰੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੁੜ ਆਉਣਗੇ।”

ਉਹਨੇ ਇਕ ਬਿੰਦ ਅਵਾਕ ਹੋ ਕੇ ਭੂਆ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਡੱਕੇ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਖੁਰਚਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਉਖੜਿਆ-ਉਖੜਿਆ ਜਿਹਾ ਉਤਰ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਜੀਹਤੋਂ ਨਾ ਉਹਦੀ ਨਾਂਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਉਹਦੀ ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਧੀ ਨਾਂਹ ਕਰਨੀ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਖੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸ ਵਿਚ ਉੱਕਾ ਹੀ ਪੁੱਜਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਮਗਰੋਂ ਨੁਾ ਕੇ ਤੌਲੀਆ ਸੁੱਕਣਾ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਚਾਂਡਲੇ ਹੋਏ ਬਾਹਰੋਂ ਭੱਜੇ-ਭੱਜੇ ਆਏ। ਉਹ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਡਿਊੜੀ ਪਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਹੇ ਖਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਭੂਤ ਬਣੇ ਨੇ ਲਿੱਬੜ ਕੇ।” ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਠੰਢੇ-ਠੰਢੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੱਪੜੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਿਆਂ-ਖਾਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਸਨ।

ਭੂਆ ਬੋਲੀ, “ਅੱਜ ਹੀ ਜਾਉਗੇ? ਨਾ ਪੁੱਤਰ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਨਾਲੇ ਆਬਣ ਤਾਈਂ ਜਰਨੈਲ ਸਿਉਂ ਸਹੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਆਊ। ਉਹਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਲੇ ਜਾਉਗੇ।” ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਭਾਬੀ ਭੂਆ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਏਨੀ ਵਿਹਲ ਕਿੱਥੇ? ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਨਖਿੱਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਾ ਆਉਣ ਆਪਣੇ ਹੱਥ, ਨਾ ਮੁੜਨਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ।...ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਲੰਮੀ ਛੁੱਟੀ ਆਵਾਗੇ।”

ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਨੁਆਉਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਦਿਆਂ ਅਬੋਲ ਉਸ ਵੱਲ ਸਵਾਲੀਆ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ।

ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਪਰੋਠੇ ਖਾਣ ਲੱਗੇ। ਸੁਵਖਤਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਭੁੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਆਟੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਕਿਰਕ ਜਿਹੀ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਰੋਠਾ ਖਾ ਕੇ ਹੀ ਉਹਦੀ ਬੱਸ ਹੋ ਗਈ।

ਕੱਪੜੇ ਟੋਹੇ। ਸੁੱਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਸੁੱਕਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹੋਏ ਪਏ ਸਨ। ਉਹ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਨ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਰੱਸੀ ਤੋਂ ਲਾਹੇ ਕੱਪੜੇ ਪਲੰਘ ਉਤੇ ਲਿਆ ਢੇਰੀ ਕੀਤੇ।

ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਆਦਤ ਜਾਣਦਿਆਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪੁੱਛਣਾ ਬੋਲੇਤਾ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਰਹੀ। ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਤਹਿ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਹਿ ਕੀਤੇ ਕੱਪੜੇ ਅਟੈਚੀ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਨੇ ਹੇਠੋਂ ਬੂਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੂਟ ਕੱਢ ਲਿਆ ਜੀਹਨੂੰ ਉਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਲਗਦਾ ਸੀ।

“ਪਿਆ ਰਹਿਣ ਦੇ ਵਿਚੇ...”, ਉਹ ਨੀਰਸ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ। ਅਬੋਲ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲਟਕਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, “ਰੱਖ ਦੇ ਇਹਨੂੰ ਵਿਚੇ ਹੀ...ਦੇਖੀ ਜਾਊ ਫੇਰ ਕਦੇ!”

ਉਹ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਕੱਪੜੇ ਅਟੈਚੀ ਵਿਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿੱਕੀ ਬੂਟੀ ਦਾ ਸੂਟ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੱਬ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰਾਣੀ ਦਾ 10 ਲੱਖਾ ਮੇਕਅੱਪ



ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅੱਜਕਲ ਰਾਣੀ ਮੁਖਰਜੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਤੋਂ ਮੁਥਾਜ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਨਖਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ 'ਅਈਆ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਣੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਖਾਸ ਤਵੱਜੋ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਖਾਸ ਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ੁਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਹੱਦ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਣੀ ਗੀਤ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਲੁਕ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਵਾਉਂਦੀ ਰਹੀ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਾਣੀ ਦੇ ਮੇਕਅੱਪ ਆਰਟਿਸਟ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਣੀ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਲੁਕ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਮੇਕਅੱਪ ਕਈ ਵਾਰ ਬਦਲਣਾ ਪਿਆ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੋਅਰ ਸਟਾਈਲ ਵੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 8 ਤੋਂ 10 ਵਾਰ ਬਦਲਵਾਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੁਕ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ। ਰਾਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਗੀਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਲੁਕ 'ਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਏ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਮੇਕਅੱਪ ਤੇ ਹੋਅਰਸਟਾਈਲ ਨੂੰ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਟਰਾਈ ਕੀਤਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਰਾਣੀ ਦੀ ਤਾਂ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਇਸ ਗੀਤ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਮੇਕਅੱਪ ਅਤੇ ਹੋਅਰ ਸਟਾਈਲ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਖਰਚ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਰਕਮ ਖਰਚਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਅਸਲ 'ਚ ਰਾਣੀ ਦਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਸਟਾਈਲ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸ਼ੀਦੇਵੀ ਅੱਜਕਲ ਸੁਨਹਿਰੇ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਾਪਸੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿੰਗਲਿਸ਼' ਵਿਚ ਲੀਡ ਰੋਲ ਨਾਲ 49 ਸਾਲਾ ਸ਼ੀਦੇਵੀ ਹੁਣ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੰਨਣੀ ਹੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ 15 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਪਰਤ ਰਹੀ ਸ਼ੀਦੇਵੀ ਦੀ ਫਿਟਨੈੱਸ ਕਾਬਲੇ ਤਾਰੀਫ ਹੈ। ਇਸ ਉਮਰ ਤੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਫਿਟਨੈੱਸ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਝੁਰੜੀਆਂ ਦਿਸਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਅਭਿਨੈ ਸਮਰੱਥਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ੀਦੇਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸ਼ੀਦੇਵੀ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਕਿਸੇ ਟਰੀਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਸ਼ੀਦੇਵੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾ ਗੌਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀ ਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨਾ ਵਧੀਆ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਹਿਲਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸ਼ੀਦੇਵੀ ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਤੇ ਇਕ ਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਲੱਭੂ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਹੈ ਪਰ ਚੰਗੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਸੁਧਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ੀਦੇਵੀ ਦੀ 15 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸੀ

ਮਨਮੋਹਨ ਨੇ ਮੋੜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਅੱਜ ਦੇ ਰਾਂਝੇ' ਕਾਰਨ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਮਨਮੋਹਨ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀਆਂ ਸੁਪਰ ਡੁਪਰ ਫਿਲਮਾਂ ਬੇਤਾਬ, ਦਿਲਵਾਲੇ ਦੁਲਹਨੀਆਂ ਲੇ ਜਾਏਗੇ, ਸੌਤਨਾਂ, ਚਾਂਦਨੀ, ਲਮਹੇ, ਡਰ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਪਾਗਲ ਹੈ, ਮਾਚਿਸ ਦੀ ਸਿਨੇਮਾਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਤੌਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਪਹਿਲਾ-ਪਹਿਲਾ ਪਿਆਰ' ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਨਸੀਬੋ' ਕੀਤੀ।

ਹੁਣ 60 ਦੇ ਕਰੀਬ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਮਨਮੋਹਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਸੈੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦਾ ਜੋ ਇਕ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇ ਜੱਟਾਂ ਉਪਰ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਨਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਤੇ ਬੱਸ ਗੰਡਾਸੇ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਪਰ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਨਸੀਬੋ' ਕਿੰਮੀ ਵਰਮਾ, ਅਮਿਤੋਜ ਮਾਨ ਤੇ ਰਾਜ ਬੱਬਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਣਾਈ। ਵਿਸ਼ਾ ਚੰਗਾ ਸੀ ਪਰ ਫਿਲਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਾਇਕ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਹੀਰੋ ਲੈ ਕੇ 'ਜੀ ਆਇਆ' ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਚੁੱਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਉਪਰ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਫਿਲਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਸ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਵਤਨਾਂ ਦਾ', 'ਦਿਲ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ', 'ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹਾਰਾਂ', 'ਮੁੰਡੇ ਯੂ ਕੇ ਦੇ', 'ਮਿੱਟੀ ਵਾਜ਼ਾ ਮਾਰਦੀ', 'ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਮਾਈ ਹੋਮ', 'ਇਕ ਕੁੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਰਿਲਾਇੰਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਕਾਮੇਡੀ ਫਿਲਮ 'ਅੱਜ ਦੇ ਰਾਂਝੇ' ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਚਾਹੇ ਨਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਗੀ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸਟਾਰ ਕਲਾਕਾਰ ਹੋਣ ਜੇਕਰ ਮਿਊਜ਼ਿਕ, ਸਾਊਂਡ ਜਾਂ ਮਿਕਸਿੰਗ ਮਾੜੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗੀ।

ਕਾਮੇਡੀ ਫਿਲਮ 'ਅੱਜ ਦੇ ਰਾਂਝੇ' 'ਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਅਕਸ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ, ਚੰਗੇ ਅਫਸਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਪੁਲਿਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜ ਹੈ। ਮਨਮੋਹਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਅਫਸਰ ਹਨ, ਚੰਗੇ ਖਿਡਾਰੀ, ਗਾਇਕ, ਲੇਖਕ, ਗੀਤਕਾਰ, ਅਦਾਕਾਰ ਵੀ ਹਨ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ



ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ



ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਅੱਜ ਦੇ ਰਾਂਝੇ' ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਹਰਲੀਨ ਚੋਪੜਾ।

ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

'ਅੱਜ ਦੇ ਰਾਂਝੇ' ਵਿਚ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੋਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਖਲਨਾਇਕ ਦਾ ਰੋਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਰਾਵਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ।

ਰਣਬੀਰ ਰਾਣਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਗੱਲ ਅਖਾਣ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਔਲਖ ਦਾ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦਾ ਰੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮ

'ਅੱਜ ਦੇ ਰਾਂਝੇ' ਪੁਲਿਸ, ਜਨਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੇਗੀ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਅਮਨ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਐਕਸ਼ਨ ਹੀਰੋ 'ਅੱਜ ਦੇ ਰਾਂਝੇ' ਰਾਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਸੰਨੀ ਦਿਓਲ ਵਾਂਗ ਐਕਸ਼ਨ ਹੀਰੋ ਹੋਵੇਗਾ। ਵੈਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਹੀਰੋ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ ਪਰ ਅਮਨ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜ਼ਰੀਏ ਇਹ ਕਮੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਮਨ ਸੋਹਣਾ ਸੁਣੱਖਾ ਗੱਭਰੂ, ਰੰਗਮੰਚ ਦਾ ਵਧੀਆ ਕਲਾਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 'ਯੋਧਾ ਅਕਬਰ' ਰਾਹੀਂ ਨੌਜਵਾਨ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ

ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਅੱਜ ਦੇ ਰਾਂਝੇ ਹਨ ਜੋ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ, ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਐਸ ਕਰਨੀ, ਮਹਿੰਗੇ ਮੋਬਾਈਲ, ਖਾਣ ਨੂੰ ਵਧੀਆ, ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹੀ ਰਾਂਝਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਹੀਰੋ ਵੀ ਵਿਹਲਾ ਲੜਾਕਾ ਝਗੜਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਬਿੱਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਰਾਂਝਾ ਉਸ ਲੜਕੀ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕਾਮੇਡੀ ਐਕਸ਼ਨ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਨ ਖੂਬ ਜਚਿਆ ਹੈ।



ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਪੇਮੈਂਟਾਂ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ?

- ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਬਚਾਓ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਸੁਖਾਲੀ ਕਰੋ
- ਤੁਹਾਡੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪੇਮੈਂਟ 60% ਤੱਕ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ
- ਆਪਣਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਹਾਲ ਕਰਾਓ
- Bankruptcy ਤੋਂ ਬਚੋ!
- ਸਾਰੇ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇਕੋ Monthly Payment ਬਣਾਓ

- Achieve financial peace of mind
- Get the fast results
- 100% confidential
- Prevent wages garnishment and bank levies

We work in
USA & Canada

Resolve your IRS Tax Debt / Problems

100% SATISFACTION GUARANTEED

ਅੱਜ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

(888) 888-9914

www.ooraa.org

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM



ਗਿੱਲ ਮੰਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ
ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph:575-576-4111, 317-918-6776

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ
ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ
ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ



ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(with 17 years of experience)

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

Call Toll Free: 1-800-RAJ-SYAN

e-mail: raj@syanvideo.com or visit at: www.syanvideo.com

Call: 734-261-0936 or 734-890-1767



Swaranjit Singh Dhillon

'As young as ever with a rebuilt heart and new knees'

ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ
76ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ

ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕ !

**Wishing you a Happy Birthday
and many more to come.**

From:

*Mia Dhillon, Jai Dhillon, Daren Anokh
Singh, Myra, Dev & Jia Dhillon,
Kiran Dhillon, Bawneet Dhillon, Kittu,
Bittu and Jasbir Kaur Dhillon*

*Satwinder Singh Dhillon, Col. Sukhwinder Singh,
Rameshinder Kaur, Manjit Kaur, Gurdial Singh Basran,
Hardial Singh Deol, Dr. Hargurmukhpal Singh, Amolak
Singh Jammu, Gurmukh Singh Bhullar, Harpal Singh
Hanjra, Manjit Singh Gill, Bhupinder Singh Dhillon.*

ਸਿਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ
ਅਤੇ ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ

ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਨੂੰ
82ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ !

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਅਤੇ
ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਬਖਸ਼ੇ

ਵਲੋਂ

ਰਾਜੂ, ਸੀਮਾ, ਡਾ. ਰਿਕ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਸ ਸਿੰਘ, ਮਨੀਸ਼,
ਨੇਤਨ, ਰੇਚਲ, ਅਲੀਨਾ, ਨੇਟਲੀ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਹੂਜਾ, ਨੀਟੂ ਕਾਹਲੋਂ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸੰਧੂ,
ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਕੁਲਜੀਤ-ਅਨੁਰੀਤ,
ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੰਘਾ, ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਭਗਤ
ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ (ਕੈਨੇਡਾ), ਸਤਕਾਲ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ, ਡਾ. ਐਮ ਪੀ ਸਤੀਜਾ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ
ਵਿਰਦੀ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਧਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਸੂਦ, ਸ. ਗਹਿਲੇ, ਅਮੈਰੀਕਨ ਏਸ਼ੀਅਨ
ਸੀਨੀਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ

